

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Academiejaar 2018 - 2019

Een race naar de top in de antiterrorismewetgeving

Wat kunnen België en Polen van elkaar leren om hun antiterrorismebeleid te verbeteren?

Promotor: B. DEMARSIN

Begeleider: W. POSSEMIERS

Masterscriptie, ingediend door

Sylvia LISSENS

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Academiejaar 2018 - 2019

Een race naar de top in de antiterrorismewetgeving

Wat kunnen België en Polen van elkaar leren om hun antiterrorismebeleid te verbeteren?

Promotor: B. DEMARSIN

Begeleider: W. POSSEMIERS

Masterscriptie, ingediend door

Sylvia LISSENS

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

SAMENVATTING

Toen op 11 september 2001 een vliegtuig in de WTC-torens in New York vloog, kon niemand zijn ogen geloven. Wanneer echter iets later een ander vliegtuig zich in de tweede WTC-toren stortte, werd iedereen zich bewust van een nieuwe realiteit. De wereld zou nooit meer hetzelfde zijn en het waarborgen van de veiligheid van de burgers werd wereldwijd de eerste prioriteit. De Europese Unie zette in 2002 de strijd tegen het jihadistisch terrorisme in door een Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding aan te nemen. De Verenigde Staten gaven naar aanleiding van deze gebeurtenissen het startsein voor de 'War on Terror' en namen samen met Europa talloze antiterrorismemaatregelen aan opdat dergelijke aanslagen zich nooit meer zouden voordoen. Niets bleek minder waar.

Een aantal jaren later werden Madrid en Londen op hun beurt getroffen door terroristische aanslagen. Ondanks de maatregelen die Europa in de tussentijd genomen had om de veiligheid binnen zijn grenzen te waarborgen, werd Frankrijk op 13 november 2015 in het hart van Parijs het toneel van nieuwe terroristische aanslagen. Reeds daarvoor werd Frankrijk in januari ook al opgeschrikt door een terroristische aanslag die gericht was tegen Charlie Hebdo. Helaas betekende dit niet het einde, maar slechts het begin van een reeks aanslagen die Europa zouden treffen. Brussel, Nice, Berlijn, Londen, Manchester, Barcelona en Turku zijn enkele van de steden die deze donkere lijst nog verder vervolledigen. De Europese Unie vaardigde opnieuw aan een hoog tempo antiterrorismewetgeving uit als antwoord op deze gebeurtenissen.

Deze wetgeving, aangenomen door kaderbesluiten of richtlijnen, moet door de lidstaten in hun nationale wetgeving worden omgezet. De manier waarop dit gebeurt is echter afhankelijk van de specifieke context en terreurdreiging die er in een bepaalde lidstaat heerst. België werd reeds getroffen door aanslagen die werden gepleegd in het kader van jihadistisch terrorisme. Polen werd daarentegen nog niet getroffen door dit type aanslagen. Beide landen hebben antiterreurmaatregelen aangenomen met als prioriteit het garanderen van de veiligheid van hun burgers. Een groot deel van deze maatregelen werd op supranationaal niveau uitgewerkt door de Europese Unie. Daarom zal vergeleken worden hoe elk van deze twee landen bepaalde Europese wetgeving concreet omzette en welke gelijkenissen en verschillen hiertussen gevonden kunnen worden.

DANKWOORD

Een heel aantal mensen heeft zijn steentje bijgedragen bij de totstandkoming van deze masterthesis, die een mooie afsluiter vormt van mijn rechtenopleiding aan de KU Leuven en Helsinki University, waar ik tijdens mijn Erasmus-uitwisseling een deel van dit werk geschreven heb. Vooreerst zou ik mijn promotor, professor Demarsin, willen bedanken en mijn begeleider, Willem Possemiers, die steeds bereid waren om bijkomende tussentijdse feedback te geven en alle fouten, zowel inhoudelijk als taalkundig, uit dit werk te willen filteren, opdat het correct en vlot leesbaar zou zijn. De opbouwende commentaar werkte steeds heel motiverend, zodat ik na elk feedbackmoment opnieuw energie had om er verder aan door te werken. Mevrouw Marleen Willems zou ik ook graag in de bloemetjes willen zetten, omdat ze niet alleen een fantastische en heel lieve huisbazin is, die deze masterthesis op taalfouten heeft willen nakijken, maar ook heel geduldig was wanneer de stress mij bij momenten wat te veel werd. Daarenboven wil ik Elias Dierickx bedanken, die met zijn fantastische gevoel voor humor en onuitputtend enthousiasme zorgde voor de nodige afleiding, waardoor ik steeds bleef lachen en doorzetten. Mijn mama, Danuta Mikołajewska, heeft met heel haar familie (Mikołajewscy) gezorgd dat ik het Poolse deel van deze masterthesis tot een goed einde heb kunnen brengen, door bijkomende wetgeving mee op te zoeken en zich steeds beschikbaar te stellen om de nodige terminologie op een juiste manier naar het Nederlands te vertalen. Tot slot zou ik graag ook mijn medestudent, beste maatje en *partner in crime* Jef Van Eyck willen bedanken, die er zowel tijdens mijn enthousiaste als mijn iets minder enthousiaste momenten voor mij was. Het betekende echt veel om te weten dat er steeds iemand bereikbaar was om mij een hart onder de riem te steken wanneer het even wat minder ging.

Aan al deze mensen; dank u wel, dziękuję, kiitos.

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	I
INHOUDSOPGAVE	II
LIJST VAN BIJLAGEN	V
INLEIDING	1
DEEL I: TERRORISME	3
HOOFDSTUK I. PROBLEMATIEK VAN DEFINIËRING	3
HOOFDSTUK II. DEFINITIES DIE VAN TOEPASSING ZIJN	6
DEEL II: TERRORISMEBESTRIJDING IN DE EUROPESE UNIE	12
HOOFDSTUK I. EUROPESE ANTITERRORISMEMAATREGELEN GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT	14
AFDELING I. SAMENWERKING POLITIEDIENSTEN (1975-1985)	14
AFDELING II. SCHENGEN (1985-1991).....	14
AFDELING III. EUROPESE GEMEENSCHAP TOT VERDRAG VAN MAASTRICHT (1992-1996)	16
AFDELING IV. VERDRAG VAN AMSTERDAM (1997-2001)	17
AFDELING V. EUROPESE UNIE VANAF 2001	17
HOOFDSTUK II. ALGEMEEN KADER	23
HOOFDSTUK III. GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING	27
HOOFDSTUK IV. HET KADERBESLUIT INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING VAN 2002	28
HOOFDSTUK V. DE LATERE WIJZIGINGEN AAN DIT KADERBESLUIT	30
DEEL III: TERRORISMEBESTRIJDING IN BELGIË	33
HOOFDSTUK I. TERRORISTISCHE AANSLAGEN IN BELGIE GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT	33

HOOFDSTUK II. BELGISCHE WETGEVING INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING EN DE IMPLEMENTERING VAN HET KADERBESLUIT VAN 2002	35
HOOFDSTUK III. IMPLEMENTERING IN BELGISCHE WETGEVING VAN LATERE WIJZIGINGEN AAN HET KADERBESLUIT INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING	40
HOOFDSTUK IV. BIJKOMENDE BELGISCHE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT.....	43
DEEL IV: TERRORISMEBESTRIJDING IN POLEN	48
HOOFDSTUK I. TERRORISTISCHE AANSLAGEN IN POLEN GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT	48
HOOFDSTUK II. POOLSE WETGEVING INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING EN DE IMPLEMENTERING VAN HET KADERBESLUIT VAN 2002.....	50
HOOFDSTUK III. IMPLEMENTERING IN POOLSE WETGEVING VAN LATERE WIJZIGINGEN AAN HET KADERBESLUIT VAN 2002	54
HOOFDSTUK IV. BIJKOMENDE POOLSE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT	57
DEEL V: GELIJKENISSEN EN VERSCHILLEN TUSSEN DE BELGISCHE EN POOLSE ANTITERRORISMEWETGEVING	63
HOOFDSTUK I. CONTEXT EN TERRORISMEDREIGING IN BELGIË EN POLEN WAARBINNEN DEZE WETGEVING GEKADERD KAN WORDEN	63
HOOFDSTUK II. VERGELIJKING DEFINITIE TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN TERRORISTISCHE GROEP.....	65
HOOFDSTUK III. VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING HET PUBLIEKELIJK UITLOKKEN VAN HET PLEGEN VAN TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN DE WERVING VOOR TERRORISME	67
HOOFDSTUK IV. VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING REIZEN VAN OF NAAR DE EUROPESE UNIE VOOR TERRORISTISCHE DOELEINDEN EN DE TRAINING VOOR TERRORISME.....	68
HOOFDSTUK V. VERGELIJKING BIJKOMENDE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT	70
AFDELING I. STRAFBAARSTELLING FINANCIERING VAN TERRORISME	70
AFDELING II. OMZETTING EUROPESE PASSENGER NAME RECORD (PNR) RICHTLIJN.....	73
AFDELING III. VIER-ALARMNIVEAU-SYSTEEM	75

BESLUIT	77
BIBLIOGRAFIE	83
WETGEVING	83
<i>Europese wetgeving</i>	83
<i>Europese programma 's, actieplannen, overeenkomsten e.a.</i>	86
<i>Belgische wetgeving</i>	87
<i>Belgische omzendbrieven, memories van toelichting e.a.</i>	90
<i>Poolse wetgeving</i>	91
RECHTSPRAAK	92
<i>Europese Unie</i>	92
<i>België</i>	94
<i>Polen</i>	95
RECHTSLEER	96
<i>Boeken</i>	96
<i>Artikels</i>	98
<i>Masterproeven</i>	103
<i>Websites</i>	104
BIJLAGEN	114
BIJLAGE I: VERGELIJKING DEFINITIES TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN TERRORISTISCHE GROEP	114
BIJLAGE II: VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING HET PUBLIEKELIJK UITLOKKEN VAN HET PLEGEN VAN TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN DE WERVING VOOR TERRORISME.....	117
BIJLAGE III: VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING REIZEN VAN OF NAAR DE EUROPESE UNIE VOOR TERRORISTISCHE DOELEINDEN EN DE TRAINING VOOR TERRORISME	119
BIJLAGE IV: VERGELIJKING BIJKOMENDE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT	121
<i>Afdeling I. Strafbaarstelling financiering van terrorisme</i>	121
<i>Afdeling II. Omzetting Europese Passenger Name Record (PNR) Richtlijn</i>	125
<i>Afdeling III. Vier-alarmniveau-systeem</i>	132
BIJLAGE V: VRAGEN GEBRUIKT BIJ HET INTERVIEW MET DE SECTIE ANTITERRORISME IN BRUSSEL OP 2 MEI 2019	133

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage I: Vergelijking definities terroristische misdrijven en terroristische groep

Bijlage II: Vergelijking strafbaarstelling het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven en de werving voor terrorisme

Bijlage III: Vergelijking strafbaarstelling reizen van of naar de Europese Unie voor terroristische doeleinden en de training voor terrorisme

Bijlage IV: Vergelijking bijkomende wetgeving relevant voor de doelstellingen van het Kaderbesluit

Afdeling I. Strafbaarstelling financiering van terrorisme

Afdeling II. Omzetting Europese Passenger Name Record (PNR) Richtlijn

Afdeling III. Vier-alarmniveau-systeem

Bijlage V: Vragen gebruikt bij het interview met de Sectie Antiterrorisme in Brussel op 2 mei 2019

INLEIDING

Terrorisme is de laatste jaren een centraal gegeven geworden in het dagelijkse leven van vele mensen. Ten gevolge hiervan werden ontelbare maatregelen uitgewerkt en werd in meerdere landen het beleid verscherpt om de strijd met het terrorisme aan te gaan. In de Europese Unie kwam de eerste krachtige reactie tegen het terrorisme in 2002 nadat de aanslagen van 11 september 2001 het leven hadden gekost aan bijna drieduizend mensen. Dit was het startsein voor de ‘War on Terror’.¹ In deze masterthesis zullen twee Europese landen, met name België en Polen, onder de loep genomen worden en meer specifiek de preventiemaatregelen die zij aangenomen hebben in hun strijd tegen het terrorisme.

In het eerste deel zal verduidelijkt worden wat er verstaan wordt onder de termen ‘terrorisme’, ‘terroristische misdrijven’ en ‘terroristische groep’. Vervolgens zullen in het tweede deel een aantal antiterrorismemaatregelen besproken worden die genomen werden door de Europese Unie, waarbij het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002 de basis zal vormen voor dit verdere onderzoek. In deel drie en vier zal de wetgeving van respectievelijk België en Polen omtrent terrorismebestrijding op het nationale niveau uiteengezet worden. Een deel hiervan ontstond ten gevolge van supranationale Europese wetgeving. Er zal echter ook aandacht besteed worden aan bijkomende wetgeving die relevant kan zijn voor dit onderzoek, en de situering hiervan binnen de bredere geschiedkundige en sociale context. In het vijfde deel zal de wetgeving van beide landen op

---

¹ C. COMBS, *Terrorism in the twenty-first century*, New Jersey, Upper Saddle River, 2006, 7-8; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 33-35; B. A. DE GRAAF, “Terrorisme- en radicaliseringsstudies: Een explosief onderzoeksveld”, *Justitiële Verkenningen* 2017, afl. 43(3), 10-13; G. DERLUGUIAN, “Terrorizm, broń słabych organizacyjnie”, *Polski Przegląd Dyplomatyczny* 2003, afl. 14(4), 69-70; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 92; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 2 en 9-10 en 27-28; A. HILLS, “Responding to Catastrophic Terrorism” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(4), 245; B. HOFFMAN, “Rethinking Terrorism and Counterterrorism Since 9/11” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(5), 303-316; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 3; B. NACOS, “The Terrorist Calculus behind 9-11: A Model for Future Terrorism?” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(1), 1-16; L. NEVITT, “The spirit of America lives here: US pro-wrestling and the post-9/11 War on Terror”, *Journal of War and Culture Studies* 2011, afl. 3(3), 319-334; W. OSTANT, “Współczesny terroryzm – wymiar teoretyczny i ewolucja zjawiska, Contemporary Terrorism – Theoretical Dimension and Evolution of the Phenomenon”, *Przegląd Zachodni* 2010, afl. 4, 65; J. SYMONIDES, “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int’l Aff.* 2001, afl. 10, 22; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 909; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 123-124; W. ZUBRZYCKI, “Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, 77; X, *FAQ about 9/11*, <http://www.911memorial.org/faq-about-911> (consultatie 18 juni 2018).

niet-exhaustieve wijze vergeleken worden om enkele gelijkenissen en verschillen hiertussen vast te stellen. Eerst zal echter kort de context en specifieke situatie op het vlak van terrorismedreiging van beide landen besproken worden, omdat de nationale wetgeving binnen dit bredere kader gesitueerd moet worden. Tot slot zullen al deze bevindingen in het besluit worden samengebracht, waarbij enkele conclusies en mogelijke redenen voor de verschillen geformuleerd zullen worden.

Een gemeenschappelijk kader dat uitgewerkt wordt door de Europese Unie ondergaat in zijn omzetting in de nationale wetgeving van de lidstaten meestal een aantal wijzigingen, de ene keer al wat meer dan de andere keer. De terrorismedreiging en het risico op terroristische aanslagen is de laatste jaren in bepaalde landen groter geworden en beperkt zich niet meer tot één bepaald land, maar is verspreid over het grondgebied van de Europese Unie en dus grensoverschrijdend.² Daarom kan het interessant zijn om de specifieke situatie op het vlak van terrorisme binnen de lidstaten te vergelijken en om na te gaan of bepaalde wetgeving aangenomen in één lidstaat misschien ook relevant kan zijn voor een andere lidstaat.

Omdat een loutere bestudering van de wetgeving echter tot een onvolledig resultaat kan leiden, zal bijkomend de sociale context van België en Polen uiteengezet worden om de wetgeving en keuzes daaromtrent te kaderen binnen het niveau van terrorismedreiging in elk land. Aangezien de terrorismedreiging in beide landen sterk verschilt, kan dit immers een invloed hebben op de nationale wetgeving. België heeft al te maken gehad met aanslagen op haar grondgebied die geïnspireerd werden door het Islamitisch terrorisme (*rnv. 47*). In Polen is hiervan tot nog toe geen sprake (*rnv. 66 en 70*).

De keuze om terrorisme te onderzoeken in deze masterthesis werd geïnspireerd door de recente aanslagen in Europa, maar vooral door de aanslagen in Brussel op 22 maart 2016. In Polen werden de laatste jaren geen aanslagen van deze aard gepleegd, en daarom lijkt het interessant om het Poolse juridische kader omtrent terrorismebestrijding en -preventie te vergelijken met het Belgische juridische kader, waaruit gelijkenissen en verschillen vastgesteld kunnen worden die relevant kunnen zijn voor beide lidstaten.

---

² M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 74; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 934.

DEEL I: TERRORISME

1. **Geen algemeen aanvaarde definitie** – In dit eerste deel zal kort uiteengezet worden wat men in deze masterthesis zal verstaan onder de term ‘terrorisme’. De duiding hiervan is noodzakelijk, aangezien het een centraal concept voor dit onderzoek betreft en er tot op heden geen algemeen aanvaarde definitie van het begrip ‘terrorisme’ bestaat. Daarenboven varieert de betekenis ervan in tijd en ruimte.³

HOOFDSTUK I. PROBLEMATIEK VAN DEFINIËRING

2. **Reeds gekend fenomeen** – Het fenomeen terrorisme, waarvan het constitutieve element in de brede zin bestaat uit het gebruik van geweld om bepaalde doeleinden te bereiken, is op zich niet nieuw. Intimidatie door moord, vernietiging en de dreiging daarmee om individuen, groeperingen, samenlevingen of regeringen angst aan te jagen opdat terroristen hun eisen

---

³ R. BORKOWSKI, “Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 42; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 933-935; CENTRE DE DROIT INTERNATIONAL en ASSOCIATION BELGE DES JURISTES DEMOCRATES, *Réflexions sur la définition et la répression du terrorisme*, Brussel, ULB, 1974, 28-29 en 48-49; P. DAVIS en B. JENKINS, *Deterrence and influence in counterterrorism: a component in the war on al Qaeda*, Santa Monica, Rand, 2002, 67-68; C. COMBS, *Terrorism in the twenty-first century*, New Jersey, Upper Saddle River, 2006, 8-10; G. DERLUGUIAN, “Terrorizm, broń słabych organizacyjnie”, *Polski Przegląd Dyplomatyczny* 2003, afl. 14(4), 69-70; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 30; B. FORST, *Terrorism, crime and public policy*, Cambridge, Cambridge university press, 2008, 3; E. M. GUZIK-MAKARUK, “Czy w świadomości Polaków terroryzm stanowi zagrożenie dla polskiego społeczeństwa? Wyniki badań własnych”, *Archiwum Kryminologii* 2011, afl. XXXIII, 230-231; INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION, *International terrorism: legal challenges and responses: a report by the International bar association's task force on international terrorism*, Londen, International bar association, 2003, 1; A. JALATA, *Phases of terrorism in the age of globalization: From Christopher Columbus to Osama bin Laden*, New York, Palgrave Macmillan, 2016, 9; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 1-16; A. MASSET, *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatsthesis Rechten Universiteit de Liège, 1994, 112; E. MICKOLUS, “How Do We Know We’re Winning the War Against Terrorists? Issues in Measurement” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(3), 151-152; W. OSTANT, “Współczesny terroryzm – wymiar teoretyczny i ewolucja zjawiska, Contemporary Terrorism – Theoretical Dimension and Evolution of the Phenomenon”, *Przegląd Zachodni* 2010, afl. 4, 65-66; I. RESZTAK, “Zjawisko terroryzmu”, *Prokuratura i Prawo* 2012, afl. 7-8, 149; O. RICHMOND, “Realizing Hegemony? Symbolic Terrorism and the Roots of Conflict” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(4), 290-291; A. SCHBLEY, “Defining Religious Terrorism: A Causal and Anthological Profile” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(2), 105-106; J. SYMONIDES, “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int’l Aff.* 2001, afl. 10, 26; J. TEICHMAN, “How to define terrorism” in C. GEARTY, *Terrorism*, Aldershot, Dartmouth, 1996, 3; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 19; M. VAN LEEUWEN, *Confronting terrorism: European experiences, threat perceptions and policies*, Boston, Kluwer Academic, 2003, 208; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 59 en 77-78.

zouden kunnen stellen, wordt beschouwd als haar essentie.⁴ Zowel België (*nrn.* 40-47) als Polen (*nrn.* 66-73) hebben hier in hun geschiedenis reeds mee te maken gehad.

- 3. Deeldefinities** – In sommige gevallen wordt bij de definiëring van terrorisme gefocust op bepaalde aspecten of specifieke vormen van terrorisme. Daarenboven vrezen sommige Staten dat hun activiteiten beschouwd zouden kunnen worden als daden van terrorisme wanneer zij het brede criterium van ‘het gebruik van geweld om bepaalde (politieke) doeleinden te bereiken’ hanteren. Voor de bevolking kan een te actief gebruik van de term ‘terrorisme’ zorgen dat oppositiegroepen van het heersende politieke regime de stempel van terroristen krijgen. Een voorbeeld hiervan is het bekende principe “One man’s terrorist is another man’s freedom fighter”, dat hieraan uitdrukking geeft.⁵

---

⁴ Art. 2 Draft Comprehensive Convention on International Terrorism van 28 augustus 2000, Verenigde Naties, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/622/60/pdf/N0062260.pdf>; R. BORKOWSKI, “Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 40; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 73-74; G. CHALIAND en A. BLIN, *The history of terrorism: from antiquity to al-Qaeda*, Berkeley, University of California press, 2007, 93-107; C. COMBS, *Terrorism in the twenty-first century*, New Jersey, Upper Saddle River, 2006, 4-11; G. DERLUGUIAN, “Terrorizm, broń słabych organizacyjnie”, *Polski Przegląd Dyplomatyczny* 2003, afl. 14(4), 69-70; EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, 2, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019); P. A. FERNANDEZSANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 27-28 en 247-249; B. FORST, *Terrorism, crime and public policy*, Cambridge, Cambridge university press, 2008, 3-5; E. M. GUZIK-MAKARUK, “Czy w świadomości Polaków terroryzm stanowi zagrożenie dla polskiego społeczeństwa? Wyniki badań własnych”, *Archiwum Kryminologii* 2011, afl. XXXIII, 231-232; INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION, *International terrorism: legal challenges and responses: a report by the international bar association's task force on international terrorism*, Londen, International bar association, 2003, 1; A. JALATA, *Phases of terrorism in the age of globalization: From Christopher Columbus to Osama bin Laden*, New York, Palgrave Macmillan, 2016, 9; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 2-16; A. MASSET, *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatsthesis Rechten Université de Liège, 1994, 113; E. MICKOLUS, “How Do We Know We’re Winning the War Against Terrorists? Issues in Measurement” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(3), 151-152; W. OSTANT, “Współczesny terroryzm – wymiar teoretyczny i ewolucja zjawiska, Contemporary Terrorism – Theoretical Dimension and Evolution of the Phenomenon”, *Przegląd Zachodni* 2010, afl. 4, 65-66; I. RESZTAK, “Zjawisko terroryzmu”, *Prokuratura i Prawo* 2012, afl. 7-8, 152; O. RICHMOND, “Realizing Hegemony? Symbolic Terrorism and the Roots of Conflict” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(4), 290; W. SMIT, *Terrorisme en rechtvaardige oorlog: recht en onrecht in tijden van terreur*, Antwerpen, Garant, 2007, 71-72; J. SYMONIDES, “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int’l Aff.* 2001, afl. 10, 23; J. TEICHMAN, “How to define terrorism” in C. GEARTY, *Terrorism*, Aldershot, Dartmouth, 1996, 5-8; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 20; M. VAN LEEUWEN, *Confronting terrorism: European experiences, threat perceptions and policies*, Boston, Kluwer Academic, 2003, 1-2 en 211-213; N. WHELEHAN, “Terrorism: A History”, *European Review of History: Revue européenne d’histoire* 2011, afl. 18(4), 628; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 60; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 123-124.

⁵ M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 73-74; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 935; P. DAVIS en B. JENKINS, *Deterrence and influence in counterterrorism: a component in the war on al Qaeda*, Santa Monica, Rand, 2002, 67-68; G. DERLUGUIAN, “Terrorizm, broń słabych organizacyjnie”, *Polski*

4. **Evoluerend en verschillend** – Het ontbreken van een algemeen aanvaarde definitie van het begrip ‘terrorisme’ kan problematisch zijn voor een vlotte samenwerking op internationaal niveau, aangezien verschillende landen verschillende definities hanteren. Bovendien evolueert terrorisme en is het een dynamisch concept, waardoor het nodig is de wetgeving regelmatig aan te passen om het in overeenstemming te brengen met de actuele terrorismedreiging. De terroristische aanslagen van 9/11 in New York hebben wel een algemenere wereldwijde betekenis gegeven aan dit concept. Men kwam weliswaar niet tot de formulering van een algemeen aanvaarde definitie, maar wat door het brede publiek onder dit begrip verstaan wordt, is minder uiteenlopend sinds deze gebeurtenissen.⁶

Przegląd Dyplomatyczny 2003, afl. 14(4), 69-70; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 30; B. FORST, *Terrorism, crime and public policy*, Cambridge, Cambridge university press, 2008, 3-8; M. GILLET en M. SCHUSTER, “Fast-Track Justice: The Special Tribunal For Lebanon Defines Terrorism”, *Journal of International Criminal Justice* 2011, afl. 9(5), 1011-1012; INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION, *International terrorism: legal challenges and responses: a report by the International bar association's task force on international terrorism*, Londen, International bar association, 2003, 1-2; A. JALATA, *Phases of terrorism in the age of globalization: From Christopher Columbus to Osama bin Laden*, New York, Palgrave Macmillan, 2016, 11-13; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 2-16; A. MASSET, *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatsthesis Rechten Université de Liège, 1994, 28; E. MICKOLUS, “How Do We Know We're Winning the War Against Terrorists? Issues in Measurement” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(3), 151-152; I. RESZTAK, “Zjawisko terroryzmu”, *Prokuratura i Prawo* 2012, afl. 7-8, 149; O. RICHMOND, “Realizing Hegemony? Symbolic Terrorism and the Roots of Conflict” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(4), 294; A. SCHBLEY, “Defining Religious Terrorism: A Causal and Anthological Profile” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(2), 106; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 12-16; J. TEICHMAN, “How to define terrorism” in C. GEARTY, *Terrorism*, Aldershot, Dartmouth, 1996, 4; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 22; J. SYMONIDES, “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int'l Aff.* 2001, afl. 10, 26; M. VAN LEEUWEN, *Confronting terrorism: European experiences, threat perceptions and policies*, Boston, Kluwer Academic, 2003, 207-208 en 224; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 60-61.

⁶ R. BORKOWSKI, “Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 41-42; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 934; B. A. DE GRAAF, “Terrorisme- en radicaliseringsstudies: Een explosief onderzoeksveld”, *Justitiële Verkenningen* 2017, afl. 43(3), 10-11; G. DERLUGUIAN, “Terroryzm, broń słabych organizacyjnie”, *Polski Przegląd Dyplomatyczny* 2003, afl. 14(4), 69-70; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 9-10; INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION, *International terrorism: legal challenges and responses: a report by the International bar association's task force on international terrorism*, Londen, International bar association, 2003, 5-7; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 2-7; A. SCHBLEY, “Defining Religious Terrorism: A Causal and Anthological Profile” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(2), 105-106; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 12-16; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 189.

HOOFDSTUK II. DEFINITIES DIE VAN TOEPASSING ZIJN

5. **Terrorisme** – In het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002, dat centraal zal staan in de analyse van dit verdere onderzoek, wordt terrorisme op twee manieren gedefinieerd. Eerst wordt omschreven welke gedragingen als ‘terroristische misdrijven’ beschouwd moeten worden en vervolgens wordt ook vermeld wanneer men kan spreken van een ‘terroristische groep’. Op basis van dit Kaderbesluit werd zowel in de Belgische als in de Poolse wetgeving een nationale definitie van terroristische misdrijven aangenomen, zoals in de volgende hoofdstukken verduidelijkt zal worden.⁷

6. **Linguïstische vergelijking** – De Engelse, Nederlandse en Poolse versie van het Kaderbesluit bevat telkens een omschrijving van een ‘terroristisch misdrijf’ en een ‘terroristische groep’. Deze drie teksten zullen onder elkaar geplaatst worden en er zal worden nagegaan of er enig verschil in vertaling of connotatie op te merken is.

---

⁷ Art. 1-2 Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 934; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 324; C. FIJNOUT, *De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bij de bestrijding van het internationale islamitisch terrorisme*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2004, 23; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 10; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 94-95; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 123-124.

Engels ⁸ : “Terrorist offences”	Nederlands ⁹ : “Terroristische misdrijven”	Pools ¹⁰ : “Przestępstwa terrorystyczne”
<p>1. Each Member State shall take the necessary measures to ensure that the intentional acts referred to below in points (a) to (i), as defined as offences under national law, which, given their nature or context, may seriously damage a country or an international organisation where committed with the aim of: - seriously intimidating a population, or - unduly compelling a Government or international organisation to perform or abstain from performing any act, or - seriously destabilising or destroying the fundamental political, constitutional, economic or social structures of a country or an international organisation, shall be deemed to be terrorist offences:</p>	<p>1. Iedere lidstaat neemt de maatregelen die noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat de onder a) tot en met i) bedoelde opzettelijke gedragingen, die door hun aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kunnen schaden en die overeenkomstig het nationale recht als strafbare feiten zijn gekwalificeerd, worden aangemerkt als terroristische misdrijven, indien de dader deze feiten pleegt met het oogmerk om: - een bevolking ernstig vrees aan te jagen, of - de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, dan wel - de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen:</p>	<p>1. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że zamierzone czyny, wskazane poniżej w lit. a)-i), określone zgodnie z prawem krajowym jako przestępstwa, które ze względu na swój charakter i kontekst mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej, gdy zostają popełnione w celu: - poważnego zastraszenia ludności, lub - bezprawnego zmuszenia rządu lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania działania, lub - poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej, są uważane za przestępstwa terrorystyczne:</p>
(a) attacks upon a person’s life which may cause death;	a) aanslag op het leven van een persoon, die de dood ten gevolge kan hebben;	a) ataki na życie ludzkie, które mogą powodować śmierć;

⁸ Art. 1 (Engelse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 3 (Engelse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13; A. CASSESE, “The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law”, *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), 934; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 324; R. LETSCHERT, A. PEMBERTON en I. STAIGER, *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 10; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 158.

⁹ Art. 1 (Nederlandse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 3 (Nederlandse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13.

¹⁰ Art. 1 (Poolse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 3 (Poolse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13.

(b) attacks upon the physical integrity of a person;	b) ernstige schending van de lichamelijke integriteit van een persoon;	b) ataki na integralność cielesną osoby;
(c) kidnapping or hostage taking;	c) ontvoering of gijzeling;	c) porwania lub branie zakładników;
(d) causing extensive destruction to a Government or public facility, a transport system, an infrastructure facility, including an information system, a fixed platform located on the continental shelf, a public place or private property likely to endanger human life or result in major economic loss;	d) het veroorzaken van grootschalige vernieling van staats- of regeringsvoorzieningen, vervoerssystemen of infrastructurale voorzieningen, met inbegrip van informatica-systemen, een vast platform op het continentale plat, openbare plaatsen of niet voor het publiek toegankelijke terreinen, waardoor mensenlevens in gevaar kunnen worden gebracht of grote economische schade kan worden aangericht;	d) spowodowanie rozległych zniszczeń obiektów rządowych lub obiektów użyteczności publicznej, systemu transportowego, infrastruktury, włącznie ze zniszczeniem systemu informacyjnego, stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym, miejsca publicznego lub mienia prywatnego, mogące zagrozić życiu ludzkiemu lub mogące spowodować poważne straty gospodarcze;
(e) seizure of aircraft, ships or other means of public or goods transport ;	e) het kapen van een luchtvaartuig, vaartuig of ander transportmiddel voor het vervoer van groepen van personen of goederen;	e) zajęcie statku powietrznego, statku lub innego środka transportu publicznego lub towarowego;
(f) manufacture, possession, acquisition, transport, supply or use of weapons , explosives or of nuclear, biological or chemical weapons, as well as research into, and development of, biological and chemical weapons;	f) het vervaardigen, bezit, verwerven, vervoer, leveren of het gebruik van (vuur)wapens, springstoffen, kernwapens, biologische en chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek en het ontwikkelen van biologische en chemische wapens;	f) wytwarzanie, posiadanie, nabywanie, przewożenie, dostarczanie lub używanie broni , materiałów wybuchowych lub jądrowych, broni biologicznej lub chemicznej, jak również badania i rozwój broni biologicznej i chemicznej;
(g) release of dangerous substances, or causing fires, floods or explosions the effect of which is to endanger human life;	g) het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen of het veroorzaken van brand, overstroming of ontploffing, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;	g) uwalnianie substancji niebezpiecznych lub powodowanie pożarów, powodzi lub wybuchów, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego;
(h) interfering with or disrupting the supply of water, power or any other fundamental natural resource the effect of which is to endanger human life;	h) het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of een andere essentiële natuurlijke hulpbron, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;	h) zakłócenia lub przerwy w dostawach wody, energii elektrycznej lub wszelkich innych podstawowych zasobów naturalnych, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego;
(i) threatening to commit any of the acts listed in (a) to (h).	i) het bedreigen met een van de onder a) tot en met h) bedoelde gedragingen.	i) groźenie popelnieniem czynów wymienionych w lit. a)-h).

<p>2. This Framework Decision shall not have the effect of altering the obligation to respect fundamental rights and fundamental legal principles as enshrined in Article 6 of the Treaty on European Union.</p>	<p>2. Dit kaderbesluit kan niet tot gevolg hebben dat de verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en van de fundamentele rechtsbeginselen, zoals die zijn neergelegd in artikel 6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, wordt aangetast.</p>	<p>2. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje zmianą obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zawartych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej.</p>
---	--	---

7. **Vergelijking** – Uit de analyse blijkt vooral de Nederlandse versie te verschillen van de Engelse en Poolse versie, die in heel grote mate overeenkomen. Vooreerst lijkt in puntje e) zowel de Engelse als de Poolse tekst ‘openbaar vervoer’ te stipuleren, waar de Nederlandse tekst het heeft over ‘het vervoer van groepen van personen’. Daarnaast spreekt de Engelse en Poolse tekst in puntje f) van ‘wapens’, wat een ruimer begrip is dan de term ‘vuurwapens’ in de Nederlandse tekst, die daardoor als restrictiever beschouwd kan worden. Dit werd echter aangepast door de richtlijn van 2017 die dit Kaderbesluit vervangt, waardoor er nu in het Nederlands ook sprake is van ‘wapens’.¹¹ Ook kan tussen de Engelse/Poolse en de Nederlandse formulering in puntje i) een klein verschil opgemerkt worden, namelijk het bedreigen met “het plegen van” een van de onder a) tot en met h) bedoelde gedragingen, wordt gesteld in de Engelse en Poolse versie, terwijl dit in de Nederlandse versie weggelaten is. Tot slot verschilt de formulering van het tweede deel ook in het Nederlands “2. Dit kaderbesluit kan niet tot gevolg hebben dat de verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en van de fundamentele rechtsbeginselen, zoals die zijn neergelegd in artikel 6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, wordt aangetast.” van de Engelse en Poolse tekst die stellen dat het Kaderbesluit “geen verandering” van de vernoemde verplichtingen inhoudt.

¹¹ Art. 3 (Nederlandse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13.

Engels ¹² : “Terrorist group”	Nederlands ¹³ : “Terroristische groep”	Pools ¹⁴ : “Grupa terrorystyczna”
1. For the purposes of this Framework Decision, ‘terrorist group’ shall mean: a structured group of more than two persons, established over a period of time and acting in concert to commit terrorist offences. ‘Structured group’ shall mean a group that is not randomly formed for the immediate commission of an offence and that does not need to have formally defined roles for its members, continuity of its membership or a developed structure.	1. Voor de toepassing van dit kaderbesluit wordt onder terroristische groep verstaan een sinds enige tijd bestaande, gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die in overleg optreden om terroristische misdrijven te plegen. Met „gestructureerde vereniging” wordt bedoeld op een vereniging die niet toevallig tot stand is gekomen met het oog op een onverwijld te plegen strafbaar feit en waarbij niet noodzakelijkerwijs sprake is van formeel afgebakende taken van de leden, noch van continuïteit in de samenstelling of een ontwikkelde structuur.	1. Do celów niniejszej decyzji ramowej „grupa terrorystyczna” oznacza grupę zorganizowaną złożoną z więcej niż dwóch osób, ustanowioną na przestrzeni czasu i działającą w uzgodniony sposób w celu popełniania przestępstw terrorystycznych. „Grupa zorganizowana” oznacza grupę, która nie jest przypadkowo sformowana w celu natychmiastowego dokonania przestępstwa oraz w której nie ma potrzeby formalnego określenia ról członków grupy, ciągłości członkostwa lub rozwiniętej struktury.
2. Each Member State shall take the necessary measures to ensure that the following intentional acts are punishable:	2. Iedere lidstaat neemt de nodige maatregelen om de hiernavolgende opzettelijke gedragingen strafbaar te stellen:	2. Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające karalność następujących czynów zamierzonych:
(a) directing a terrorist group;	a) het leiden van een terroristische groep;	a) kierowanie grupą terrorystyczną;
(b) participating in the activities of a terrorist group, including by supplying information or material resources, or by funding its activities in any way, with knowledge of the fact that such	b) het deelnemen aan de activiteiten van een terroristische groep, waaronder het verstrekken van gegevens of middelen aan de groep of het in enigerlei vorm financieren van de activiteiten van	b) uczestnictwo w działaniach grupy terrorystycznej, w tym poprzez dostarczanie informacji lub zasobów materialnych lub poprzez wszelkiego rodzaju finansowanie działalności grupy

¹² Art. 2 (Engelse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 2, lid 3 (Engelse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 12; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 162.

¹³ Art. 2 (Nederlandse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 2 lid 3 (Nederlandse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 12.

¹⁴ Art. 2 (Poolse versie) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 2 lid 3 (Poolse versie) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 12; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 8.

participation will contribute to the criminal activities of the terrorist group.	de groep, wetende dat deze deelneming bijdraagt aan de criminele activiteiten van de groep.	terrorystycznej, ze świadomością, że takie uczestnictwo będzie stanowiło wkład w działalność przestępczą grupy terrorystycznej.
--	---	---

8. **Vergelijking** – Wat de definities voor een “terroristische groep” in het Kaderbesluit van 2002 betreft, kan geconcludeerd worden dat deze niet echt verschillen in de drie talen. Taalkundig is de Poolse versie een iets meer letterlijke vertaling van de Engelse versie, waar de Nederlandse versie een iets vrijere vertaling is. Inhoudelijk zijn de bepalingen echter identiek aan elkaar.

DEEL II: TERRORISMEBESTRIJDING IN DE EUROPESE UNIE

9. **Gedeelde bevoegdheid** – Het straf- en strafprocesrecht behoort in beginsel tot de bevoegdheden van de EU-lidstaten. Het beleid dat uitgewerkt wordt door de Europese Unie (EU) in dit kader is daarom complementair aan dat van de lidstaten.¹⁵ Dit beleid steunt voornamelijk op enerzijds het principe van de wederzijdse erkenning, waardoor EU-lidstaten justitiële beslissingen van andere EU-lidstaten moeten erkennen alsof ze uitgevaardigd werden door hun eigen nationale diensten, en anderzijds door het gebruik van richtlijnen om EU-regelgeving te implementeren, zodat de EU-lidstaten over een zekere omzettingmarge beschikken.¹⁶ Daarenboven bevatten deze bepalingen ook een waarborg voor de EU-lidstaten, welke zij kunnen gebruiken indien zij van mening zijn dat er afbreuk wordt gedaan aan fundamentele elementen van hun nationale strafrecht en waardoor zij in dat geval niet gebonden zullen zijn door de richtlijn in kwestie.¹⁷

---

¹⁵ Art. 4, lid 2, j) Verdrag van 25 maart 1957 betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; H.v.J. 13 september 2005, Commissie en Parlement / Raad, *Amén.* 2006, afl. 1, 27, *APM* 2005, afl. 8, 195, *Juristenkrant* 2005, afl. 120, 3, *Eur.Vervoerr.* 2005, afl. 5, 605, *J.T.dr.eur.* 2006, afl. 128, 120, *NJB* 2005, afl. 36, 1897, *NJW* 2005, afl. 121, 943, *Pb.C.* 2005, afl. 315, 2, *Rec.CJCE* 2005, afl. 8-9 (A), I, 7879, *Rev.trim.dr.eur.* 2006, afl. 2, 369, *RW* 2006-07, afl. 17, 736, *SEW* 2005, afl. 10, 434, *SEW* 2006, afl. 2, 78, *TBH* 2006, afl. 1, 139, *TMR* 2006, afl. 1, 58, *T.Strafr.* 2005, afl. 8, 578; H.v.J. 23 oktober 2007, Commissie / Raad, *Amén.* 2008, afl. 2, 121, *Juristenkrant* 2007, afl. 157, 9, *MER* 2008, afl. 1, 93, *NJB* 2007, afl. 41, 2644, *Pb.C.* 2007, afl. 315, 9, *Rec.CJCE* 2007, afl. 10 (B), I, 9097, *RW* 2008-09, afl. 40, 1707, *SEW* 2007, afl. 11, 466, *TMR* 2008, afl. 3, 312, *T.Strafr.* 2008, afl. 4, 265; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 77; EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, 1, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019); C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Mortsels, Intersentia, 2018, 603-604; C. JANSSENS, “Het beginsel van wederzijdse erkenning in de interne markt van de EU en de justitiële strafrechtelijke samenwerking in de EU: Een analyse vanuit een beleidsoverschrijdende benadering”, *RW* 2011-2012, 1830-1834 en 1838; V. MITSILEGAS, “EU Criminal law competence after Lisbon: from securitised to functional criminalisation” in D. ACOSTA ARCARAZO en C.C. MURPHY (ed.), *EU Security and justice law after Lisbon and Stockholm*, Oxford, Hart, 2014, 113-118 en 121-122; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 133 en 135; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125-126; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://ephtinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/hoer-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019).

¹⁶ Art. 67, lid 3 en art. 82, lid 1-2 en art. 83, lid 1-2 VWEU, *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; Europese Raad van Tampere 15 en 16 oktober 1999, Conclusies van het voorzitterschap, B.VI., http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm (consultatie 20 februari 2019); art. 3.3.1 Haags Programma – versterking van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie van de Raad van 2005, *Pb.C.* 3 maart 2005, afl. 53, 12; Het programma van Stockholm - Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger, 12-15, *Pb.L.* 4 mei 2010; V. MITSILEGAS, “EU Criminal law competence after Lisbon: from securitised to functional criminalisation” in D. ACOSTA ARCARAZO en C.C. MURPHY (ed.), *EU Security and justice law after Lisbon and Stockholm*, Oxford, Hart, 2014, 114-118 en 121-122; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 126-127; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 919-920.

¹⁷ Art. 82, lid 3 en art. 83, lid 3 VWEU, *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; V. MITSILEGAS, “EU Criminal law competence after Lisbon: from securitised to functional criminalisation” in D. ACOSTA ARCARAZO en C.C. MURPHY (ed.), *EU Security and justice law after Lisbon and Stockholm*, Oxford, Hart, 2014, 121-122; R.H. VAN OOIK, “Het

10. **EU-initiatieven** – De strafbaarstelling van terrorisme in elk van de lidstaten vormde een prioriteit binnen de EU en werd daarom voorzien in het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002 (*rnr.* 36). De EU beschikt ook over de mogelijkheid om hulp te bieden bij het coördineren van het nationale beleid van de verschillende lidstaten en bij het delen van informatie tussen de inlichtingendiensten (*rnr.* 32-34). Daarenboven heeft ze de gerechtelijke vervolging van terrorisme bevorderd (*rnr.* 22 en 36). Het kan echter gebeuren dat maatregelen die aangenomen zijn op EU-niveau niet steeds effectief of zelfs gebrekkig of laattijdig geïmplementeerd worden door de lidstaten.¹⁸

11. **Enkele maatregelen op Europees niveau** – Op het Kaderbesluit na, heeft de EU nog andere maatregelen genomen in de strijd tegen terrorisme, zoals het Europees aanhoudingsbevel, een deradicaliseringsbeleid, versterkte grenscontroles, het verzamelen van persoonsgegevens van passagiers, bewakingscamera's, de versterking van al dan niet grensoverschrijdende onderzoeksteams met medewerking van Europol en Eurojust, het bestrijden van de financiering van terrorisme en het promoten van een multiculturele en interreligieuze dialoog.¹⁹ Enkele van deze maatregelen zullen in het vervolg van dit onderzoek besproken worden.

Verdrag van Lissabon: structuur en overzicht” in R.H. VAN OOIK en R.A. WESSEL (ed.), *De Europese Unie na het Verdrag van Lissabon*, Deventer, Kluwer, 2009, 11-12; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 133.

¹⁸ Art. 4, lid 2, j) en art. 67, lid 4 VWEU, *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; Het programma van Stockholm - Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger, 5, *Pb.L.* 4 mei 2010; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 92; E. LABOTT en R. BROWNE, “European nations' counterterrorism tools are limited”, *CNN Wire* 2016; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 94-95; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 143; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU's main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 911 en 935; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 130; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018).

¹⁹ Kaderbesluit 2002/465/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake gemeenschappelijke onderzoeksteams, *Pb.L.* 20 juni 2002, afl. 162, 1-3; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 89; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 81-82 en 93-94; J. WOUTERS en F. NAERT, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2-3; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/hoe-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019); X, *De uitwisseling van passagiersgegevens is zonet geland*, https://multimedia.europarl.europa.eu/nl/on-the-arrivals-board-airline-passenger-data-sharing_N005-160413-002_ev (consultatie 19 februari 2019).

HOOFDSTUK I. EUROPESE ANTITERRORISMEMAATREGELEN GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT

AFDELING I. SAMENWERKING POLITIEDIENSTEN (1975-1985)

12. **TREVI & PWGOT** – Op het niveau van de ministers werd in 1975 TREVI (*Terrorisme, Radicalisme, Extremisme, Violence Internationale*) als onafhankelijk, multilateraal, intergouvernementeel en consultatief forum gelanceerd. Aan het hoofd van deze organisatie stonden de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken. Zij bestond uit een informele en vertrouwelijke samenwerking tussen politiediensten die opgedeeld kon worden in twee werkgroepen. De eerste werkgroep TREVI I stond in voor de coördinatie en ondersteuning van de grensoverschrijdende samenwerking in gevallen van terrorisme. Zo zorgde zij voor een beveiligde informatie-uitwisseling tussen de verschillende bevoegde diensten. De tweede werkgroep TREVI II werd opgericht als reactie op het drama dat zich had afgespeeld tijdens de voetbalwedstrijd in het Heizelstadion in Brussel tussen de supporters van de voetbalploegen Juventus en Liverpool. Zij was gericht op het beheersen van problemen van openbare orde, de opleiding van de politie en het uniformiseren van forensische onderzoeken. Op het operationele niveau werd in 1979 de werkgroep PWGOT (*Police Working Group on Terrorism*) opgericht, waar Nederland, het Verenigd Koninkrijk, België, Frankrijk en Duitsland lid van waren.²⁰

AFDELING II. SCHENGEN (1985-1991)

13. **Eén gebied van vrij verkeer** – In 1985 besloten vijf Europese landen (België, Nederland, Luxemburg, Frankrijk en West-Duitsland) om één gebied van vrij verkeer van personen te vormen, zonder controles aan de binnengrenzen. Daartoe ondertekenden zij een Schengen-akkoord dat werd uitgewerkt tot de Schengen-uitvoeringsovereenkomst in 1990 en in werking

---

²⁰ J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 2; C. FIJNOUT, “The Schengen Treaties and European Police Co-operation”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1993, afl. 1(1), 55; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Morsel, Intersentia, 2018, 137-139 en 142; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 72-74; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 171-172; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 134; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125-126.

trad in 1995. Dit was de eerste bindende afspraak die een heel aantal punten regelde op het vlak van criminaliteitsbestrijding.²¹

14. SIS – Om een vlotte informatie-uitwisseling tussen de politiediensten van de verschillende landen te realiseren werd het Schengen Information System (SIS) ontworpen. Dit systeem voorziet dezelfde opbouw voor databanken, zodat alle politiediensten op dezelfde wijze informatie in het systeem kunnen brengen en informatie kunnen opzoeken. Het is opgedeeld in twee delen: C-SIS, een centraal systeem, en N-SIS, de nationale systemen. Ook vandaag is dit systeem nog heel relevant en courant in gebruik, zoals voor signaleringen inzake terugkeerbesluiten of de weigering van toegang tot het grondgebied voor haatpredikers (*rnr.* 59).²²

---

²¹ Akkoord tussen de Regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, van de Bondsrepubliek Duitsland en van de Franse Republiek betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 29 april 1986; Overeenkomst van 19 juni 1990 ter uitvoering van het tussen de regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 15 oktober 1993; art. 1M1, 1M3 Interministeriële omzendbrief van 10 december 1998 over de gevolgen van de Schengen-overeenkomst in het domein van de grenscontrole en de politieke en gerechtelijke samenwerking, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1998121056&table_name=wet (consultatie 22 februari 2019); A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 9-10; C. FIJNOUT, “The Schengen Treaties and European Police Co-operation”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1993, afl. 1(1), 37; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Morsel, Intersentia, 2018, 154 en 157-160; S. MAHMOOD, “The Schengen information system: An inequitable data protection regime”, *International Journal of Refugee Law* 1995, afl. 7(2), 179-180; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 83; C. B. SIO-LOPEZ, “Dialogues beyond the ‘Fortress Europe’: Tracing back the genesis and evolution of the ‘free circulation of persons’ concept through EP Schengen Area debates, 1985-2015” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 36 en 41-42; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 151; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125.

²² Oud art. 92-119 Overeenkomst van 19 juni 1990 ter uitvoering van het tussen de regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 15 oktober 1993; art. 6M3 Interministeriële omzendbrief van 10 december 1998 over de gevolgen van de Schengen-overeenkomst in het domein van de grenscontrole en de politieke en gerechtelijke samenwerking, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1998121056&table_name=wet (consultatie 22 februari 2019); art. 3 verordening (EU) 2018/1860 van 28 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende het gebruik van het Schengeninformatiesysteem voor de terugkeer van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *Pb.L.* 7 december 2018, afl. 312; art. 1-2 en 4 verordening (EU) 2018/1861 van 28 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de instelling, de werking en het gebruik van het Schengeninformatiesysteem (SIS) op het gebied van grenscontroles, tot wijziging van de Overeenkomst ter uitvoering van het Akkoord van Schengen en tot wijziging en intrekking van Verordening (EG) nr. 1987/2006, *Pb.L.* 7 december 2018, afl. 312; J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 13; EUROPEAN COMMISSION, *Security Union: new rules on reinforced Schengen Information System enter into force*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6921_en.htm (consultatie 23 februari 2019); C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Morsel, Intersentia, 2018, 131; S. MAHMOOD, “The Schengen information system: An inequitable data protection regime”, *International Journal of Refugee Law* 1995, afl. 7(2), 182-190; B. PAS, *Het onder huisarrest plaatsen van haatpredikers*, <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b100-900-1851-2016201713789.xml> (consultatie 13 april 2019); P. PONSAAERS, *Jihadi's in België: De route van*

15. Operationele samenwerking – De Schengen-overeenkomst regelde ook de operationele samenwerking tussen de verschillende politiediensten, zoals grensoverschrijdende observatie, achtervolging en privacy-bescherming. Om onder meer terrorisme effectief te bestrijden is immers een intensieve en praktische samenwerking tussen politie- en douanediensten van de verschillende lidstaten vereist.²³

AFDELING III. EUROPESE GEMEENSCHAP TOT VERDRAG VAN MAASTRICHT (1992-1996)

16. Derde pijler Justitie en Binnenlandse Zaken – Met de ondertekening van het Verdrag van Maastricht werden multilaterale antiterrorismereguleringen hoofdzakelijk ondergebracht in de derde pijler. Politiële en justitiële samenwerking, twee van de negen domeinen in deze pijler, waren immers vereist om de belangrijkste doelstelling te realiseren van de Europese Gemeenschap (EG; eerste pijler), namelijk het vrij verkeer van personen en goederen in de EG-lidstaten.²⁴

Zaventem en Maalbeek, Antwerpen, Maklu, 2017, 165-166; O. SACRAMENTO, “Schengen and the security obsession, Selective citizenship, exclusion and the ironies of control” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 116-117; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 83; C. B. SIO-LOPEZ, “Dialogues beyond the ‘Fortress Europe’: Tracing back the genesis and evolution of the ‘free circulation of persons’ concept through EP Schengen Area debates, 1985-2015” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 40-42; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 129 en 151-152; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 136 en 138; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125; X, *Schengen Information System: full force to catch criminals in the EU*, <https://www.eppgroup.eu/newsroom/news/sis-full-force-to-catch-criminals-in-the-eu> (consultatie 23 februari 2019).

²³ Art. 39-47 Overeenkomst van 19 juni 1990 ter uitvoering van het tussen de regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 15 oktober 1993; art. 2.3 en 2.5 Haags Programma – versterking van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie van de Raad van 2005, *Pb.C.* 3 maart 2005, afl. 53, 9-10; art. 1M3 Interministeriële omzendbrief van 10 december 1998 over de gevolgen van de Schengen-overeenkomst in het domein van de grenscontrole en de politieke en gerechtelijke samenwerking, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1998121056&table_name=wet (consultatie 22 februari 2019); C. FIJNOUT, “The Schengen Treaties and European Police Co-operation”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1993, afl. 1(1), 37-39 en 43-46; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Mortsels, Intersentia, 2018, 160; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 83.

²⁴ P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 310; P. J. KUIJPER, “The evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: institutional aspects”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(2), 609-610; N. NUGENT, “Chapter 5 – From Rome to Amsterdam”, *The government and politics of the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006, 85 en 90-91; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 75; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 134; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11

AFDELING IV. VERDRAG VAN AMSTERDAM (1997-2001)

17. Hervorming derde pijler – De derde pijler die onder het Verdrag van Maastricht het ruime “Justitie en Binnenlandse Zaken” omvatte, werd gereduceerd en gespecificeerd tot “Politie- en justitiesamenwerking in strafzaken”, waar terrorisme ook deel van uitmaakte. Dit waren twee van de negen gebieden die oorspronkelijk in deze intergouvernementele pijler omvat waren. De zeven andere domeinen werden naar de eerste pijler verschoven en werden zo supranationaal geregeld.²⁵

18. Schengen-samenwerking geïntegreerd in EU – In 1997 besloot men om met de komst van het Verdrag van Amsterdam de Schengen-overeenkomst te integreren in de Europese Unie (EU). Op die manier werd een aantal leden van de Europese Unie ook lid van de Schengen-overeenkomst. Hiermee werd de nadruk gelegd op de doelstelling van het creëren van een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid. Enkele landen besloten echter een voorbehoud te maken bij deze bepaling, waaronder Ierland, Cyprus en Kroatië. Vandaag bestaat deze ruimte uit 26 lidstaten.²⁶

AFDELING V. EUROPESE UNIE VANAF 2001

19. Terrorisme topprioriteit – Sinds de aanslagen in New York in 2001 is terrorisme een

---

Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125-126.

²⁵ P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 310; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Mortsel, Intersentia, 2018, 243-244; P. J. KUIJPER, “The evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: institutional aspects”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(2), 609-610; N. NUGENT, “Chapter 5 – From Rome to Amsterdam”, *The government and politics of the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006, 97; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 76 en 81; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 125; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 125-126.

²⁶ A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 9; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Mortsel, Intersentia, 2018, 255-256; P. J. KUIJPER, “The evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: institutional aspects”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(2), 624; N. NUGENT, “Chapter 5 – From Rome to Amsterdam”, *The government and politics of the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006, 97; O. SACRAMENTO, “Schengen and the security obsession, Selective citizenship, exclusion and the ironies of control” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 116-117; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 83; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 151; X, *Welke landen zijn Schengenlanden?*, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/europese-unie/vraag-en-antwoord/welke-landen-zijn-schengenlanden> (consultatie 3 april 2019).

topprioriteit geworden binnen de EU. Het aannemen van antiterrorismemaatregelen kwam in een stroomversnelling terecht, maar de EU beschikte nog steeds niet over een volwaardige bevoegdheid op dit vlak en daarom verliep dit niet altijd op een vlotte manier. Zo werd in *rnr. 10* reeds vermeld dat sommige elementen in de Europese regelgeving gebrekkig of laattijdig werden omgezet in nationale wetgeving.²⁷ Wel beseften men dat terrorisme geen louter intern probleem was van de EU-lidstaten onderling, maar een gezamenlijk probleem dat op Europees niveau, en dus door de EU, aangepakt moest worden. Ook stelden de lidstaten zich meer open om samen te werken en zo hun wantrouwen ten opzichte van elkaar, althans ten dele, te overwinnen.²⁸

20. Europees Actieplan ter bestrijding van terrorisme – Het Europese Actieplan ter bestrijding van terrorisme van 2001, dat gewijzigd werd in 2004, was een directe reactie op de aanslagen in New York en werd aangenomen door de buitengewone Europese Raad. Het is een sleuteldocument inzake de aanneming van antiterrorismemaatregelen, waarbij deze genomen in 2001 grotendeels vielen onder de toenmalige derde pijler. De twee belangrijkste maatregelen aangenomen ten gevolge van dit actieplan waren enerzijds het Kaderbesluit omtrent het Europees aanhoudingsbevel (*rnr. 22*) en anderzijds het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding (*rnr. 36*). In 2004 werd daar nog een procedure van voortgangsbeoordeling aan toegevoegd met als doel het verzekeren van een snelle en eenvormige implementatie in de lidstaten van de antiterrorismemaatregelen die besproken worden op Europees niveau. Op het niveau van rechtshandhaving en politie voorzagen het actieplan in een versterking van Europol door het werkzaam maken van een antiterrorisme Task Force (CTTF). Nog andere strategische doelstellingen van dit plan waren onder meer het versterken van een internationale consensus om terrorisme te bestrijden en het reduceren van

---

²⁷ Conclusies en actieplan van de buitengewone Europese Raad op 21 september 2001, <https://www.consilium.europa.eu/media/20970/concl-bxln1.pdf> (consultatie 26 februari 2019); J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7; R. BORKOWSKI, "Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)", *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 44; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 33-37; D. ZIMMERMANN, "The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal" in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 126-127.

²⁸ Conclusies en actieplan van de buitengewone Europese Raad op 21 september 2001, <https://www.consilium.europa.eu/media/20970/concl-bxln1.pdf> (consultatie 26 februari 2019); art. 2.2 Haags Programma – versterking van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie van de Raad van 2005, *Pb.C.* 3 maart 2005, afl. 53, 8-9; J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 8; R. BORKOWSKI, "Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)", *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 44; S. WERNERT, "L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme", *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 135; D. ZIMMERMANN, "The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal" in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 126-127.

de toegang tot financiële en economische middelen voor terroristen.²⁹

21. **Europol** – Europol is een Europese dienst die instaat voor de coördinatie tussen politiediensten van verschillende EU-lidstaten en dus geen Europese politiedienst op zich, zoals de FBI in de Verenigde Staten. Zijn doel bestaat uit het versterken en verbeteren van een efficiënte samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de politiediensten van de verschillende EU-lidstaten in het kader van onder meer het voorkomen en bestrijden van terrorisme. Zo werd het European Counter Terrorism Centre (ECTC) opgericht, dat hoofdzakelijk operationele steun verleent bij lopende onderzoeken in de lidstaten. Bij de aanslagen in Parijs in 2015 kon er via dit centrum hulp verleend worden door het vergelijken van nieuw verkregen gegevens met de reeds beschikbare gegevens in de databanken van Europol en door het in kaart brengen van het terroristisch netwerk. Niettemin mist Europol in sommige gevallen wel een krachtig mandaat om terrorisme effectief te bestrijden, omdat het enkel via de samenwerking tussen EU-lidstaten mag werken en niet zelf over de nodige concrete bevoegdheden tot optreden beschikt. Het is een intergouvernementele organisatie met rechtspersoonlijkheid die contact kan opnemen met andere gelijkaardige instellingen (buiten de EU) om een vlotte samenwerking mogelijk te maken. Twee diensten binnen Europol zijn in hoofdzaak gefocust op terrorismebestrijding, met name de Counter Terrorism Unit (SC5) en de Counter Terrorism Task Force (CTTF). Er bestaat nog veel wantrouwen tussen de politiediensten van de verschillende EU-lidstaten, vooral met betrekking tot het uitwisselen van informatie, en juist hierop wil Europol inspelen.³⁰

---

²⁹ Conclusies en actieplan van de buitengewone Europese Raad op 21 september 2001, <https://www.consilium.europa.eu/media/20970/concl-bxln11.pdf> (consultatie 26 februari 2019); EU-actieplan ter bestrijding van terrorisme, Aanbeveling van het Europees Parlement aan de Europese Raad en de Raad betreffende het EU-actieplan ter bestrijding van het terrorisme (2004/2214(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2005-0219+0+DOC+PDF+V0/NL> (consultatie 2 maart 2019); P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 309; C. FIJNOUT, *De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bij de bestrijding van het internationale islamitisch terrorisme*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2004, 23; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 128; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 134; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU's main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 909-910; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 127-128; X, *Commission takes steps to strengthen EU cooperation in the fight against terrorism, organised crime and cybercrime*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4865_en.htm (consultatie 25 februari 2019).

³⁰ Preambule (2), (3) en art. 2 Besluit 2005/671/JBZ van de Raad van 20 september 2005 betreffende informatie-uitwisseling en samenwerking in verband met strafbare feiten van terroristische aard, *Pb.L.* 29 september 2005, afl. 253, 22-23; preambule (25) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 10; P. A. FERNANDEZ-SANCHEZ, *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 309; C. FIJNOUT, *De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bij de bestrijding van het internationale islamitisch terrorisme*, Leuven, Universitaire

22. **Europees aanhoudingsbevel** – Naast het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding is het Kaderbesluit omtrent het Europees aanhoudingsbevel een tweede belangrijke maatregel in de strijd tegen het terrorisme. Een Europees aanhoudingsbevel is een rechterlijke beslissing die door een (vragende) lidstaat wordt uitgevaardigd om een bepaalde persoon door een andere (uitleverende) lidstaat te laten aanhouden en uit te leveren, opdat deze persoon in de vragende lidstaat strafrechtelijk vervolgd kan worden. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden: ofwel wordt het aanhoudingsbevel uitgevaardigd voor een misdrijf dat zich in een lijst van 32 opgesomde misdrijven bevindt en strafbaar is in de uitvaardigende lidstaat voor een maximale periode van minimum drie jaar, ofwel geldt voor misdrijven die zich niet in de lijst bevinden de voorwaarde van dubbele strafbaarstelling. Op die manier wou men een vlottere samenwerking bevorderen en het gebruik van deze laatste voorwaarde verminderen, die stelt dat de gedraging zowel in de vragende als de uitleverende staat als misdaad gekwalificeerd moet zijn. Volgens dit nieuwe principe moeten die lidstaten een aanhoudingsbevel van een andere lidstaat automatisch erkennen waardoor de uitvoering ervan vergemakkelijkt wordt binnen de EU, doordat de rechterlijke instanties niet telkens de rechtsgeldigheid van een buitenlands aanhoudingsbevel moeten controleren. Een andere belangrijke wijziging is dat een Staat een uitlevering niet meer kan weigeren op grond van het feit dat de persoon in kwestie een onderdaan van de uitleverende Staat is. Bij de uitlevering van Salah Abdeslam door België aan Frankrijk werd zo bijvoorbeeld gebruikgemaakt van een dergelijk Europees aanhoudingsbevel. Hierdoor kon deze uitlevering in minder dan twee maanden gebeuren.³¹

---

pers Leuven, 2004, 23 en 25-26; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 86 en 103; TESAT EUROPOL, *European Union: Terrorism Situation and Trend Report 2018*, 60, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf (consultatie 3 april 2019); K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 123-124 en 159; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 135 en 139-140 en 142-143; J. WOUTERS en F. NEART, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 131-133; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018).

³¹ Art. 1 en 2 Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *Pb.L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1; J. ARGOMANIZ en W. REES, “The EU and counter-terrorism: Politics, Policy and Policies after 9/11”, 2011, 7, www.academia.edu/download/31691600/Chapter_20_Argomaniz_Rees_final.doc; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 34-35; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 84-85; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 128; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 138; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU's main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review*

23. **Afschaffing drie pijlers door Verdrag van Lissabon** – In 2007 werd het Verdrag van Lissabon aangenomen. Dit verdrag verschafte de EU rechtspersoonlijkheid en schafte de driepijlerstructuur af. Sindsdien wordt de problematiek omtrent terrorisme ondergebracht in de ‘ruimte van vrijheid, veiligheid en recht’ en worden alle bevoegdheden van de EU op supranationaal, en dus niet meer op intergouvernementeel, niveau geregeld.³² In haar strijd tegen het terrorisme nam de EU een aantal concrete maatregelen die in de volgende randnummers kort toegelicht zullen worden.
24. **Terrorismedfinanciering tegenhouden** – Vooreerst wilde de EU de financiering van terroristische daden, terroristische groeperingen en andere misdrijven die verband houden met terroristische activiteiten strafbaar stellen in alle lidstaten. Op die manier wou ze voorkomen dat financiële middelen uit de EU gebruikt zouden worden voor het witwassen van geld of voor de financiering van terrorisme. In 2015 werd hiertoe een richtlijn aangenomen die een aantal gedetailleerde bepalingen voor de lidstaten bevat, zoals het verbod op anonieme rekeningen (*rnr. 108*) en het cliëntenonderzoek (*rnr. 109*).³³
25. **Passenger Name Record (PNR) Richtlijn** – Ten tweede werd in 2016 een richtlijn aangenomen omtrent het gebruik van persoonsgegevens van passagiers voor de preventie, opsporing en vervolging van terroristische misdrijven. Dit gebeurde kort na de aanslagen in Parijs in 2015 en in Brussel in 2016, omdat terroristen daarbij gebruik hadden gemaakt van het vrij verkeer van personen binnen de EU om van de ene naar de andere lidstaat te reizen, waardoor verschillende steden in Europa het doelwit van een aanslag konden vormen. Hiermee

---

2004, afl. 41(4), 911-913; J. WOUTERS en F. NEART, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 131.

³² Art. 47 Verdrag van 7 februari 1992 betreffende de Europese Unie (VEU), *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 77; R. H. VAN OOIK, “Het Verdrag van Lissabon: structuur en overzicht” in R.H. VAN OOIK en R.A. WESSEL (ed.), *De Europese Unie na het Verdrag van Lissabon*, Deventer, Kluwer, 2009, 3-4 en 11.

³³ Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismedfinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117; preambule (14) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 8; J. AUVRET-FINCK, *L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7 en 12; C. FIJNOUT, *De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bij de bestrijding van het internationale islamitisch terrorisme*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2004, 23; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 136.

wou men voorzien in een meer systematische verzameling, gebruik en opslag van persoonlijke gegevens van vliegtuigpassagiers, waarbij ook reisdata, reisroutes, contactgegevens en betalingsinformatie bewaard kunnen worden (*rnr. 63, 90 en 110-112*).³⁴

26. Toegang tot gevaarlijke wapens voor terroristen bemoeilijken – Ten derde heeft de EU in 2017 de vuurwapenrichtlijn ingevoerd, die de vroegere richtlijn van 1991 inzake controle op de verwerving en het voorhanden hebben van wapens wijzigt. Deze heeft tot doel de toegang tot gevaarlijke wapens, met inbegrip van omgebouwde wapens, voor terroristen te bemoeilijken. De EU-lidstaten werden in dit kader verplicht om te voorzien in een monitoringsysteem dat moest waarborgen dat aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning voor vuurwapens voldaan was.³⁵

27. Preventie radicalisering – De EU zette haar strijd tegen radicalisering verder door het aannemen van een resolutie inzake de preventie van radicalisering en de werving van Europese burgers door terroristische organisaties. Hiermee werd op Europees niveau een lijst van terroristen en terrorismeverdachten gemaakt. Daarenboven bevat deze resolutie verschillende bepalingen omtrent ‘buitenlandse terroristische strijders’, d.i. personen die naar het buitenland reizen met een terroristisch oogmerk, ook wel *Foreign Terrorist Fighters* genoemd (*rnr. 58*). Tot slot wil men hiermee ook nog onder meer radicalisering in de gevangenissen, het onderwijs en via het internet voorkomen.³⁶

---

³⁴ Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 132-149; J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7; E. LABOTT en R. BROWNE, “European nations' counterterrorism tools are limited”, *CNN Wire* 2016; S. WERNERT, “L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 135-136; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *Commission takes steps to strengthen EU cooperation in the fight against terrorism, organised crime and cybercrime*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4865_en.htm (consultatie 25 februari 2019).

³⁵ Richtlijn 91/477/EEG van de Raad van 18 juni 1991 inzake de controle op de verwerving en het voorhanden hebben van wapens, *Pb.L.* 13 september 1991, afl. 256, 51-58; Richtlijn (EU) 2017/853 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 91/477/EEG van de Raad inzake de controle op de verwerving en het voorhanden hebben van wapens, *Pb.L.* 24 mei 2017, afl. 137, 22-39; X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/ho-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019).

³⁶ Resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2015 over het voorkomen van de radicalisering en werving van Europese burgers door terroristische organisaties, 2015/2063(INI); preambule (4) en (31) tot (33) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 7 en 11; J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7; D. BYMAN, “The Jihadist Returnee Threat: Just How Dangerous?”, *Political Science Quarterly* 2016, afl. 131(1), 69-99; E. LABOTT en R. BROWNE, “European nations' counterterrorism tools are limited”, *CNN Wire* 2016; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska

HOOFDSTUK II. ALGEMEEN KADER

28. **Preventieve maatregelen** – Het antiterrorismebeleid van de EU bestaat hoofdzakelijk uit vier typen maatregelen: preventie, bescherming, vervolging en reactie.³⁷ Na de aanslagen in New York in 2001 en de daaropvolgende aanslagen in Madrid en Londen werd in de EU een terrorismebeleid ontwikkeld dat voornamelijk de nadruk legt op preventie. Deze preventieve maatregelen kunnen op hun beurt onderverdeeld worden in: 1) het ingrijpen in het proces van radicalisering en rekrutering van potentiële terroristen, 2) het onderdrukken van extremistische ideologieën en visies, en 3) het promoten van veiligheid, rechtvaardigheid, democratie en gelijkheid.³⁸ Deze maatregelen hebben voornamelijk tot doel terroristische aanslagen te voorkomen. Er wordt dan ook sterk benadrukt dat samenwerking tussen de verschillende lidstaten noodzakelijk is. De twee belangrijkste maatregelen die in dit kader genomen werden, zijn de invoering van het Europees aanhoudingsbevel (*rnr. 22*) en het Kaderbesluit omtrent terrorismebestrijding (*rnr. 36*), dat centraal staat in dit onderzoek.³⁹

Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 105; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 136-137; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018).

³⁷ De terrorismebestrijdingsstrategie van de Europese Unie van 30 november 2005, Raad van de Europese Unie, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?f=ST+14469+2005+REV+4&l=nl> (consultatie 2 maart 2019); Het programma van Stockholm - Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger, 24, *Pb.L.* 4 mei 2010; J. AUVRET-FINCK, *L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7; R. BORKOWSKI, “Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 44; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 34-35; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 91-92; EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, 4-5, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019); Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 105; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *EU-strategie voor terrorismebestrijding*, <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/> (consultatie 26 februari 2019).

³⁸ Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 89-92 en 100; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 100.

³⁹ Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *Pb.L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1; R. BORKOWSKI, “Kontrterrorizm i antyterrorizm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), 44; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 34-35; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 89-92 en 100; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 93-95 en 100 en 105; J. SYMONIDES, “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int’l Aff.* 2001, afl. 10, 22-23; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 909-911 en 935; X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/hoer-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari

29. **Mogelijk conflict met andere rechten en vrijheden** – In het kader van preventie kan men soms heel vérstrekkende maatregelen aannemen die andere rechten en vrijheden in het gedrang kunnen brengen. Zo kan men allerlei informatie verzamelen over personen die verdacht worden van betrokkenheid bij terrorisme-gerelateerde activiteiten, om het plegen van een eventuele aanslag te verhinderen.⁴⁰ Hierbij kan het echter gebeuren dat deze beslissingen genomen worden op basis van bepaalde etnische kenmerken of religieuze overtuigingen. Rechten en vrijheden zoals privacy, gegevensbescherming, vrijheid van meningsuiting, vrij verkeer van personen in de EU, vermoeden van onschuld en vrijheid van geloofsovertuiging, kunnen hierbij in het gedrang komen. Deze maatregelen kunnen soms ook discriminatie tot gevolg hebben, wanneer bepaalde etnische en religieuze groepen in het bijzonder worden gevisieerd.⁴¹

30. **Rechtsstaat en mensenrechten** – Veel van de antiterrorismewetten en -reglementen stellen daarom dat ze te allen tijde de rechtsstaat eerbiedigen en de mensenrechten naleven. De Raad

---

2019); X, *EU-strategie voor terrorismebestrijding*, <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/> (consultatie 26 februari 2019).

⁴⁰ Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 91-92 en 100-101; EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, 3-4, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019); K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 22; L. VERVOORN en R. NEVE, *Contraterrorismewetgeving. Een overzicht van negentien EU lidstaten*, 9, https://www.wodc.nl/binaries/werkdocument-7-wetgeving-overige-landen_tcm28-68939.pdf (consultatie 19 februari 2019); X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/ho-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019); X, *De uitwisseling van passagiersgegevens is zonet geland*, https://multimedia.europarl.europa.eu/nl/on-the-arrivals-board-airline-passenger-data-sharing_N005-160413-002_ev (consultatie 19 februari 2019); X, *Terrorismebestrijding*, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/terrorismen-en-nationale-veiligheid/terrorismebestrijding> (consultatie 19 februari 2019).

⁴¹ EHRM 12 januari 2010, Gillan en Quinton / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2010, afl. 9, 561, *Vigiles* 2012, afl. 4, 372; Ger.EU 30 september 2010, Kadi / Commissie, *JDE* 2010, afl. 173, 290, *Pb.C.* 2010, afl. 317, 29, *Rec.CJCE* 2010, afl. 9-10, II, 5177; EHRM 12 september 2012, Nada / Zwitserland, *JDE* 2012, afl. 192, 260, *JT* 2012, afl. 6495, 726, *NJB* 2012, afl. 39, 2771, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 169, 505, *RW* 2014-15, afl. 8, 315; EHRM 24 juli 2014, Al Nashiri & Husayn / Polen, *NJB* 2014, afl. 40, 2867, *T.Strafr.* 2014, afl. 5, 330; EHRM 2 juni 2015, Ouabour / België, *Juristenkrant* 2015, afl. 314, 3, *Rev.dr.étr.* 2015, afl. 183, 295, *RW* 2016-17, afl. 11, 436, *T.Vreemd.* 2015, afl. 4, 334; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 81; L. DE CLERCQ, *Terrorismelijsten en mensenrechten. Een contradictio in terminis?*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2015-2016, 43; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 91-92 en 97 en 99-101; F. FABBRINI en J. LARIK, “The Past, Present and Future of the Relation between the European Court of Justice and the European Court of Human Rights”, *Yearbook of European Law* 2016, afl. 35(1), 174-177; X, *Europees Hof van Menschenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/europees-hof-van-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie/article-belga-1154731.html> (consultatie 14 juni 2018); X, *Hof voor Menschenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië voor “geheime CIA-gevangenis”*, <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/hof-voor-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie-voor-geheime-cia-gevangenis-abc45238/> (consultatie 14 juni 2018); X, *Litouwen en Roemenië hadden geheime CIA-martelgevangenis*, http://m.standaard.be/cnt/dmf20180531_03540027 (consultatie 14 juni 2018); X, *France: New Emergency Powers Threaten Rights*, <https://www.hrw.org/news/2015/11/24/france-new-emergency-powers-threaten-rights> (consultatie 20 februari 2019).

van Europa heeft van zijn kant ook een aantal richtlijnen vastgesteld voor de bescherming van mensenrechten in de strijd tegen terrorisme.⁴² De terrorismedreiging wordt vaak gebruikt als rechtvaardiging voor verschillende politieke beslissingen die kaderen in het beleid van de ‘War on Terror’. Dit beleid kan in sommige gevallen echter ernstige schendingen van het internationaal recht tot gevolg hebben, beperkingen van burgerlijke vrijheden teweeg brengen, strafbaar gestelde gedragingen uitbreiden en leiden tot een verstrengd strafbeleid om terrorisme te bestrijden. Een voorbeeld hiervan is het bewijs dat de CIA geheime locaties had in verschillende EU lidstaten voor het gevangenhouden van terrorismeverdachten, waar ook martelpraktijken en geheime vasthouding plaatsgevonden zouden hebben.⁴³ Een ander voorbeeld is het opmaken van terrorismelijsten, waar men bepaalde terreurverdachten in kan opnemen.⁴⁴ Deze kunnen echter in conflict komen met het recht op rechterlijke toetsing, het recht om gehoord te worden en het recht op private eigendom.⁴⁵

---

⁴² Raad van Europa, Guidelines on human rights and the fight against terrorism, 3-8, https://www.coe.int/t/dlapil/cahdi/Source/Docs2002/H_2002_4E.pdf (consultatie 20 februari 2019); The Council of Europe Guidelines, Human rights and the fight against terrorism, 2005, 5 en 7-12, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/CoE-Human-rights-and-fight-against-terrorism.pdf> (consultatie 20 februari 2019); J. AUVRET-FINCK, *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 7 en 10; CONSEIL DE L'EUROPE, *La lutte contre le terrorisme: les normes du Conseil de l'Europe*, Straatsburg, Conseil de l'Europe, 2007, 305-311 en 343-347.

⁴³ EHRM 13 december 2012, El-Masri / de voormalige Joegoslavische republiek van Macedonië, *RW* 2014-15, afl. 8, 318; EHRM 24 juli 2014, Al Nashiri & Husayn / Polen, *NJB* 2014, afl. 40, 2867, *T.Strafr.* 2014, afl. 5, 330; EHRM 2 juni 2015, Ouabour / België, *Juristenkrant* 2015, afl. 314, 3, *Rev.dr.étr.* 2015, afl. 183, 295, *RW* 2016-17, afl. 11, 436, *T.Vreemd.* 2015, afl. 4, 334; X, *Europees Hof van Mensenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/europees-hof-van-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie/article-belga-1154731.html> (consultatie 14 juni 2018); X, *Litouwen en Roemenië hadden geheime CIA-martelgevangenis*, http://m.standaard.be/cnt/dmf20180531_03540027 (consultatie 14 juni 2018).

⁴⁴ L. DE CLERCQ, *Terrorismelijsten en mensenrechten. Een contradictio in terminis?*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2015-2016, 43-54.

⁴⁵ Het programma van Stockholm - Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger, 8 en 24, *Pb.L.* 4 mei 2010; Ger.EU 30 september 2010, Kadi / Commissie, *JDE* 2010, afl. 173, 290, *Pb.C.* 2010, afl. 317, 29, *Rec.CJCE* 2010, afl. 9-10, II, 5177; EHRM 12 september 2012, Nada / Zwitserland, *JDE* 2012, afl. 192, 260, *JT* 2012, afl. 6495, 726, *NJB* 2012, afl. 39, 2771, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 169, 505, *RW* 2014-15, afl. 8, 315; F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, 44 en 58; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 81; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 33 en 36; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 89 en 99; O. SACRAMENTO, “Schengen and the security obsession, Selective citizenship, exclusion and the ironies of control” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 116-117; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 70-71 en 94; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 22 en 160-161; J. WOUTERS en F. NEART, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2-3; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *Mag terrorismebestrijding ten koste gaan van mensenrechten?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/world/20120410STO42634/mag-terrorismebestrijding-ten-koste-gaan-van-mensenrechten> (consultatie 9 juni 2018).

31. Tolerantie voor inbreuken, maar beperkt door rechtbanken – Politiek en maatschappelijk bestaat er in veel situaties een draagvlak voor het toelaten van dergelijke inbreuken in geval van terrorisme.⁴⁶ Hierbij worden in het bijzonder rechten en vrijheden van bepaalde minderheden geïmpliceerd. De absolute mensenrechten worden weliswaar steeds geacht te worden gerespecteerd, maar het recht op non-discriminatie en gelijkheid, het vrij verkeer van personen en het recht op een eerlijk proces kunnen volgens de publieke mening wel worden beperkt.⁴⁷ Er wordt dan meestal een afweging gemaakt tussen verschillende waarden, waarbij de inbreuk proportioneel, effectief en noodzakelijk moet zijn. Dit werd ook bevestigd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).⁴⁸ De hoven en rechtbanken moeten daarom toezien op het verzekeren en afdwingen van deze rechten en vrijheden, omdat zij door hun positie een rechtstreekse invloed kunnen hebben op de graad waarin deze rechten en vrijheden beschermd worden. Het EHRM en het Hof van Justitie van de EU hebben op Europees niveau reeds aangetoond in de Kadi-zaak⁴⁹ en de Nada-zaak⁵⁰ dat hun rechtspraak een krachtig mechanisme kan zijn om de bescherming van fundamentele rechten te verzekeren. Meer bepaald stelden zij dat het recht op een eerlijk proces te allen tijde gewaarborgd moet worden.⁵¹

---

⁴⁶ The Council of Europe Guidelines, Human rights and the fight against terrorism, 2005, 5, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/CoE-Human-rights-and-fight-against-terrorism.pdf> (consultatie 20 februari 2019); Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 97 en 99; J. GOOSSENS, P. CANNOOT *et al.*, *Zetten antiterrormaatregelen onze fundamentele rechten en vrijheden onder druk?*, https://www.knack.be/nieuws/belgie/zetten-antiterrormaatregelen-onze-fundamentele-rechten-en-vrijheden-onder-druk/article-opinion-725129.html?cookie_check=1550665449 (consultatie 20 februari 2019); M. MILANOVIC, *France Derogates from ECHR in the Wake of the Paris Attacks*, <https://www.ejiltalk.org/france-derogates-from-echr-in-the-wake-of-the-paris-attacks/> (consultatie 20 februari 2019); W. SMIT, *Terrorisme en rechtvaardige oorlog: recht en onrecht in tijden van terreur*, Antwerpen, Garant, 2007, 75-88.

⁴⁷ F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, 50; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 97-98.

⁴⁸ EHRM 2 oktober 2008, Leroy / Frankrijk, *AM* 2008, afl. 6, 478, *Juristenkrant* 2008, afl. 176, 6, *JDE* 2008, afl. 153, 287, *T.Strafr.* 2008, afl. 6, 482; EHRM 12 januari 2010, Gillan en Quinton / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2010, afl. 9, 561, *Vigiles* 2012, afl. 4, 372; EHRM 30 maart 2016, Armani Da Silva / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2016, afl. 27, 1924, *RW* 2016-17, afl. 38, 1519; F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, 46 en 54-57; Q. EIJKMAN, “Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union”, *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), 97-98.

⁴⁹ Ger.EU 30 september 2010, Kadi / Commissie, *JDE* 2010, afl. 173, 290, *Pb.C.* 2010, afl. 317, 29, *Rec.CJCE* 2010, afl. 9-10, II, 5177.

⁵⁰ EHRM 12 september 2012, Nada / Zwitserland, *JDE* 2012, afl. 192, 260, *JT* 2012, afl. 6495, 726, *NJB* 2012, afl. 39, 2771, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 169, 505, *RW* 2014-15, afl. 8, 315.

⁵¹ EHRM 12 januari 2010, Gillan en Quinton / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2010, afl. 9, 561, *Vigiles* 2012, afl. 4, 372; EHRM 13 december 2012, El-Masri / de voormalige Joegoslavische republiek van Macedonië, *RW* 2014-15, afl. 8, 318; EHRM 24 juli 2014, Al Nashiri & Husayn / Polen, *NJB* 2014, afl. 40, 2867, *T.Strafr.* 2014, afl. 5, 330; EHRM 2 juni 2015, Ouabour / België, *Juristenkrant* 2015, afl. 314, 3, *Rev.dr.étr.* 2015, afl. 183, 295, *RW* 2016-17, afl. 11, 436, *T.Vreemd.* 2015, afl. 4, 334; EHRM 30 maart 2016, Armani Da Silva / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2016, afl. 27, 1924, *RW* 2016-17, afl. 38, 1519; J. AUVRET-FINCK, *L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 10; F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue*

HOOFDSTUK III. GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING

32. **Grensoverschrijdend fenomeen** – Zoals in het vorige hoofdstuk gesteld, is terrorisme een grensoverschrijdend probleem. Daarom is samenwerking tussen de lidstaten nodig om effectief hiertegen te kunnen optreden en is een versterking van de samenwerking aangewezen. Het Verdrag van de Europese Unie bevat daarom een bepaling die stelt dat EU-lidstaten een wederzijdse plicht hebben om hulp te bieden wanneer een andere EU-lidstaat gewapenderhand wordt aangevallen. Een voorbeeld hiervan is een solidariteitsclausule tussen Nederland en België die stelt dat Nederlandse interventieteams hulp zullen bieden als er een terroristische aanslag in de buurt van de Belgische grens zou gebeuren.⁵²
33. **Gemeenschappelijke onderzoeksteams** – In de strijd tegen terrorisme is het belangrijk dat er op verschillende niveaus samengewerkt wordt, zowel op gerechtelijk niveau door middel van Eurojust (*rnr.* 34), als op het niveau van rechtshandhaving door het instellen van gemeenschappelijke onderzoeksteams. Deze teams bestaan uit verschillende leden van twee of meer lidstaten en kunnen zo op een ruimer terrein werken dan louter nationale teams. Europol kan daarenboven ook deel uitmaken van deze teams. Het instellen van een onderzoeksteam kan gebeuren op vraag van een lidstaat voor bepaalde duur, maar verlenging is wel mogelijk. Deze teams kunnen bij hun werkzaamheden ook hulp vragen aan andere EU en non-EU lidstaten.⁵³

---

trimestrielle des droits de l'homme 2016, afl. 1, 44 en 49 en 58; F. FABBRINI en J. LARIK, “The Past, Present and Future of the Relation between the European Court of Justice and the European Court of Human Rights”, *Yearbook of European Law* 2016, afl. 35(1), 146-147 en 174-177; X, *Litouwen en Roemenië hadden geheime CIA-martelgevangenis*, http://m.standaard.be/cnt/dmf20180531_03540027 (consultatie 14 juni 2018); X, *Hof voor Mensenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië voor “geheime CIA-gevangenis”*, <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/hof-voor-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie-voor-geheime-cia-gevangenis-abc45238/> (consultatie 14 juni 2018); X, *Europees Hof van Mensenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/europees-hof-van-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie/article-belga-1154731.html> (consultatie 14 juni 2018).

⁵² Art. 42, lid 7 VEU, *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306; preambule (7) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 7; Europese Raad van Tampere 15 en 16 oktober 1999, Conclusies van het voorzitterschap, B.IX., http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm (consultatie 20 februari 2019); EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, 3-4, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019); Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 76; X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018); X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/hoe-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019).

⁵³ Kaderbesluit 2002/465/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake gemeenschappelijke onderzoeksteams, *Pb.L.* 20 juni 2002, afl. 162; art. 3 Besluit 2005/671/JBZ van de Raad van 20 september 2005 betreffende informatie-uitwisseling en samenwerking in verband met strafbare feiten van terroristische aard, *Pb.L.* 29 september 2005, afl. 253, 23; J.

34. **Eurojust** – Op Europees niveau is er een gerechtelijk netwerk, het agentschap van de Europese Unie voor justitiële samenwerking in strafzaken (afgekort: Eurojust) genaamd, dat het uitwisselen en delen van gerechtelijke informatie tussen de verschillende EU-lidstaten bij hun onderzoek naar en de vervolging van zware criminaliteit wil vergemakkelijken. Daarenboven versnelt en vergemakkelijkt Eurojust ook wederzijdse uitleveringsverzoeken, meestal in het kader van het Europese aanhoudingsbevel (*rnr.* 22) en werkt het samen met non-EU lidstaten. Eurojust is onder meer bevoegd voor terrorisme, waar een speciaal team voor instaat.⁵⁴

HOOFDSTUK IV. HET KADERBESLUIT INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING VAN 2002

35. **Kaderbesluit van de EU** – Voordat het Verdrag van Lissabon wijzigingen aanbracht in de EU-

---

ARGOMANIZ en W. REES, “The EU and counter-terrorism: Politics, Policy and Policies after 9/11”, 2011, 7, www.academia.edu/download/31691600/Chapter_20_Argomaniz_Rees_final.doc; C. B. SIO-LOPEZ, “Dialogues beyond the ‘Fortress Europe’: Tracing back the genesis and evolution of the ‘free circulation of persons’ concept through EP Schengen Area debates, 1985-2015” in A. CUNHA, M. SILVA en R. FREDERICO, *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 57-58; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 134-135 en 168; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 909-910; J. WOUTERS en F. NAERT, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 129 en 131-132.

⁵⁴ Besluit 2002/187/JBZ van 28 februari 2002 van de Raad betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken, *Pb.L.* 6 maart 2002, afl. 63; Besluit 2003/659/JBZ van 18 juni 2003 van de Raad tot wijziging van Besluit 2002/187/JBZ betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken, *Pb.L.* 29 september 2003, afl. 245; preambule (2) en (3) en art. 2 Besluit 2005/671/JBZ van de Raad van 20 september 2005 betreffende informatie-uitwisseling en samenwerking in verband met strafbare feiten van terroristische aard, *Pb.L.* 29 september 2005, afl. 253, 22-23; preambule (25) Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 10; art. 1-5 Verordening (EU) 2018/1727 van 14 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Agentschap van de Europese Unie voor justitiële samenwerking in strafzaken (Eurojust), en tot vervanging en intrekking van Besluit 2002/187/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 21 november 2018, afl. 295; art. 3.3.3 Haags Programma – versterking van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie van de Raad van 2005, *Pb.C.* 3 maart 2005, afl. 53, 12; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreowskiego, 2009, 87-88; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 124-125; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 139-140; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 909-910; J. WOUTERS en F. NAERT, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 132.

wetgevingsprocedure in 2007, nam de Raad rechtshandelingen met betrekking tot de strijd tegen het terrorisme aan op voorstel van een EU-lidstaat of van de commissie. In het algemeen beschikte de Raad over vier mogelijkheden om EU-wetgeving aan te nemen: 1) gemeenschappelijke standpunten, 2) kaderbesluiten, 3) besluiten, en 4) verdragen. Kaderbesluiten waren de meest gebruikte rechtshandelingen in de derde pijler en hadden drie kenmerken. Ze waren bedoeld om de wetgeving van de lidstaten te harmoniseren, ze waren verbindend voor het te bereiken resultaat en ze hadden geen rechtstreekse werking. Daardoor hadden ze dus niet automatisch voorrang op nationaal recht. Deze kenmerken zijn heel gelijkaardig aan deze van richtlijnen.⁵⁵

36. Definiëring en strafbaarstelling terrorisme – De doelstelling van het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002 was om de definities van terrorisme in de verschillende lidstaten te harmoniseren en om terrorisme strafbaar te stellen met evenredige en afschrikwekkende sancties. Daartoe werd in de artikelen 1 tot 3 voorzien in een definitie van terroristische misdrijven (*rnr. 7 tabel*), een terroristische groep (*rnr. 8 tabel*) en een catalogus van misdrijven die in verband gebracht kunnen worden met terrorisme. In het daaropvolgende artikel 4 stelt het Kaderbesluit dat uitlokking, medeplichtigheid of een poging tot het plegen van terroristische misdrijven mede strafbaar gesteld moeten worden. Al deze strafbaarstellingen moeten zowel voor natuurlijke personen als voor rechtspersonen gelden. Bovendien werden er bijzondere omstandigheden voorzien waardoor iemand die afstand doet van zijn deelname aan terroristische activiteiten en daaromtrent nuttige informatie verschaft aan de bevoegde autoriteiten strafvermindering kan krijgen. Vervolgens breidt artikel 9 de jurisdictie van lidstaten uit ten aanzien van terroristische misdrijven, waardoor zij hier niet alleen over beschikken wanneer het misdrijf op hun grondgebied plaatsvindt, maar ook onder meer wanneer de dader een onderdaan van die lidstaat is of wanneer het misdrijf gepleegd wordt tegen de instellingen of bevolking van die lidstaat. De lidstaten moeten in deze situatie echter in onderling overleg beslissen welke lidstaat de rechtsmacht zal uitoefenen. De

---

⁵⁵ Oud art. 34, lid 1 en 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, *Pb.C.* 24 december 2002, afl. 325, 24; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 4-5; M. BORGERS, “Implementing framework decisions”, *Common Market Law Review* 2007, afl. 44(5), 1361; C. FIJNOUT, *Een vreedzame revolutie*, Morsel, Intersentia, 2018, 251; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 78; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 127; P.H.P.H.M.C. VAN KEMPEN, “Communautaire doorwerking en straf(proces)recht. Over toepassing van directe werking, conforme interpretatie en staatsaansprakelijkheid in strafzaken en het belang bij ruimere implementatiemarges” in M.J. BORGERS, F.G.H. KRISTEN en J.B.H.M. SIMMELINK (eds.), *Implementatie van kaderbesluiten*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2006, 74.

bescherming van en bijstand aan slachtoffers van terroristische misdrijven wordt in artikel 10 ook uitgebreid en stelt dat een onderzoek naar of vervolging van dergelijke feiten niet noodzakelijk afhankelijk mag zijn van het indienen van een klacht of aangifte. Tot slot wordt hier opnieuw benadrukt dat terrorismebestrijding steeds moet gebeuren met inachtneming en respect voor de fundamentele (mensen)rechten en dat de lidstaten de nodige maatregelen hiertoe moesten nemen op uiterlijk 31 december 2002.⁵⁶

HOOFDSTUK V. DE LATERE WIJZIGINGEN AAN DIT KADERBESLUIT

37. **Gewijzigde omstandigheden** – Het Kaderbesluit van 2002 legde voornamelijk de focus op terroristische groepen die gestructureerd en hiërarchisch georganiseerd waren, zoals Al Qaida of de Irish Republican Army (IRA). Thans zijn veel terroristische groepen evenwel geëvolueerd naar semi-autonome cellen die in verbinding staan met internationale netwerken waarbij zij hoofdzakelijk gebruikmaken van nieuwe technologieën zoals het internet. Zo probeert men via het internet nieuwe potentiële terroristen te werven en informatie te verspreiden om terroristische ideeën te promoten.⁵⁷

38. **Uitbreiding strafbare feiten in 2008** – De lijst met strafbare feiten die in verband stonden met terroristische activiteiten uit het Kaderbesluit van 2002 werd in 2008 uitgebreid met enkele nieuwe strafbare feiten. De drie reeds vermelde strafbare feiten (gekwalficeerde diefstal,

---

⁵⁶ Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; J. ARGOMANIZ en W. REES, “The EU and counter-terrorism: Politics, Policy and Policies after 9/11”, 2011, 6, www.academia.edu/download/31691600/Chapter_20_Argomaniz_Rees_final.doc; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 2; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 36-37; J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 6; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 158; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 82 en 94-95; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 189 en 194; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU's main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 926-930; J. WOUTERS en F. NEART, “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, 2; D. ZIMMERMANN, “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), 129.

⁵⁷ Preambule (3) en (4) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21; L. MELLINGER, “Illusion of security: why the amended EU framework decision criminalizing “incitement to terrorism” on the Internet fails to defend Europe from terrorism”, *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 2010, afl. 37(2), 340.

afpersing en het valselijk opmaken van administratieve documenten) uit 2002 werden behouden. Bijkomend werd hier nog het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven, de werving en de training voor terrorisme aan toegevoegd. Wat verstaan wordt onder deze drie laatste gedragingen wordt ook gedefinieerd in artikel 1,1.,1. van het nieuwe Kaderbesluit van 2008. Ten gevolge van deze wijziging werd artikel 4 over de uitlokking, medeplichtigheid en poging uitgebreid, zodat het de nieuwe strafbare feiten mede zou omvatten. Daarbij werd een belangrijke waarborg ingebouwd die stelt dat de maatregelen die de lidstaten in het kader van terrorismebestrijding nemen de fundamentele beginselen betreffende de vrijheid van meningsuiting niet mogen schenden. Om aan deze wijzigingen te voldoen, kregen de lidstaten een omzettingstermijn van twee jaar, namelijk tot 9 december 2010.⁵⁸

39. Richtlijn 2017 vervangt Kaderbesluit 2002 – In 2017 verscherpte de EU deze regelgeving een tweede keer om nieuwe vormen van terrorisme te kunnen voorkomen en bestrijden, zoals het opkomende fenomeen van de *Foreign Terrorist Fighters* (rnr. 58). Hoofdzakelijk werd hierdoor het reizen van of naar de Europese Unie voor terroristische doeleinden en het organiseren of vergemakkelijken van dit type reizen strafbaar gesteld. Verder bevat deze richtlijn een nieuwe ruimere en meer gedetailleerde definitie van het misdrijf ‘het publiekelijk uitlokken van het plegen van een terroristisch misdrijf’ en wordt niet alleen het geven van training voor terroristische doeleinden, maar ook het ontvangen van deze training strafbaar gesteld. Omdat het internet een steeds grotere rol speelt in het oproepen tot het plegen van terroristische misdrijven, stelt deze richtlijn dat lidstaten, eventueel in samenwerking met derde landen, al het mogelijke moeten doen om dergelijke online-inhoud aan de bron te verwijderen, of minstens de toegang tot die inhoud te blokkeren. De rechten van de slachtoffers van terrorisme werden in deze richtlijn ook nog bijkomend versterkt, zodat in geval van een aanslag zij toegang moeten krijgen tot een kosteloze en eenvoudig toegankelijke dienst voor slachtofferhulp die in de specifieke noden van terrorismeslachtoffers kan voorzien. Tot slot werden er duidelijke waarborgen ingebouwd voor het respecteren van de individuele vrijheden,

---

⁵⁸ Art. 3-4 Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; art. 1-2 Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21-22; J. ARGOMANIZ en W. REES, “The EU and counter-terrorism: Politics, Policy and Policies after 9/11”, 2011, 9, www.academia.edu/download/31691600/Chapter_20_Argomaniz_Rees_final.doc; J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 8; L. MELLINGER, “Illusion of security: why the amended EU framework decision criminalizing “incitement to terrorism” on the Internet fails to defend Europe from terrorism”, *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 2010, afl. 37(2), 340.

zoals de vereiste dat de grondrechten te allen tijde geëerbiedigd moeten worden. De omzettingstermijn voor deze richtlijn liep tot 8 september 2018, maar ze is in Polen⁵⁹ en België⁶⁰ nog niet in werking getreden.⁶¹

---

⁵⁹ X, *European Judicial Network (EJN)*, https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCou.aspx?CountryId=230 (consultatie 21 maart 2019).

⁶⁰ X, *European Judicial Network (EJN)*, https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCou.aspx?CountryId=351 (consultatie 21 maart 2019).

⁶¹ Preambule (16) en art. 22 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315, 58 en 71; preambule (10) tot (12), (22) tot (23), (27) tot (30) en art. 5-10 en 21 en 23-28 Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 7-10; J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 12-15; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 136; X, *EU verscherpt regels om nieuwe vormen van terrorisme te voorkomen*, <http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2017/03/07/rules-to-prevent-new-forms-of-terrorism/> (consultatie 3 juni 2018).

DEEL III: TERRORISMEBESTRIJDING IN BELGIË

40. **Niet nieuw** – Terrorisme is in België geen nieuw verschijnsel. In de Belgische geschiedenis kwamen terroristische aanslagen reeds een aantal keer onder verschillende vormen voor (*rnr.* 41-47). Daarenboven werd ook al een aanzienlijk aantal wetteksten uitgewerkt omtrent terrorismebestrijding en daaraan verwante zaken (*rnr.* 48-64). Hieronder volgt een overzicht van zowel de incidenten als de wetgeving, waarbij het Europese Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding als basis zal dienen.

HOOFDSTUK I. TERRORISTISCHE AANSLAGEN IN BELGIE GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT

41. **Verskillende vormen van aanslagen** – Het terrorisme kent in België een lange geschiedenis, waarvan de incidenten die plaatsvonden na de Tweede Wereldoorlog kort zullen worden besproken. Sommige aanslagen viseerden één persoon, bijvoorbeeld een bekend politicus. Andere aanslagen waren specifiek gericht op bijvoorbeeld Joodse doelwitten of kapitalistische instituten. Een derde categorie aanslagen had voornamelijk tot doel zo veel mogelijk slachtoffers te maken.

42. **Moord op Julien Lahaut en André Cools** – In 1950 werd Julien Lahaut, die toen de voorzitter was van de Kommunistische Partij (KP), voor zijn woning vermoord. De daders werden nooit gevat en ook de motieven voor de moord werden daardoor nooit achterhaald. André Cools was een PS-topman die in 1991 werd doodgeschoten op een parking in Luik. De daders voor deze moord werden wel opgepakt en berecht. Zij waren evenwel huurmoordenaars, waardoor hun opdrachtgevers onbekend en onberecht konden blijven.⁶²

43. **Aanslagen op Joodse doelwitten** – In 1980-1981 werden gebouwen en personen van de Joodse gemeenschap gevisieerd als een doelwit van terroristische aanslagen. Zo vielen er in juli 1980 één dode en 15 gewonden toen een Palestijn in Antwerpen granaten gooide naar een groep Joodse schoolkinderen. Bij de ontploffing van een bomauto die geparkeerd stond voor

---

⁶² J. OFFERGELD en C. SOURIS, *Euroterrorisme: la Belgique étranglée*, Montigny-le-Tilleul, Scaillet, 39; R. VAN DOORSLAER en E. VERHOEYEN, *De moord op Lahaut: het communisme als binnenlandse vijand*, Leuven, Kritak, 24-28 en 33-34; X, *Politieke moorden in België*, <https://www.gva.be/cnt/oid191350/archief-politieke-moorden-in-belgie> (consultatie 4 juni 2018).

een synagoge in de Diamantwijk in Antwerpen vielen in oktober 1981 nog eens drie doden en 100 gewonden. In 2014 vond er een schietpartij plaats in het Joods Museum in Brussel waarbij vier personen om het leven kwamen.⁶³

44. **Bende van Nijvel** – In de jaren 1982-1985 was de Bende van Nijvel actief in België. Deze pleegde overvallen op verschillende supermarkten van Delhaize, waarbij 28 mensen om het leven kwamen. Het onderzoek verliep heel moeizaam en dit leidde ertoe dat het vertrouwen van de Belgische bevolking in de Rijkswacht en justitie begon te verminderen. De daders van de Bende van Nijvel werden nooit gevat en hun motieven bleven daardoor ook onbekend.⁶⁴
45. **CCC** – De ‘CCC’ was een communistische groepering die in 1984-1985 de bedoeling had om zich te richten tegen het kapitalisme en daarom aanslagen pleegde tegen symbolen daarvan, zoals de NAVO, de CVP en verschillende banken verspreid over België, waaronder de Kredietbank op het Ladeuzeplein in Leuven. Hiermee wilden ze hoofdzakelijk enkel materiële schade aanrichten om hun boodschap over te brengen. Hoewel zij hun plannen voor een aanslag altijd op voorhand aankondigden opdat er geen slachtoffers zouden vallen, stierven bij één van de aanslagen toch twee brandweermannen en raakten 28 andere personen gewond. De Rijkswacht kreeg hiervoor de schuld en de verantwoordelijkheid, omdat zij op de hoogte was van het explosiegevaar en de CCC haar uitdrukkelijk gevraagd had de omgeving rondom het gebouw te ontruimen. De CCC-leden zelf noemden hun acties echter communistische propaganda en ontkenden dat dit daden van terrorisme waren of dat zij een terroristische organisatie waren.⁶⁵

---

⁶³ J. DE GREEF, *Terreur in België, een overzicht*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2609157#> (consultatie 4 juni 2018); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 16; P. PONSAERS, *Jihadi's in België: De route van Zaventem en Maalbeek*, Antwerpen, Maklu, 2017, 103; X, *Aanslag Joods Museum*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/2.33642> (consultatie 21 juni 2018); X, *Politici reageren geschokt op schietpartij Joods Museum*, http://www.standaard.be/cnt/dmf20140524_029 (consultatie 21 juni 2018).

⁶⁴ G. BOUTEN, *De bende van Nijvel en de CIA*, Leuven, Van Halewyck, 2011, 9 en 213; G. BOUTEN, *De Bende van Nijvel: verraad, manipulatie, geheime diensten*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 7 en 13 en 18-19 en 173 en 177-179; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 57-58; J. DE GREEF, *Terreur in België, een overzicht*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2609157#> (consultatie 4 juni 2018); X, *Overzicht aanslagen en grote schietpartijen in België*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/overzicht-aanslagen-en-grote-schietpartijen-in-belgie~a1d2d67d/> (consultatie 4 juni 2018).

⁶⁵ G. BOUTEN, *De bende van Nijvel en de CIA*, Leuven, Van Halewyck, 2011, 9; G. BOUTEN, *De Bende van Nijvel: verraad, manipulatie, geheime diensten*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 169-171; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 42 en 50-67; J. DE GREEF, *Terreur in België, een overzicht*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2609157#> (consultatie 4 juni 2018); A. MASSET, *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatssthesis Rechten Université de Liège, 1994, 28; J. OFFERGELD en C. SOURIS, *Euroterrorisme: la Belgique étranglée*, Montigny-le-Tilleul, Scaillet, 18-20; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 19; X, *Overzicht aanslagen en grote*

46. **Moorden in Antwerpen** – In 2006 schoot Hans Van Themsche twee mensen dood in Antwerpen. De dodelijke slachtoffers waren een kleuter en haar Malinese oppas. Een Turkse vrouw raakte ook nog zwaargewond, maar zij overleefde de schietpartij. Hans Van Themsche pleegde deze moorden vanuit extreemrechtse en racistische sympathieën, en ging daarvoor doelbewust op zoek naar mensen van een vreemde origine als doelwit.⁶⁶
47. **Recente aanslagen** – In 2011 vielen vijf doden en 123 gewonden bij een aanslag in Luik waarbij een schietpartij plaatsvond en handgranaten werden gebruikt. In 2015 kwamen bij een antiterrorreactie in Verviers twee personen om het leven die een aanslag aan het voorbereiden waren en die deel uitmaakten van een operationele cel terroristen. Bij de bomaanslagen die op 22 maart 2016 gepleegd werden op de luchthaven van Zaventem en in een metrovoertuig in de buurt van het station Maalbeek in Brussel stierven 32 personen en vielen meer dan 240 gewonden. De aanslagen werden opgeëist door Islamitische Staat. Dit was de zwaarste aanslag op Belgisch grondgebied sinds de Tweede Wereldoorlog.⁶⁷

HOOFDSTUK II. BELGISCHE WETGEVING INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING EN DE IMPLEMENTERING VAN HET KADERBESLUIT VAN 2002

48. **Ontstaansgeschiedenis Belgische antiterrorismewetgeving** – De Belgische antiterrorismewetgeving werd vanaf het begin sterk beïnvloed door initiatieven genomen op Europees niveau. In 1977 werd een Europees verdrag tot bestrijding van terrorisme aangenomen door de Raad van Europa als reactie op het stijgende aantal terroristische

---

schietpartijen in België, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/overzicht-aanslagen-en-grote-schietpartijen-in-belgie~a1d2d67d/> (consultatie 4 juni 2018).

⁶⁶ G. STEVENS, *Themsche: het zinloze bloedbad dat Antwerpen blijvend tekende*, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20160511_02283627 (consultatie 4 juni 2018); X, *Overzicht aanslagen en grote schietpartijen in België*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/overzicht-aanslagen-en-grote-schietpartijen-in-belgie~a1d2d67d/> (consultatie 4 juni 2018).

⁶⁷ S. CARDOEN, G. PAELINCK en F. SEGERS, *2 doden bij antiterrorreactie in Verviers*, <http://derefactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2209594> (consultatie 21 juni 2018); J. DE GREEF, *Terreur in België, een overzicht*, <http://derefactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2609157#> (consultatie 4 juni 2018); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 16; P. PONSAERS, *Jhadi's in België: De route van Zaventem en Maalbeek*, Antwerpen, Maklu, 2017, 155-157 en 195-199; B. STURTEWAGEN, *22 maart 2016, een scharnierdatum*, http://www.standaard.be/cnt/dmf20160322_02196634 (consultatie 4 juni 2018); X, *Vijf doden en 123 gewonden bij aanslag in Luik*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/vijf-doden-en-123-gewonden-bij-aanslag-in-luik/article-normal-34427.html> (consultatie 21 juni 2018); X, *Wat we weten over de antiterroroperatie in Verviers*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/wat-we-weten-over-de-antiterroroperatie-in-verviers~add50f15/> (consultatie 21 juni 2018); X, *Aantal doden aanslag Luik loopt op tot vijf*, <http://derefactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.1175834> (consultatie 21 juni 2018); X, *Aanslagen Zaventem en Brussel: alles wat we weten*, <https://www.hln.be/nieuws/aanslagen-zaventem-en-brussel-alles-wat-we-weten~a55300aa/> (consultatie 4 juni 2018); X, *Teruglezen: 22 maart 2016, een gitzwarte dag voor België*, <https://www.hln.be/nieuws/teruglezen-22-maart-2016-een-gitzwarte-dag-voor-belgie~acf621be/> (consultatie 4 juni 2018).

aanslagen dat plaatsvond in Europa in die tijd, meer bepaald in Noord-Ierland. Het hoofdzakelijke principe dat in dit verdrag is vastgelegd, is het ‘aut dedere aut iudicare’-principe. Volgens dit principe moet de Staat waar een misdrijf van terroristische aard plaatsvindt, de verdachte ofwel zelf berechten ofwel uitleveren aan een andere Staat opdat hij daar berecht zou worden. De vastlegging van dit principe had voornamelijk tot doel om het bestraffen van dit type misdrijven te verzekeren en niet meer toe te laten dat Staten uitzonderingen konden opwerpen met betrekking tot het uitleveren van deze verdachten. Dit Europees verdrag werd in de Belgische wetgeving omgezet in 1985.⁶⁸ Dertien jaar later volgde een koninklijk besluit dat beoogde de inlichtingen- en veiligheidsdiensten beter te regelen in de nasleep van de Dutroux-affaire.⁶⁹ Daarbij werd in 2001 aan het federaal Openbaar Ministerie de bevoegdheid toegekend om de strafvordering uit te oefenen in het geval van een terroristisch misdrijf.⁷⁰

49. Strafbaarstelling terrorisme voor 2003 – Tot 2003 bestond er in België geen specifieke strafbaarstelling voor terroristische misdrijven of misdrijven van terroristische aard. Daardoor werd dit type misdrijven bestraft volgens reeds bestaande bepalingen uit het algemene strafrecht. Zo konden bomaanslagen gesitueerd worden binnen het misdrijf ‘brandstichting’ uit art. 510-520 Strafwetboek (Sw.) en aanslagen gericht tegen personen konden dan weer strafbaar gesteld worden volgens de reeds bestaande misdrijven van moord, doodslag en slagen en verwondingen onder art. 392-410 Sw.⁷¹

---

⁶⁸ Wet van 2 september 1985 houdende goedkeuring van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme, opgemaakt te Straatsburg op 27 januari 1977 en van de Overeenkomst betreffende de toepassing van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, opgemaakt te Dublin op 4 december 1979, *BS* 5 februari 1986.

⁶⁹ Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, *BS* 18 december 1998.

⁷⁰ Europees Verdrag van 27 januari 1977 tot bestrijding van terrorisme, *BS* 5 februari 1986; art. 144ter Gerechtelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1967; wet van 2 september 1985 houdende goedkeuring van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme, opgemaakt te Straatsburg op 27 januari 1977 en van de Overeenkomst betreffende de toepassing van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, opgemaakt te Dublin op 4 december 1979, *BS* 5 februari 1986; art. 7 wet van 21 juni 2001 tot wijziging van verscheidene bepalingen inzake het federaal parket, *BS* 20 juli 2001; Koninklijk Besluit van 12 oktober 2010 houdende uitvoering van diverse bepalingen van de wet 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, *BS* 8 november 2010; P. ARTHUR en K. COWELL-MEYERS, “Irish Republican Army (IRA)”, *Britannica Academic, Encyclopædia Britannica* 28 Dec. 2017; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 28-32; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modręskiego, 2009, 70-71; C. SULLIVAN, “Real Irish Republican Army”, *Britannica Academic, Encyclopædia Britannica* 24 Mar. 2017.

⁷¹ MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 7; A. MASSET, *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatsthesis Rechten Université de Liège, 1994, 27-30; A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2003, 133-145 en 278-286; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 22-23.

50. **Wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven** – De implementering van het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding gebeurde in België door het aannemen van de antiterrorismewet in 2003. Hierdoor werd een nieuwe titel *Iter* in Boek II van het Strafwetboek ingevoerd dat de nieuwe artikels 137 tot 141ter bevatte. Op deze manier werd het plegen van, de deelneming aan en het faciliteren van terroristische misdrijven expliciet strafbaar gesteld.⁷² Het verspreiden van ideeën of het vertalen van teksten die erop gericht zijn mensen te overtuigen om zich aan te sluiten bij een terroristische groep kunnen volgens deze nieuwe bepalingen ook als daden van deelneming aan terroristische misdrijven beschouwd worden.⁷³

51. **Definiëring en strafbaarstelling “Terroristisch misdrijf”** – In art. 137 Sw. wordt een definitie gegeven van een terroristisch misdrijf. Deze definitie bestaat uit dezelfde elementen en misdrijven als de definitie die werd voorzien in het Kaderbesluit van 2002. In het daaropvolgende art. 138 Sw. wordt de strafbaarstelling nog geconcretiseerd en verzaamd voor dit type misdrijven. De constitutieve cumulatieve elementen van een misdrijf dat aangemerkt wordt als terroristisch misdrijf zijn:

- het door zijn aard of context ernstig schaden van een land of internationale organisatie, en;
- het opzettelijk plegen ervan met het oogmerk een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten van een handeling of zich daarvan te onthouden, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.

Daarenboven moet dergelijk misdrijf uit één van de volgende gedragingen of een poging daartoe bestaan:

- het opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen;
- gijzelneming;
- ontvoering;
- een grootschalige vernieling of beschadiging waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;
- het kapen van vliegtuigen;

---

⁷² Art. 137-141ter Strafwetboek, BS 9 juni 1867; art. 2-3 wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven, BS 29 december 2003; MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 7 en 10; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 37; J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 6-7; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 21.

⁷³ Corr. Limburg 23 juni 2017, *Limb.Rechtsl.* 2018, afl. 1, 51; Luik 18 oktober 2017, *JLMB* 2017, afl. 39, 1878.

- het zich door bedrog, geweld of bedreiging jegens de kapitein meester maken van een schip;
- strafbare feiten plegen betreffende het produceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen;
- een grootschalige vernieling of beschadiging, of het veroorzaken van een overstroming van een infrastructurele voorziening, een vervoerssysteem, een publiek of privaat eigendom, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;
- het kapen van transportmiddelen;
- het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren, of leveren van kernwapens of chemische wapens, het gebruik van kernwapens, biologische of chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek in en het ontwikkelen van chemische wapens;
- het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;
- het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of andere essentiële natuurlijke hulpbronnen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht.⁷⁴

52. Definiëring en strafbaarstelling “Terroristische groep” – Hierna volgend wordt in art. 139 Sw. een definitie gegeven van een terroristische groep, die ook hier identiek is aan de definitie voorzien in het Kaderbesluit. Er wordt namelijk gesteld dat dit “iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die reeds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen” is.⁷⁵ Wel wordt er een uitzondering gemaakt voor organisaties waarvan het feitelijk oogmerk uitsluitend politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig is of die uitsluitend enig ander rechtmatig oogmerk nastreven. Bijkomend wordt ook een uitzondering gemaakt voor handelingen van strijdkrachten van een Staat tijdens een gewapend conflict en in het kader van de uitoefening

---

⁷⁴ Art. 137-138 Strafwetboek, BS 9 juni 1867; art. 3-4 wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven, BS 29 december 2003; MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 10-12; Rb. West-Vlaanderen 14 juli 2016, *TGR-TWVR* 2016, afl. 5, 386; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 37; J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 18-22; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 21.

⁷⁵ Art. 139 Strafwetboek, BS 9 juni 1867; MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 12-14; Corr. Brugge 28 februari 2006, *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 4, *Juristenkrant* 2007, afl. 148, 4, *T.Strafr.* 2006, afl. 3, 159; J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 7 en 27-38; K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 21.

van hun officiële taken, voor zover deze onderworpen zijn aan het internationaal recht.⁷⁶ De deelname aan de activiteiten van een terroristische groep en het bewust faciliteren ervan wordt in art. 140 Sw. mede strafbaar gesteld.⁷⁷ Zo werd een vrouw in België veroordeeld omdat zij poogde materiële hulp te bieden aan Islamitische Staat door naar ‘het Kalifaat’ te reizen, zich daar te vestigen en kinderen te krijgen met IS-strijders. In dit vonnis werd Islamitische Staat beschouwd als een terroristische groep.⁷⁸

53. Eerbiediging fundamentele vrijheden – In de Belgische wetgeving werd gesteld dat alle fundamentele vrijheden gerespecteerd moeten worden wanneer handelingen in het kader van terrorismebestrijding worden gesteld. Daarbij werden ook enkele specifieke vrijheden en bepalingen uit het EVRM opgesomd. Dit is een omzetting van art. 1.2 van het Kaderbesluit uit 2002 en omvat door zijn brede formulering ook het eerbiedigen van de vrijheid van meningsuiting, zoals toegevoegd in de wijziging aan het Kaderbesluit in 2008 (*rnr.* 38).⁷⁹

54. Laattijdige implementering – Zoals reeds vermeld bedroeg de omzettingstermijn voor dit Kaderbesluit slechts zes maanden, namelijk tot 31 december 2002 (*rnr.* 36). De Belgische implementatiewetgeving dateert van 19 december 2003, wat bijna een jaar na de oorspronkelijke termijn is.⁸⁰

---

⁷⁶ MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 15-16; Cass. 24 mei 2016, M.E.Y. / O.R.V., F.B. / Politiezone nr. 5340 Brussel-West, D.B., O.R.V., J.B., <http://www.cass.be> (9 juni 2016).

⁷⁷ Art. 139-141*bis* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 5-8 wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven, *BS* 29 december 2003; Cass. 24 juni 2008, Federale Procureur, Turkse Staat / M.A., K.S. e.a., *Arr.Cass.* 2008, afl. 6-7-8, 1654, *Pas.* 2008, afl. 6-7-8, 1649, *T.Strafr.* 2009, afl. 1, 20; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 37.

⁷⁸ Corr. Oost-Vlaanderen 16 oktober 2017, *Juristenkrant* 2017, afl. 357, 2, *NJW* 2017, afl. 371, 805.

⁷⁹ Art. 1.2 Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 2 Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21-22; art. 141*ter* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 8 wet van 18 februari 2013 tot wijziging van het boek II, titel *I*ter van het Strafwetboek, *BS* 4 maart 2013; art. 2 wet van 25 april 2014 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 14 mei 2014; Grondwettelijk Hof 28 januari 2015, *BS* 19 maart 2015, *TVW* 2015, afl. 2, 179; Cass. 13 september 2016, H.B., A.I., S.B., e.a., *Juristenkrant* 2016, afl. 338, 7, *NC* 2018, afl. 4, 384, *RABG* 2017, afl. 7, 556, *RW* 2017-18, afl. 11, 421, *TGR-TWVR* 2016, afl. 5, 388.

⁸⁰ J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 929-930.

HOOFDSTUK III. IMPLEMENTERING IN BELGISCHE WETGEVING VAN LATERE WIJZIGINGEN AAN HET KADERBESLUIT INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING

55. **Wijzigingen** – In 2008 werd het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding uitgebreid met drie nieuwe misdrijven, namelijk het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven, de werving en de training voor terrorisme (*rnr.* 38). Daarenboven werd ook een waarborg voor de vrijheid van meningsuiting toegevoegd. Deze aanpassing werd reeds besproken in *rnr.* 53.

56. **Omzetting nieuwe misdrijven in Belgische wetgeving** – De wet van 18 februari 2013 tot wijziging van Boek II, titel *Iter* van het Strafwetboek stelt in art. 140*bis* Sw. dat iedere persoon strafbaar is die andere personen publiekelijk aanzet tot het plegen van terroristische misdrijven of door het verspreiden van een boodschap hiertoe.⁸¹ Het direct aanzetten tot het plegen van een (terroristisch) misdrijf kon ook reeds bestraft worden onder de algemene bepaling in art. 66, lid 3 Sw.⁸² Daarbij wordt in art. 140*ter* Sw. elke persoon strafbaar gesteld die andere personen rekruteert voor het plegen van terroristische misdrijven.⁸³ Enkele van deze bepalingen werden echter vernietigd door het Grondwettelijk Hof, omdat ze niet noodzakelijk waren in een democratische samenleving en de vrijheid van meningsuiting op onevenredige wijze beperkten.⁸⁴ Daarom kwam er een aanpassing van deze wet met de wet van 3 augustus

---

⁸¹ Art. 140*bis* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 2, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 8 en 50-57.

⁸² Art. 66, lid 3 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 2, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019).

⁸³ Art. 140*ter* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 4-7 wet van 18 februari 2013 tot wijziging van het boek II, titel *Iter* van het Strafwetboek, *BS* 4 maart 2013; MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 9, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 8 en 61-63.

⁸⁴ Grondwettelijk Hof 28 januari 2015, *BS* 19 maart 2015, *TVW* 2015, afl. 2, 179; Grondwettelijk Hof 15 maart 2018, vzw Ligue des Droits de l'Homme, *BS* 13 juni 2018, 49138, *JLMB* 2018, afl. 26, 1227, *NJW* 2018, afl. 384, 477, *RW* 2017-18, afl. 34, 1360, *RW* 2018-19, afl. 4, 140.

2016 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme, die tegemoetkwam aan de opmerkingen van het Grondwettelijk Hof.⁸⁵ Tot slot wordt het verschaffen of volgen van onderricht of een opleiding voor het vervaardigen of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke dan wel gevaarlijke stoffen of andere methoden en technieken om terroristische misdrijven te plegen bestraft in art. 140*quater* en 140*quinquies* Sw., ongeacht of dit in België of in het buitenland plaatsvindt.⁸⁶

57. **Laattijdige omzetting** – Ook deze Europese wetgeving werd laattijdig omgezet door België, vermits de omzettingstermijn liep tot 9 december 2010 (*rnr.* 38), maar de Belgische wetgeving pas dateert van 18 februari 2013.⁸⁷

58. **Foreign Terrorist Fighters** – In 2015 vaardigde de Belgische wetgever een nieuwe wet uit die hoofdzakelijk tot doel had snel en efficiënt te kunnen optreden tegen *Foreign Terrorist Fighters* (FTF). Dit zijn personen die vanuit ons land afreizen naar jihadistische conflictzones om zich aan te sluiten bij terroristische groeperingen of om actief of passief steun te verlenen aan zulke groeperingen en nadien eventueel terug te keren naar België.⁸⁸ Daarom werd in een aantal maatregelen voorzien, zoals het nieuwe art. 140*sexies* Sw., waardoor een grensoverschrijdende verplaatsing van of naar het Belgische grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf strafbaar wordt gesteld.⁸⁹ Naast deze wetgeving werd ook

---

⁸⁵ Art. 140*bis*-140*quinquies* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 2-3 wet van 3 augustus 2016 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 11 augustus 2016.

⁸⁶ Art. 140*quater*-140*quinquies* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 4-7 wet van 18 februari 2013 tot wijziging van het boek II, titel *I*ter van het Strafwetboek, *BS* 4 maart 2013; MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7; EUROPEAN COMMISSION, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 15, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_swd_en.pdf (consultatie 21 maart 2019); J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 8 en 64-68.

⁸⁷ Art. 3 Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 23; wet van 18 februari 2013 tot wijziging van het boek II, titel *I*ter van het Strafwetboek, *BS* 4 maart 2013.

⁸⁸ J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 17; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

⁸⁹ Art. 140*sexies* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 2 wet van 20 juli 2015 tot versterking van de strijd tegen het terrorisme, *BS* 5 augustus 2015; MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7; Grondwettelijk Hof 18 januari 2018, vzw Ligue des Droits de l'Homme, *BS* 12 oktober 2018, 77052, *NJW* 2018, afl. 380, 299, *TVW* 2018, afl. 2, 106; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 38-41; J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 17 en 69-72; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

de omzendbrief ‘FTF’ aangenomen die onder andere tot doel had de samenwerking en de informatie-uitwisseling tussen de verschillende diensten op lokaal niveau te versterken en te voorzien dat er een gepersonaliseerde dreigingsanalyse opgesteld wordt voor elke *Foreign Terrorist Fighter* in combinatie met de te nemen maatregelen.⁹⁰

59. Haatpredikers en voorbereiding terrorisme – In het kader van ‘het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven’, kunnen twee vernieuwingen in de Belgische wetgeving gesitueerd worden. Vooreerst is er de omzendbrief uit 2016 omtrent ‘haatpredikers’, die beoogt haatpredikers te identificeren en maatregelen tegen hen te nemen om te vermijden dat zij actief kunnen zijn, voornamelijk door hen de toegang tot het Belgische grondgebied te ontzeggen, hen van het grondgebied te verwijderen of hun activiteiten te verstoren of te doen stoppen. ‘Haatpredikers’ zijn mensen die “schade berokkenen aan de democratie, waarbij zij het gebruik van geweld of dwang rechtvaardigen en die overtuiging delen met anderen, met de bedoeling een radicaliserende invloed uit te oefenen”. Hun nationaliteit of verblijfplaats zijn hiervoor niet belangrijk, zolang er een aanknopingspunt met België gevonden kan worden. Deze personen kunnen bijkomend ook op grond van art. 140 en 140bis Sw. bestraft worden.⁹¹ Voor zowel haatpredikers als *Foreign Terrorist Fighters* (rnr. 58) werd in respectievelijk 2018 en 2016 een gemeenschappelijke databank opgericht, waar onder meer het OCAD (het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse), de politie, justitie en de inlichtingendiensten gegevens kunnen delen. Ten tweede werd de voorbereiding van het plegen van terrorisme

---

⁹⁰ Koninklijk Besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters, BS 22 september 2016; omzendbrief van 21 augustus 2015 betreffende de informatie-uitwisseling rond en de opvolging van de Foreign Terrorist Fighters afkomstig uit België ter vervanging van de omzendbrief van 25 september 2014; L. LEMMENS, *KB preciseert werking databank ‘Foreign Terrorist Fighters’*, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300462411&lang=nl> (consultatie 4 juni 2018); X, *12 maatregelen: nieuwe omzendbrief foreign terrorist fighters*, <http://jambon.belgium.be/nl/12-maatregelen-nieuwe-omzendbrief-foreign-terrorist-fighters> (consultatie 14 juni 2018).

⁹¹ F. DEWINTER, *Radicale islam*, <http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-B082-900-1384-2015201610066.xml> (consultatie 13 april 2019); K. METSU, *Trainingskampen voor moslims in België*, <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b082-900-1387-2015201610073.xml> (consultatie 13 april 2019); B. PAS, *Het onder huisarrest plaatsen van haatpredikers*, <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b100-900-1851-2016201713379.xml> (consultatie 13 april 2019); B. PAS, *De screening van haatpredikers*, <https://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b102-866-1572-2016201713357.xml> (consultatie 13 april 2019); B. PAS, *Databank in de strijd tegen radicalisering*, <http://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b091-900-1598-2015201611487.xml> (consultatie 13 april 2019); B. PAS, *Het sluiten van haatwebstekken*, <https://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b098-866-1478-2016201712616.xml> (consultatie 13 april 2019); X, *Databank Syriëstrijders uitgebreid naar ‘homegrown terrorists’ en haatpredikers*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/databank-syriestrijders-uitgebreid-naar-homegrown-terrorists-en-haatpredikers~a8072637/> (consultatie 16 maart 2019); X, *Antiterrormaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterrormaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

strafbaar gesteld met de invoering van het nieuwe art. 140septies Sw. Daarbij wordt in §2 van dat artikel ook verduidelijkt wat men verstaat onder het ‘voorbereiden’ van dergelijke misdrijven.⁹²

HOOFDSTUK IV. BIJKOMENDE BELGISCHE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT

60. **Financiering van terrorisme** – Reeds in 1993 werd een wet aangenomen *tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme*.⁹³ Deze wet bepaalde dat geld voortkomend uit het plegen van onder andere een terroristisch misdrijf van illegale herkomst is. Aan deze wet werd in 2004 en 2010 nog een aantal wijzigingen aangebracht om het in overeenstemming te brengen met de recente ontwikkelingen op het vlak van terrorisme.⁹⁴ Uiteindelijk werd deze wet opgeheven en vervangen door de antiwitwaswet van 18 september 2017.⁹⁵ Daarbij voert de omzendbrief van 7 september 2015 omtrent de financiering van terrorisme de mogelijkheid in om specifieke maatregelen te nemen door tegoeden te bevriezen van bepaalde personen of entiteiten om de strijd tegen de financiering van terrorisme aan te gaan.⁹⁶ Een koninklijk besluit van 2006 stelt

---

⁹² Art. 140septies Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 3 wet van 14 december 2016 tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van terrorisme, *BS* 22 december 2016; Koninklijk Besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters, *BS* 22 september 2016; Koninklijk Besluit van 23 april 2018 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis "Het informatiebeheer" van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt en tot omvorming van de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters naar de gemeenschappelijke gegevensbank Terrorist Fighters, *BS* 30 mei 2018; Koninklijk Besluit van 23 april 2018 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Haatpropagandisten en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis "Het informatiebeheer" van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt, *BS* 30 mei 2018; omzendbrief van 18 juli 2016 betreffende de informatie-uitwisseling en de opvolging van de haatpredikers, in werking sinds 1 augustus 2016; L. LEMMENS, *Nu ook info over haatpredikers en 'homegrown terrorist fighters' bijgehouden in databanken*, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300618521&lang=nl> (consultatie 9 maart 2019); L. LEMMENS, *OCAD krijgt meer personeel*, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619619&lang=nl> (consultatie 9 maart 2019); B. PAS, *Databank in de strijd tegen radicalisering*, <http://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b091-900-1598-2015201611487.xml> (consultatie 13 april 2019); K. TEMMERMAN, *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 102; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

⁹³ Oud art. 3, §2, 1° wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *BS* 9 februari 1993.

⁹⁴ Wet van 12 januari 2004 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *BS* 23 januari 2004; wet van 18 januari 2010 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *BS* 26 januari 2010.

⁹⁵ Art. 190 wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017.

⁹⁶ Omzendbrief (bevriezing van tegoeden) van 7 september 2015 van de minister van Justitie en de minister van Financiën betreffende de uitvoering van de artikelen 3 en 5 van het Koninklijk Besluit van 28 december 2006 betreffende specifieke

dat het bevrozen van tegoeden bestaat uit “het voorkomen van het op enigerlei wijze muteren, overmaken, corrigeren, gebruiken van, omgaan met of toegang hebben tot deze tegoeden met als gevolg wijziging van hun omvang, bedrag, locatie, eigenaar, bezit, onderscheidende kenmerken, bestemming of verdere wijzigingen waardoor het gebruik van bedoelde tegoeden, inclusief het beheer van een beleggingsportefeuille, mogelijk zou worden gemaakt”.⁹⁷ Tot slot werd artikel 141 ingevoegd in het Strafwetboek, waardoor het verstrekken of inzamelen van materiële middelen, met inbegrip van financiële hulp, voor terroristische doeleinden strafbaar wordt gesteld.⁹⁸

61. **Europees aanhoudingsbevel** – Naast de wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven die uitvoering gaf aan het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002, werd op diezelfde dag ook een andere wet aangenomen die het tweede belangrijke Kaderbesluit inzake het Europees aanhoudingsbevel omzette. De inhoud van dit Kaderbesluit werd reeds besproken in *rnr.* 22.⁹⁹

62. **Telefoontap en vervallenverklaring Belgische nationaliteit** – In 2003 werd aan art. 90ter, §2 van het wetboek van Strafvordering een aantal maatregelen van proactieve recherche toegevoegd die mogelijk zijn bij (een vermoeden van) het beramen van een terroristisch misdrijf. Ten gevolge hiervan werd het afluisteren, het kennis nemen en het opnemen van privécommunicatie of telecommunicatie tijdens de overbrenging ervan mogelijk gemaakt voor terroristische misdrijven.¹⁰⁰ Daarenboven werd in een verruiming voorzien van de mogelijkheid tot vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit in het geval van

---

beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen de financiering van het terrorisme.

⁹⁷ Art. 1 Koninklijk Besluit van 28 december 2006 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen de financiering van het terrorisme, *BS* 17 januari 2007.

⁹⁸ Art. 141 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 4 wet van 14 december 2016 tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van terrorisme, *BS* 22 december 2016; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 28-32; J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 77-81; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

⁹⁹ Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *Pb.L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1; wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 33-37.

¹⁰⁰ Art. 90ter, §2 wetboek van Strafvordering, *BS* 27 november 1808; art. 15 wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven, *BS* 29 december 2003; MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 17; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 39; J. KERKHOF, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 120; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

terroristische misdrijven.¹⁰¹ Zo kan voor personen die veroordeeld worden wegens deelname aan terrorisme en waarbij deze veroordeling bestaat uit een gevangenisstraf van minimum vijf jaar, bijkomend een beslissing tot verwijdering van het grondgebied van deze personen genomen worden.¹⁰² De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft deze beslissingen in sommige gevallen echter geschorst, omdat de mensenrechten van de veroordeelde persoon in gevaar dreigden te komen.¹⁰³ Een dergelijke schorsing gebeurde op basis van een potentiële schending van art. 3 EVRM, dat een absoluut recht inhoudt om niet te worden gefolterd of om niet aan een onmenselijke of vernederende behandeling of straf te worden onderworpen. De Raad was hierbij van mening dat er een reëel risico bestond dat de persoon in kwestie gefolterd zou worden in het land waar hij naartoe gestuurd zou worden. De voor de uitwijzing aangevoerde redenen kunnen in geen geval worden afgewogen tegenover het risico op foltering of onmenselijke behandeling, vermits het verbod op foltering deel uitmaakt van het internationaal gewoonterecht en ook een norm is van *ius cogens*.¹⁰⁴ De Raad motiveerde zijn beslissing met het argument dat een risico op een schending van art. 3 en 8 EVRM onderzocht

---

¹⁰¹ Art. 23/2 Wetboek Belgische Nationaliteit, *BS* 12 juli 1984; Grondwettelijk Hof 7 februari 2018, *APT* 2018, afl. 3, 271, *BS* 29 mei 2018, 44952, *Rev.dr.étr.* 2018, afl. 197, 65, *RW* 2017-18, afl. 30, 1199; J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 240-247 en 252-254.

¹⁰² Art. 7 wet van 20 juli 2015 tot versterking van de strijd tegen het terrorisme, *BS* 5 augustus 2015; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 39; L. DENYS, “De onverwijderbare vreemde terrorist”, *RW* 2017-18, nr. 39, 1522; J. GOOSSENS, P. CANNOOT *et al.*, *Zetten antiterrormaatregelen onze fundamentele rechten en vrijheden onder druk?*, https://www.knack.be/nieuws/belgie/zetten-antiterrormaatregelen-onze-fundamentele-rechten-en-vrijheden-onder-druk/article-opinion-725129.html?cookie_check=1550665449 (consultatie 11 maart 2019); X, *Antiterrormaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterrormaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

¹⁰³ EHRM 31 januari 2012, M.S. / België, *JT* 2012, afl. 6477, 351, *NJB* 2012, afl. 16, 1111, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 167, 135, *T.Strafr.* 2012, afl. 2, 108, *T.Vreemd.* 2012, afl. 2, 169; Raad voor Vreemdelingenbetwistingen 29 maart 2018, nr. 201.891, http://www.rvv-cce.be/sites/default/files/arr/a201891.an_.pdf; Raad voor Vreemdelingenbetwistingen 6 april 2018, nr. 202.098, http://www.rvv-cce.be/sites/default/files/arr/a202098.an_.pdf; L. DENYS, “De onverwijderbare vreemde terrorist”, *RW* 2017-18, nr. 39, 1522.

¹⁰⁴ Art. 3 Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), *BS* 19 augustus 1955; EHRM 28 februari 2008, Saadi / Italië, *Juristenkrant* 2008, afl. 168, 6, *JDE* 2008, afl. 150, 193, *Rev.dr.étr.* 2008, afl. 147, 123, *RW* 2010-11, afl. 12, 50, *T.Strafr.* 2008, afl. 3, 232, *T.Vreemd.* 2008, afl. 4, 301, *Vigiles* 2008, afl. 3, 156; IGH 20 juli 2012, België / Senegal, *NJB* 2012, afl. 38, 2698; EHRM 9 januari 2018, X / Zweden, <http://www.agii.be/europees-hof-voor-de-rechten-van-de-mens-09-01-2018> (consultatie 15 juni 2018); EHRM 1 februari 2018, M.A. / Frankrijk, <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/ecthr-ma-v-france-application-no-937315-article-3-article-13-echr-1-february-2018> (consultatie 15 juni 2018); F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, 50-53; L. DENYS, “De onverwijderbare vreemde terrorist”, *RW* 2017-18, nr. 39, 1522.

moet worden alvorens een verwijderingsmaatregel genomen wordt ten aanzien van een persoon, en niet achteraf.¹⁰⁵ Het EHRM bevestigde dit ook reeds in zijn rechtspraak.¹⁰⁶

63. Omzetting Passenger Name Record (PNR) Richtlijn – De Belgische omzettingswetgeving past de bepalingen uit de PNR-richtlijn in ruimere mate toe dan gesteld door de EU-richtlijn (*rnr.* 25). Volgens de Belgische wetgeving kan gedetailleerde persoonlijke informatie van passagiers worden overgedragen aan de overheid, niet alleen voor terrorismebestrijding en ernstige criminaliteit zoals de Richtlijn bepaalt, maar bijkomend ook voor illegale migratie. Op deze manier zet de Belgische wetgeving ook de richtlijn van 29 april 2004 om, die (lucht)vervoerders verplicht om passagiersgegevens door te geven. De persoonsgegevens die opgesomd zijn in de PNR-richtlijn zijn echter ruimer dan deze in de richtlijn van 2004, maar worden in de Belgische wetgeving niettemin samengevoegd in één omzettingswet. Daarenboven stelt de Belgische wetgeving dat het passagiersgegevens betreft van alle mensen die het Belgisch grondgebied doorreizen, ongeacht of zij uit derde landen komen of ernaartoe gaan, of binnen de Europese Unie reizen. De Europese richtlijn vermeldt hierover dat het enkel van toepassing zou moeten zijn voor personen die van of naar derde landen reizen, maar bevat wel een mogelijkheid voor de lidstaten om dit uit te breiden naar personen die binnen de EU zelf reizen.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ EHRM 4 november 2014, Tarakhel / Zwitserland, *Juristenkrant* 2014, afl. 299, 5 en 12, *NJB* 2015, afl. 5, 318, *Rev.dr.étr.* 2014, afl. 180, 665, *RW* 2015-16, afl. 36, 1437, *T.Vreemd.* 2015, afl. 2, 115; EHRM 23 maart 2016, F.G. / Zweden, *Juristenkrant* 2016, afl. 327, 3, *NJB* 2016, afl. 26, 1842, *RW* 2016-17, afl. 36, 1434, *T.Vreemd.* 2016, afl. 3, 390; EHRM 13 december 2016, Paposhvili / België, *JLMB* 2017, afl. 17, 780, *NJB* 2017, afl. 9, 592, *Rev.dr.étr.* 2016, afl. 190, 555 en 648, *Rev.dr.étr.* 2017, afl. 192, 148, *RW* 2017-18, afl. 28, 1118, *Soc.Kron.* 2017, afl. 5, 209, *T.Vreemd.* 2017, afl. 2, 204; RvS 28 september 2017, X. / België, *Rev.dr.étr.* 2017, afl. 194, 409; Cass. 31 januari 2018, België / M.I.S., *JLMB* 2018, afl. 10, 446; RvS 8 februari 2018, X. / België, <http://agii.be/raad-van-state-08-02-2018> (consultatie 18 juni 2018); L. DENYS, “De onverwijderbare vreemde terrorist”, *RW* 2017-18, nr. 39, 1522.

¹⁰⁶ EHRM 28 februari 2008, Saadi / Italië, *Juristenkrant* 2008, afl. 168, 6, *JDE* 2008, afl. 150, 193, *Rev.dr.étr.* 2008, afl. 147, 123, *RW* 2010-11, afl. 12, 50, *T.Strafr.* 2008, afl. 3, 232, *T.Vreemd.* 2008, afl. 4, 301, *Vigiles* 2008, afl. 3, 156; EHRM 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) / Verenigd Koninkrijk, *NJB (NL)* 2012, afl. 11, 744; EHRM 13 december 2012, El-Masri / de voormalige Joegoslavische republiek van Macedonië, *RW* 2014-15, afl. 8, 318; EHRM 2 juni 2015, Ouabour / België, *Juristenkrant* 2015, afl. 314, 3, *Rev.dr.étr.* 2015, afl. 183, 295, *RW* 2016-17, afl. 11, 436, *T.Vreemd.* 2015, afl. 4, 334; F. BERNARD, “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, 53.

¹⁰⁷ Art. 2-3 Richtlijn 2004/82/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verplichting voor vervoerders om passagiersgegevens door te geven, *Pb.L.* 6 augustus 2004, afl. 261, 24; Richtlijn 2010/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende meldingsformaliteiten voor schepen die aankomen in en/of vertrekken uit havens van de lidstaten en tot intrekking van Richtlijn 2002/6/EG, *Pb.L.* 29 oktober 2010, afl. 283; art. 1 Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 136-137; art. 7-13 wet van 14 april 2016 inzake aanvullende maatregelen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 9 mei 2016; art. 5 en 8, §2 en 24, §1 en 28, §1 wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, *BS* 25 januari 2017; art. 33 wet van 30 maart 2017 tot wijziging van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst en van artikel 259bis van het Strafwetboek, *BS* 28 april 2017; J. GOOSSENS, P. CANNOOT *et al.*, *Zetten antiterrormaatregelen onze fundamentele rechten en vrijheden onder druk?*, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/zetten-antiterrormaatregelen-onze-rechten-en-vrijheden-onder-druk?>

64. Impact van de aanslagen in Brussel en uitbreiding jurisdictie – In navolging van de aanslagen in Brussel in 2016 werd opnieuw een wet goedgekeurd die de bevoegdheden van politie en justitie nog verder verruimde in geval van terrorisme. Eén van deze is de verruiming van de uitzonderingen op het verbod op nachtelijke huiszoekingen wanneer deze betrekking hebben op terroristische misdrijven. Hierdoor is een huiszoeking nu wel mogelijk in “een voor het publiek niet toegankelijke plaats vóór vijf uur ’s morgens en na negen uur ’s avonds”. Andere maatregelen zijn de invoering van één centrale gemeenschappelijke databank voor politie en Staatsveiligheid, en de uitbreiding van de bevoegdheid van de Belgische rechtbanken om terroristische misdrijven die gepleegd zijn buiten het Belgische grondgebied maar tegen de Belgische of Europese belangen, te kunnen behandelen.¹⁰⁸ Vervolgens werden met de wet van 30 maart 2017 de bijzondere inlichtingenmethoden gewijzigd, zodat het onder meer mogelijk wordt in het buitenland een telefoontap aan te vragen, bepaalde gegevens te hacken en bankgegevens te vorderen om extremistische groeperingen of personen te kunnen opvolgen. Daartoe hebben de telecomdienstproviders ook een medewerkingsplicht.¹⁰⁹

65. Uitleiding – In dit deel werd een gedeelte van de antiterreurmaatregelen die België heeft aangenomen besproken. In het volgende deel zullen de antiterreurmaatregelen die Polen heeft aangenomen worden besproken. Deze twee typen maatregelen zullen daaropvolgend in deel V naast elkaar gelegd en vergeleken worden.

---

fundamentele-rechten-en-vrijheden-onder-druk/article-opinion-725129.html?cookie_check=1550665449 (consultatie 11 maart 2019); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 270-275.

¹⁰⁸ Art. 1 wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of aanhouding mag worden verricht, *BS* 28 juni 1969; art. 4 wet van 27 april 2016 inzake aanvullende maatregelen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 9 mei 2016; art. 5 wet van 3 augustus 2016 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *BS* 11 augustus 2016; wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken, *BS* 17 januari 2017; MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7; K. DE BRUYNE, *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 39-41; J. GOOSSENS, P. CANNOOT *et al.*, *Zetten antiterreurmaatregelen onze fundamentele rechten en vrijheden onder druk?*, https://www.knack.be/nieuws/belgie/zetten-antiterreurmaatregelen-onze-fundamentele-rechten-en-vrijheden-onder-druk/article-opinion-725129.html?cookie_check=1550665449 (consultatie 11 maart 2019); J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 15-16 en 118-119; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

¹⁰⁹ Art. 22 en 43, §2 en 44 en 76-77 en 79-81 wet van 30 maart 2017 tot wijziging van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst en van artikel 259bis van het Strafwetboek, *BS* 28 april 2017; Cass. 1 december 2015, YAHOO! Inc., *Arr.Cass.* 2015, afl. 12, 2777, *Juristenkrant* 2015, afl. 319, 5, *Pas.* 2015, afl. 12, 2727, *RABG* 2016, afl. 7, 485, *Vigiles* 2016, afl. 2, 69; L. LEMMENS, *Herziene BIM-wet geeft inlichtingendiensten meer armslag, vooral bij terrorisme*, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300522606&lang=nl> (consultatie 4 juni 2018); X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

DEEL IV: TERRORISMEBESTRIJDING IN POLEN

66. **Zeldzamer en ouder verschijnsel** – De meerderheid van de Poolse bevolking beschouwt terrorisme als iets uitheems dat niet voorkomt in Polen. Dit is echter niet volledig waar, vermits er onder meer bij de strijd voor de onafhankelijkheid van Polen en vóór 1990 ook bepaalde vormen van terrorisme gebruikt werden. Wel hebben er tot nog toe op het Poolse grondgebied geen terroristische aanslagen uit religieus-islamitische motieven plaatsgevonden zoals we die vandaag kennen.¹¹⁰

HOOFDSTUK I. TERRORISTISCHE AANSLAGEN IN POLEN GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT

67. **Moordpoging op Józef Piłsudski** – In 1921 werd een moordpoging ondernomen op militair en staatsman Józef Piłsudski toen hij de stad Lviv bezocht voor de opening van de eerste Oosterse handelsbeurs. De dader was Stepan Fedak, die handelde in naam van de Oekraïense Militaire Organisatie.¹¹¹

68. **Explosie in de Cytadel** – In 1923 was er een zware explosie in een kruitmagazijn in de Cytadel, een militaire vesting in Warschau. Daarbij kwamen 28 mensen om het leven en vielen 160 gewonden. Op de plaats van het opgeblazen kruitmagazijn was een 10 meter diepe krater ontstaan. Tot op vandaag is het echter niet duidelijk of communisten deze daad beraamd hebben. Deze explosie wordt aanzien als de zwaarste terroristische aanslag in de geschiedenis van Polen.¹¹²

---

¹¹⁰ E. M. GUZIK-MAKARUK, “Czy w świadomości Polaków terroryzm stanowi zagrożenie dla polskiego społeczeństwa? Wyniki badań własnych”, *Archiwum Kryminologii* 2011, afl. XXXIII, 233-236 en 238 en 241-243; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 157; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-132; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 65-66; W. ZUBRZYCKI, “Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, 77-78.

¹¹¹ J. ADAMSON, *Jozef Pilsudski*, http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Jozef_Pilsudski (consultatie 8 juni 2018); Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-132; X, *Józef Piłsudski*, https://en.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pi%C5%82sudski (consultatie 8 juni 2018); X, *25 września 1921 r. Zamach na Józefa Piłsudskiego*, <http://nowahistoria.interia.pl/kartka-z-kalendarza/news-25-wrzesnia-1921-r-zamach-na-jozefa-pilsudskiego,nId,2278038> (consultatie 8 juni 2018).

¹¹² E. SZUMIEC-ZIELINSKA, *Wybuch w Cytadeli*, <http://www.polska1918-89.pl/pdf/wybuch-w-cytadeli-,1835.pdf> (consultatie 8 juni 2018); X, *Największy zamach terrorystyczny w historii Polski, czyli zamach w Cytadeli*, <http://o->

69. **Bomaanslag in Tarnów** – In 1939 vond een bomaanslag plaats in het treinstation van Tarnów, net nadat de laatste treinen met gemobiliseerde militaire eenheden het treinstation hadden verlaten. Hierbij kwamen 20 mensen om het leven en raakten 35 personen gewond. De dader Antoni Guzy was lid van de Duitse nationale minderheid in Bielsko-Biała en werd kort na de aanslag gearresteerd. Volgens sommige bronnen wordt deze gebeurtenis beschouwd als het begin van de Tweede Wereldoorlog in Polen.¹¹³
70. **Post-9/11** – Sinds 1990 werden er geen terroristische aanslagen vanuit religieus motief vastgesteld op Pools grondgebied. Tot 2001 kende de Poolse bevolking terrorisme zoals het vandaag voorkomt hoofdzakelijk vanuit de media en vanuit verklaringen gegeven door politici. Met de aanslagen van 11 september 2001 in New York, de aanslag op een trein in 2004 in Madrid en de aanslag op de Londense metro in 2005 werd iedereen zich echter bewust van de groeiende dreiging.¹¹⁴
71. **Operatie “Zwaard”** – In 2003-2004 leidde de ABW (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrzznego; de Poolse binnenlandse veiligheidsdienst, *nr. 91*) de operatie “Zwaard” waarbij buitenlanders die in Polen verbleven werden gearresteerd op verdenking van banden met islamitisch terrorisme. Zo konden vier geplande aanslagen op Kerstmis die telkens gericht waren tegen kathedralen in Polen verijdeld worden. Dit zou een vergelding geweest zijn voor de Poolse deelname aan operaties in de oorlog in Irak en Afghanistan.¹¹⁵

---

historii.pl/najwiekszy-zamach-terrorystyczny-historii-polski-zamach-cytadeli/ (consultatie 8 juni 2018); X, *Wybuch w Cytadeli*, <http://www.ekartkazwarszawy.pl/kartka/wybuch-w-cytadeli/> (consultatie 8 juni 2018), gebaseerd op P. OSEKA, *Dlaczego wybuchła Cytadela?*, Ale Historia, 2013.

¹¹³ X, *Zamach bombowy na tarnowskim dworcu kolejowym*, <http://www.it.tarnow.pl/pol/Atrakcje/TARNOW/Ciekawostki/Taka-jest-historia/Zamach-bombowy-na-tarnowskim-dworcu-kolejowym> (consultatie 8 juni 2018); X, *“Wojna zaczęła się w Tarnowie”. Zamach bombowy na dworcu*, <http://nowahistoria.interia.pl/polska-walczaca/news-wojna-zaczela-sie-w-tarnowie-zamach-bombowy-na-dworcu,nId,1490932> (consultatie 8 juni 2018); X, *28 sierpnia 1939 r. – zamach bombowy na dworcu w Tarnowie. Czy tak zaczęła się II wojna światowa?*, <http://tarnow.in/28-sierpnia-zamach-bombowy-na-dworcu-w-tarnowie-czy-tak-zaczela-sie-ii-wojna-swiatowa/> (consultatie 8 juni 2018).

¹¹⁴ M. KACPRZYK en T. KŁYS, *Zjawisko terroryzmu w prawie polskim*, 2015, 1-9, <https://elc4u.org/publikacje/prace-badawcze/> (consultatie 15 juni 2018); Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-136; J. WOUTERS en F. NAERT, “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU’s main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), 911; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 58-59; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69.

¹¹⁵ A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 68; X, *Tak ABW zapobiegła zamachom. Szczegóły operacji „Miecz”*, <https://www.tvp.info/18104257/tak-abw-zapobiegla-zamachom-szczegoly-operacji-miecz> (consultatie 25 maart 2019); X, *Udaremnione zamachy podczas pasterek. Dlaczego akcję “Miecz” przypomniano po 11 latach?*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/operacja-miecz-dlaczego-mowi-sie-o-niej-teraz,500229.html> (consultatie 25 maart 2019).

72. **Verijdelde aanslag op Pools Parlement** – In 2012 werd Brunon K. gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van een terroristische aanslag op het Poolse parlement. Daarenboven gaf hij militaire trainingen, zette aan tot geweld en werd ook nog in verdenking gesteld van wapenhandel en verboden wapenbezit. Hij was van plan om vier ton explosieven te laten ontploffen, die verstopt waren in een auto die geparkeerd stond in de buurt van het parlement. Hoe dan ook, de explosieven zelf werden nooit gevonden en sommigen beweren zelfs dat het hele verhaal bedacht was door de ABW.¹¹⁶

73. **Mes-aanval op burgemeester van Gdańsk** – Op 13 januari 2019 werd de burgemeester van de stad Gdańsk, Paweł Adamowicz, tijdens een afsluitingsceremonie voor een goed doel (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, WOSP) aangevallen met een mes. De dader was een man die beweerde dat hij onschuldig in de gevangenis gezeten had, waarvoor hij de schuld gaf aan Platforma Obywatelska (PO, een politieke partij). Hij beweerde dat hij tijdens zijn opsluiting door medewerkers van PO gemarteld werd en daarom handelde vanuit politieke motieven. Uit een eerdere diagnose van de dader bleek reeds dat hij geestesziek was. De burgemeester overleed de volgende dag aan zijn verwondingen.¹¹⁷

HOOFDSTUK II. POOLSE WETGEVING INZAKE TERRORISMEBESTRIJDING EN DE IMPLEMENTERING VAN HET KADERBESLUIT VAN 2002

74. **Aanvankelijk geen specifieke categorie** – Tot 2004 bestond er in het Poolse recht geen definitie van ‘terroristische misdrijven’ en werd er geen formeel onderscheid gemaakt tussen algemene en terroristische misdrijven. Daarom moesten terroristische misdrijven beoordeeld worden op basis van reeds bestaande misdrijven in het strafrecht, zoals onder hoofdstuk XVI

---

¹¹⁶ A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 68; X, *Kolejne zarzuty dla Brunona K. Grozi mu do 15 lat więzienia*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/kolejne-zarzuty-dla-brunona-k-grozi-mu-do-15-lat-wiezienia,340780.html> (consultatie 25 maart 2019); X, *Czego nie wiemy w sprawie Brunona K.*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1532843,1,czego-nie-wiemy-w-sprawie-brunona-k.read> (consultatie 25 maart 2019).

¹¹⁷ A. KNITTER, *Ida po znajomych Stefana W. Nowy watek ws. Zabójstwa Adamowicza*, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/trojmiasto/atak-na-pawla-adamowicza-prezydent-gdanska-zmarl/mnf0c> (consultatie 14 maart 2019); J. SZYNKARCZYN, *Prezydent Gdańska dzgniety nozem podczas finalu WOSP-u. Holenderskie media reaguja*, <https://www.mojaniderlandia.pl/aktualnosci/prezydent-gdanska-dzgniety-nozem-podczas-finalu-wospu-holenderskie-media-reaguja-3665.html> (consultatie 14 maart 2019); X, *Moment ataku na prezydenta Gdańska*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/prezydent-gdanska-pawel-adamowicz-zaatakowany,900170.html> (consultatie 13 maart 2019); X, *Wszystko rozegrało się w niecałe 90 sekund. Rekonstrukcja ataku na Adamowicza*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/atak-na-prezydenta-adamowicza-rekonstrukcja-wydarzen,900208.html> (consultatie 14 maart 2019).

dat “Misdaden tegen de vrede, de mensheid en oorlogsmisdrijven” strafbaar stelt.¹¹⁸ Dit had vele problemen tot gevolg, zodat bijvoorbeeld het voorbereiden van een terroristische aanslag daardoor niet als een misdrijf gekwalificeerd kon worden indien daarbij geen enkel strafbaar feit op zich gepleegd werd, of dat men vond dat terroristische misdrijven te zwak bestraft werden omdat ze gelijkgeschakeld werden met gewone misdrijven.¹¹⁹

75. Europese invloed, wet van 16 april 2004 – In 2004 werd Polen lid van de Europese Unie en daardoor moest het zijn wetgeving aanpassen aan de geldende regelgeving binnen de EU, waaronder het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding. Dit Kaderbesluit verplichtte de lidstaten om ‘terroristische misdrijven’ specifiek op te nemen in hun strafwetboek en daardoor de strafbaarstelling ervan te verzekeren.¹²⁰ In Polen is deze definiëring en strafbaarstelling in eerste instantie gebeurd door de invoering van §20 in artikel 115 van de Kodeks Karny (k.k.), het Poolse Strafwetboek. De constitutieve elementen van een terroristisch misdrijf bestaan volgens dit artikel uit:

- een misdrijf strafbaar met een gevangenisstraf waarvan de maximumduur minimaal vijf jaar is (formeel criterium);

---

¹¹⁸ J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 1; K. INDECKI, “Polish Substantive Penal Law Against Terrorism (Selected Issues)”, *American Behavioral Scientist* 2005, afl. 48(3), 710 en 722-733; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 157-158; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 133-135; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 187-188; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-66 en 77.

¹¹⁹ K. INDECKI, “Polish Substantive Penal Law Against Terrorism (Selected Issues)”, *American Behavioral Scientist* 2005, afl. 48(3), 734-735; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 157-158; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 135; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 77-78.

¹²⁰ Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 1; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 75; A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 157; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103-104; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 92-109 en 130-136; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 189; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69.

- een misdrijf dat gepleegd moet zijn of een poging die tot het plegen van het misdrijf ondernomen moet worden met één of meer van de volgende drie oogmerken: om veel personen ernstige vrees aan te jagen, om een overheidsorgaan van de Republiek Polen of van een andere Staat of internationale organisatie te dwingen om bepaalde handelingen te verrichten of zich daarvan te onthouden, of om een ernstige ontwrichting te veroorzaken van het politieke of economische systeem van de Republiek Polen, een andere Staat of internationale organisatie (materieel criterium).¹²¹

76. **Terroristische groep** – Diezelfde wet stelde de deelname aan gestructureerde groepen die tot hun doel hebben terroristische misdrijven te plegen strafbaar door het nieuwe artikel 258, §2 en §4 k.k. in te voeren. Hierbij wordt de straf verhoogd voor personen die zo'n groep oprichten of leiden.¹²² Het is mogelijk dat een lid van een terroristische groep strafvermindering krijgt indien hij uit vrije wil beslist niet meer deel te nemen aan zo'n groep en aan de bevoegde dienst die dit type groeperingen bestrijdt alle relevante informatie over een reeds gepleegd misdrijf meedeelt of voorkomt dat een reeds gepland misdrijf plaatsvindt.¹²³ In 2018 werd Mourad T.

---

¹²¹ Art. 115, §20 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889; J. BARCIK, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego", *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 2-3; M. BYCZYK, "Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a", *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 75; E. M. GUZIK-MAKARUK, "Czy w świadomości Polaków terroryzm stanowi zagrożenie dla polskiego społeczeństwa? Wyniki badań własnych", *Archiwum Kryminologii* 2011, afl. XXXIII, 231; A. MICHALSKA-WARIAS, "Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation", *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 158-161 en 166-167; A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103-104; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 133-135; K. WIAK, "Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code", *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 188-191; R. ZGORZAŁY, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym", *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-66 en 77; A. ZIEBA, "Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies", *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69.

¹²² Art. 258, §2 en §4 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 4) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889; J. BARCIK, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego", *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 7-9; K. INDECKI, "Polish Substantive Penal Law Against Terrorism (Selected Issues)", *American Behavioral Scientist* 2005, afl. 48(3), 721; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, "Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation", *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 163-164; A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 104; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-136; K. WIAK, "Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code", *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 188-189 en 193; R. ZGORZAŁY, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym", *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-65; A. ZIEBA, "Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies", *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69.

¹²³ Art. 259 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; A. MICHALSKA-WARIAS, "Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation", *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 167-168; K. WIAK, "Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code", *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 192.

in Katowice op grond van dit artikel veroordeeld voor deelname aan en samenwerking met de terroristische groepering IS en meer bepaald met Abdelhamid Abaaoud die een sleutelrol speelde in de aanslagen in Parijs van 2015. Daarenboven werd bij de politie-actie in Verviers in 2015 een gsm gevonden met een foto van Mourad T. en de plannen voor de aanslagen in Zaventem.¹²⁴

77. Verzwaring en verruiming van de strafbaarstelling – Artikel 65 k.k. stelt dat personen die veroordeeld worden voor terrorisme bij de straftoemeting beschouwd moeten worden als recidivisten, waardoor zij automatisch een zwaardere straf opgelegd krijgen, namelijk deze bepaald in art. 64, §2 k.k.¹²⁵ Hiermee werd tegemoetgekomen aan de vereiste van art. 5, 2. van het Kaderbesluit om terroristische misdrijven zwaarder te bestraffen en aan enkele opmerkingen omtrent het te mild straffen van dit type misdrijven (*rnr. 74*).¹²⁶

78. Uitbreiding jurisdictie – Om terroristische misdrijven niet onbestraft te laten, werd in het Kaderbesluit voorzien dat lidstaten hun rechtsmacht moeten uitoefenen over dit type misdrijven. In de Poolse wetgeving werd daarom art. 110, §1 k.k. ingevoerd, dat stelt dat het Poolse strafrecht ook op niet-Poolse burgers van toepassing is die in het buitenland een terroristisch misdrijf hebben gepleegd tegen de belangen van de Republiek Polen, een Poolse staatsburger of een Poolse rechtspersoon met of zonder rechtspersoonlijkheid.¹²⁷

---

¹²⁴ V K 52/18 OSK. MOURAD T., Sąd Okręgowy w Katowicach, 22.03.2019; P. DRABEK, *Marokańczyk który mieszkał na Śląsku oskarżony o współpracę z ISIS – koniec procesu [WYROK]*, <http://rybnik.naszemiasto.pl/artykul/marokanczyk-ktory-mieszkal-na-slasku-oskarzony-o-wspolprace,5047715.artgal,t,id,tm.html> (consultatie 1 april 2019); P. PONSAERS, *Jihadi's in België: De route van Zaventem en Maalbeek*, Antwerpen, Maklu, 2017, 159.

¹²⁵ Art. 64, §2 en 65 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 1) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 7 en 10-11; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 75 en 77-78; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 161-162; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103-114; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 134-135; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 188 en 191-192; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-65; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69.

¹²⁶ Art. 5, 2. Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 75; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 77-78.

¹²⁷ Art. 9, e) Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; art. 110, §1 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 2) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie

79. **Eerbiediging fundamentele vrijheden** – Een algemene bepaling die reeds vervat was in de Kodeks Karny stelt in art. 3 dat de straffen en middelen die voorzien zijn in deze Kodeks steeds moeten worden toegepast met inachtneming en respect voor de menselijke waardigheid.¹²⁸

80. **Laattijdige implementering** – Zoals reeds vermeld bedroeg de omzettingstermijn voor dit Kaderbesluit slechts zes maanden, namelijk tot 31 december 2002 (*rnr.* 36). Deze omzettingstermijn was echter niet van toepassing op Polen, vermits het pas lid werd van de EU op 1 mei 2004. Daartoe moest Polen zijn wetgeving in overeenstemming brengen met de reeds bestaande Europese wetgeving op het moment van zijn lidmaatschap, waaronder het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002.¹²⁹

HOOFDSTUK III. IMPLEMENTERING IN POOLSE WETGEVING VAN LATERE WIJZIGINGEN AAN HET KADERBESLUIT VAN 2002

81. **Wijzigingen** – De drie nieuwe misdrijven (het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven, de werving en de training voor terrorisme) die in 2008 werden toegevoegd aan het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding (*rnr.* 38), werden in de Poolse wetgeving ingevoegd in 2011 met het ruim geïnterpreteerde artikel 255a k.k.¹³⁰ De eerdere wijzigingen bleken immers na verloop van tijd onvoldoende, omdat terrorisme een dynamisch en evolutief verschijnsel is.¹³¹

---

ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889; J. BARCIK, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego", *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 7 en 9-10; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 134-135; K. WIAK, "Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code", *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 188; R. ZGORZAŁY, "Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym", *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-65.

¹²⁸ Art. 3 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; K. INDECKI, "Polish Substantive Penal Law Against Terrorism (Selected Issues)", *American Behavioral Scientist* 2005, afl. 48(3), 735.

¹²⁹ K. WIAK, "Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code", *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 189.

¹³⁰ Art. 1, 1., 1. en 1, 1., 2., a) tot c) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van 28 november 2008 van de Raad tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008; art. 255, 259a en 259b Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 2) ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. nr. 191 poz. 1135; A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105.

¹³¹ Art. 258 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 103-114.

82. **Wet van 29 juli 2011** – Vooreerst werd de medeplichtigheid aan terroristische misdrijven in art. 240, §1 k.k. strafbaar gesteld voor ieder die over betrouwbare informatie beschikt dat een terroristisch misdrijf voorbereid wordt of gepleegd zal worden en de bevoegde autoriteiten daar niet van op de hoogte brengt.¹³² Ten tweede werd art. 255a, §1 k.k. ingevoerd dat het verspreiden of het in het openbaar voorstellen van informatie die het plegen van een terroristisch misdrijf vergemakkelijkt met de bedoeling dat dergelijk misdrijf gepleegd zou worden, bestraft.¹³³ In 2017 werd iemand veroordeeld op grond van dit artikel omdat hij dergelijke informatie via het internet onder de schuilnaam Abu Mohammed Al. had verspreid.¹³⁴ Omtrent deze bepaling is echter wat discussie. Bij een aanslag in 2008 in Mumbai, India werden bij de voorbereiding beelden van Google Earth gebruikt. Op het eerste zicht zou men kunnen stellen dat dit binnen het toepassingsgebied van de wetgeving valt. Nader bekeken werd deze informatie niet verspreid met als doel een terroristisch misdrijf te plegen en zou het daarom dus toch niet vervolgd worden. Wel toont dit de smalle grens aan tussen het al dan niet in dit toepassingsgebied vallen van een bepaalde daad.¹³⁵ Dit misdrijf kan daarenboven ook bestraft worden volgens het reeds bestaande algemene art. 255 k.k. dat publieke provocatie en aanzetting tot het plegen van een misdrijf strafbaar stelt.¹³⁶ Voor het derde nieuwe misdrijf, de werving voor het plegen van terroristische misdrijven, werd geen nieuw artikel ingevoerd. Dit misdrijf wordt hoofdzakelijk bestraft op grond van één van de twee bovenstaande bepalingen, of onder art. 18, §3 k.k., dat als algemene bepaling over medeplichtigheid volgens de Poolse

---

¹³² Art. 240, §1 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 1) ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. 2011 nr. 191 poz. 1135; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 193.

¹³³ Art. 255a, §1 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 2) ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. 2011 nr. 191 poz. 1135; B. KOZŁOWSKI, *Artykuł 255a kodeksu karnego – kolejne bezsensowne ograniczenie wolności słowa*, 1, <http://bartlomiejkozowski.pl/255a.pdf> (consultatie 20 maart 2019); M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105; X, *Rząd znowelizował Kodeks karny: będą większe kary za terroryzm*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/521258,rzad-znowelizowal-kodeks-karny-beda-wieksze-kary-za-terroryzm.html> (consultatie 20 maart 2019).

¹³⁴ II K 796/17 D. D., Sąd Rejonowy w Myszkowie, 20.12.2017.

¹³⁵ M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 78; B. KOZŁOWSKI, *Artykuł 255a kodeksu karnego – kolejne bezsensowne ograniczenie wolności słowa*, 1, <http://bartlomiejkozowski.pl/255a.pdf> (consultatie 20 maart 2019).

¹³⁶ Art. 255 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 6, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_swd_en.pdf (consultatie 21 maart 2019).

autoriteiten toegepast kan worden.¹³⁷ Tot slot stelt §2 van art. 255a k.k. de deelname aan een opleiding die het plegen van een terroristisch misdrijf vergemakkelijkt en tot doel heeft dat zo'n misdrijf gepleegd wordt, strafbaar. Dit is een bredere invulling dan het oorspronkelijk voorziene 'ontvangen' van dergelijke training en omvat zowel de situaties waarin training gegeven als ontvangen wordt. Daarenboven bevat dit artikel geen specifieke beschrijving van wat de opleiding precies moet inhouden, waardoor het een ruim kader aan daden kan omvatten.¹³⁸ De activiteiten die voor de opleiding verricht worden, moeten niet bestaan uit illegale activiteiten om strafbaar te zijn volgens deze wet. Het enige wat vereist is, is dat de kennis die werd opgedaan tijdens de opleiding het mogelijk maakt om een terroristisch misdrijf te plegen. Hier kan het echter moeilijk zijn om te bewijzen dat de persoon in kwestie handelde met het doel een terroristisch misdrijf te plegen.¹³⁹ Het deelnemen aan dergelijke opleiding kan op zijn beurt ook weer gesitueerd worden binnen de hierboven besproken artikels 255, §1; 255a, §1 en 18, §3 k.k.¹⁴⁰

83. Wet 10 juni 2016 – Om te voldoen aan de evoluties die zich voordeden op het vlak van terrorisme, werden in 2016 de artikelen 259a en 259b toegevoegd aan de Poolse Kodeks Karny.¹⁴¹ Vooreerst werd met art. 259a het oversteken van de grens van en naar de Republiek

---

¹³⁷ Art. 18, §3 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 13, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019).

¹³⁸ Art. 1, 1., 1., c) en 1, 1., 2., c) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van 28 november 2008 van de Raad tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008; art. 255a, §2 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 32, 5) ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezwprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105-107.

¹³⁹ M. BYCZYK, "Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a", *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 77-78; A. MICHALSKA-WARIAS, "New Terrorist Offences in Polish Criminal Law" in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105-107.

¹⁴⁰ Art. 18, §3 en 255, §1 en 255a, §1 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, 20, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019); X, *Rząd znowelizował Kodeks karny: będą większe kary za terroryzm*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/521258,rzad-znowelizowal-kodeks-karny-beda-wieksze-kary-za-terroryzm.html> (consultatie 20 maart 2019).

¹⁴¹ Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), *UN Doc. S/RES/ 2178* (2014); art. 4 aanvullend protocol bij het verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme, *Pb.L.* 22 juni 2018; art. 259a en 259b Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 32, 6) ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; M. BYCZYK, "Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a", *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl.

Polen met als doel: 1) het plegen van een terroristisch misdrijf in een andere Staat of; 2) het verspreiden van informatie om het plegen van dergelijk misdrijf te vergemakkelijken of; 3) deel te nemen aan een terroristische groep, strafbaar gesteld.¹⁴² De nadruk werd hierbij gelegd op het plegen van terroristische misdrijven op buitenlands en niet Pools grondgebied, omdat het Europese recht in eerste instantie de strafbaarstelling beoogde van de zogenaamde *Foreign Terrorist Fighters* die naar Irak of Syrië reizen om zich bij IS aan te sluiten en daar terroristische misdrijven te plegen.¹⁴³ Het louter oversteken van de grens is een rechtmatige gedraging, maar het is het oogmerk en doel erachter dat deze gedraging strafbaar maakt. Dit kan in hoofde van de dader echter moeilijk te bewijzen zijn.¹⁴⁴ Vervolgens voorziet het nieuwe art. 259b k.k. in de mogelijkheid om de straf significant te verlagen of zelfs te schorsen indien een persoon vrijwillig besluit om niet deel te nemen of bij te dragen aan deze misdrijven en de bevoegde instanties hiervan tijdig en gedetailleerd op de hoogte te brengen.¹⁴⁵

HOOFDSTUK IV. BIJKOMENDE POOLSE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT

84. Verhogen effectiviteit en verbeteren van veiligheid – De meest recente Poolse antiterrorismewetgeving trad in werking op 2 juli 2016 en is voornamelijk gericht op het

---

Rok LXXIX – zeszyt 1, 76-77; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111.

¹⁴² Art. 4 aanvullend protocol bij het verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme, *Pb.L.* 22 juni 2018; art. 259a Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 32, 6) ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 77-78; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111; X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).

¹⁴³ Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), *UN Doc. S/RES/ 2178* (2014); art. 4 aanvullend protocol bij het verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme, *Pb.L.* 22 juni 2018; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 76; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111.

¹⁴⁴ M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 77-78; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111.

¹⁴⁵ Art. 259b Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 71-77; X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).

voorkomen van een terreuraanslag. Haar doelstelling bestaat uit het verhogen van de effectiviteit van het Poolse antiterrorismesysteem en het verbeteren van de veiligheid van alle burgers die in de Republiek Polen verblijven.¹⁴⁶

85. Nieuwe maatregelen – De maatregelen die deze nieuwe wetgeving uit 2016 bevat, bestaan onder andere uit het verduidelijken van de taken van de bevoegde diensten en de regels voor samenwerking.¹⁴⁷ Daarenboven wordt een speciale bevoegdheid toegekend aan de minister van Binnenlandse Zaken die een beslissing kan nemen tot het tijdelijk schorsen of beperken van de doorgang aan de grenzen.¹⁴⁸ Dit gebeurde tussen 4 juli en 2 augustus 2016, waarbij de grenscontroles aan de Schengen-binnengrenzen van Polen opnieuw werden ingevoerd. In die periode vond een NAVO-top plaats in Warschau en de Wereldjongerendagen in Krakau, waar vele jongeren uit de hele wereld naartoe kwamen en men op die manier de veiligheid wou kunnen waarborgen van alle deelnemers.¹⁴⁹

86. Nieuwe terrorisme-gerelateerde misdrijven – Zoals reeds eerder aangetoond, bestaat er in de Poolse wetgeving geen specifieke lijst met misdrijven die als ‘terroristisch’ beschouwd kunnen worden, maar is het oogmerk waarmee de daden gepleegd worden van belang (*rnr*: 75). Daarom werden enkele misdrijven die gelinkt kunnen worden aan terrorisme expliciet strafbaar gesteld, zoals:

- het gebruik van massavernietigingswapens, en het gebruiken, verzamelen, kopen, verkopen, opslaan en vervoeren van dergelijke wapens;
- een gewelddadige aanslag op ambtenaren van andere Staten op Pools grondgebied;

---

¹⁴⁶ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; W. ZUBRZYCKI, “Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, 89; X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).

¹⁴⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).

¹⁴⁸ X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).

¹⁴⁹ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Poz. 840, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI z dnia 1 czerwca 2016 r. w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://www.msz.gov.pl/resource/57cf1a38-cf9d-4214-8efd-2da252b69282:JCR> (consultatie 22 maart 2019); X, *Polen houdt tijdelijk grenscontroles*, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/399020/polen-houdt-tijdelijk-grenscontroles> (consultatie 22 maart 2019); X, *Polen brengt tijdelijke EU grenscontroles terug*, <https://www.polennieuws.nl/2016/04/polen-brengt-tijdelijke-eu-grenscontroles-terug/> (consultatie 22 maart 2019); X, *W związku ze szczytem NATO i SDM tymczasowo wracają kontrole graniczne*, <https://rcb.gov.pl/w-zwiazku-ze-szczytem-nato-i-sdm-tymczasowo-wracaja-kontrole-graniczne/> (consultatie 22 maart 2019).

- een gewelddadige overname van de controle over een schip of vliegtuig.¹⁵⁰

87. **Europees aanhoudingsbevel** – Eén van de eerder besproken Europese maatregelen was de invoering van het Europees aanhoudingsbevel (*rnr.* 22). Er was echter een probleem met de omzetting van deze Europese regelgeving in de Poolse wetgeving, vermits dit in strijd was met art. 55 van de Poolse Grondwet, waarin bepaald werd dat het uitleveren van een Poolse staatsburger verboden was. Het Poolse Grondwettelijk Hof oordeelde op 27 april 2005 over deze kwestie en vond de implementering in strijd met de Grondwet. Ten gevolge hiervan werd de Grondwet op 8 september 2006 gewijzigd om deze in overeenstemming te brengen met de Europese regelgeving. Dankzij deze wijziging kon de Poolse omzettingswetgeving voor het Europees aanhoudingsbevel op 6 november 2006 in werking treden.¹⁵¹

88. **Gemeenschappelijke onderzoeksteams** – Wanneer er sprake is van een grensoverschrijdende terrorismedreiging, maken de art. 589b tot 589f k.k. het mogelijk om gemeenschappelijke onderzoeksteams samen te stellen en dus de internationale samenwerking te bevorderen. Op die manier kan door de Poolse gerechtelijke autoriteiten rechtsbijstand verleend worden aan de bevoegde autoriteiten van een andere lidstaat. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn wanneer er een vooronderzoek in Polen wordt gevoerd naar het mogelijke beramen van een terroristisch misdrijf met een grensoverschrijdend karakter.¹⁵²

89. **Financiering van terrorisme** – De financiering van terrorisme is al sinds 2009 strafbaar in Polen met de aanpassing van art. 165 k.k., maar de meest recente wijziging hieraan vond plaats in 2017.¹⁵³ Deze wetswijziging werd echter sterk bekritiseerd, omdat de aanwezigheid van een

---

¹⁵⁰ Art. 120-121, 136, 165a, §1, 166-167, 171, 252, 255a en 259a Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 111-113; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 190.

¹⁵¹ P 1/05, 42/4/A/2005, Trybunał Konstytucyjny, 27.04.2005; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 135-136.

¹⁵² Art. 589b-589f Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 2, 2) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 136.

¹⁵³ Art. 165a Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553, 1; art. 1 en 9, 1) ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. 2009 nr. 166 poz. 1317; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 165-166; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 104-105 en

specifiek voornemen van de dader vereist was. De tegoeden moesten namelijk ter beschikking gesteld worden om een terroristisch misdrijf te financieren, wat moeilijk te bewijzen was.¹⁵⁴ Daarom werd dit artikel in 2015 gewijzigd, waarbij het oogmerk voor het misdrijf werd aangepast zodat het niet langer vereiste dat de activa specifiek voor een terroristisch misdrijf of aan een terroristische groepering aangeboden moesten worden, maar dat het voldoende was dat men het voornemen hiertoe had.¹⁵⁵ Op grond van dit artikel werden in 2014 drie personen veroordeeld, omdat zij deviezenactiva en buitenlandse betalingsfondsen ter waarde van €8 950 hadden verzameld en overgedragen aan IS, om het plegen van terroristische misdrijven in Syrië en Irak te financieren.¹⁵⁶ Vervolgens werd dit artikel in 2017 nog sterker uitgebreid, waardoor meerdere activiteiten strafbaar werden gesteld. Hierbij is de belangrijkste vernieuwing het strafbaar stellen van het dekken van de kosten voor het onderhoud van een terroristische groepering of het dekken van haar financiële verplichtingen, zonder dat hiertoe een wettelijke verplichting bestaat.¹⁵⁷ Daarenboven werd een verstrenging ingevoerd in §4 waarbij bepaalde van de reeds beschreven misdrijven ook strafbaar worden gesteld indien zij onopzettelijk gepleegd worden. Dit was noodzakelijk om personen waartegen onvoldoende bewijs was dat zij bewust middelen ter beschikking stelden voor terroristische doeleinden, toch strafbaar te kunnen stellen en te vervolgen.¹⁵⁸

90. Omzetting Passenger Name Record (PNR) Richtlijn – De Europese PNR-richtlijn werd ook in Polen omgezet in nationale wetgeving. De gegevens van passagiers die van en naar lidstaten van de Europese Unie en derde landen reizen, zullen door de luchtvaartmaatschappijen doorgegeven worden aan de grenspolitie. Meer specifiek gaat het om de gegevens van alle

---

111-113; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 193; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 69-70.

¹⁵⁴ M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 165-166; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 104-105 en 111-113; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 193.

¹⁵⁵ Art. 165a Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 1) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015 poz. 1855; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 111-113.

¹⁵⁶ III K 113/16, Sąd Okręgowy w Białymstoku, 07.08.2017; W. ŻYWOLEWSKI, *Wyrok w sprawie czterech obywateli narodowości czeczeńskiej oskarżonych w finansowanie terroryzmu*, <http://bialystok.so.gov.pl/aktualnosci/778-komunikat-20170807-1.html> (consultatie 1 april 2019).

¹⁵⁷ Art. 165a Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 6) ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 768; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 111-113.

¹⁵⁸ Art. 165a, §4 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; art. 1, 6) ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 768; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 105 en 111-113.

vliegtuigpassagiers die opstijgen of landen in de Republiek Polen, dus ook transfer-passagiers. De data die worden bijgehouden en gedeeld, bestaan voornamelijk uit de namen van de passagiers, de reservatiegegevens en vliegroutes, hun persoonlijke gegevens (adres, telefoonnummer, e-mailadres), hun betalingsgegevens en de gegevens van het reisbureau. Daarenboven wordt van de passagiers ook de zitplaats op het vliegtuig, het aantal bagagestukken en de aard en het gewicht ervan doorgegeven aan de grenspolitie. Met het oog op het verbeteren van de veiligheid van de passagiers zullen deze gegevens bijkomend ter beschikking gesteld worden van onder andere de politie, de ABW (*rmr: 91*) en in sommige gevallen Europol. Strikt persoonlijke gegevens van passagiers, zoals hun ras, etniciteit, politieke, religieuze of ideologische opvattingen en seksuele geaardheid, worden echter niet verzameld door de diensten. De verzamelde informatie kan alleen worden verwerkt ter voorkoming, opsporing en bestrijding van misdrijven en vervolging van daders van een ruime lijst aan opgesomde misdrijven, waaronder terrorisme, belastingmisdrijven, mensenhandel, illegale wapen- en munitiehandel, drugshandel, overvallen en gestolen autohandel.¹⁵⁹

91. Diensten die instaan voor terrorismebestrijding – De laatste jaren is het aantal diensten dat instaat voor de terrorismebestrijding in Polen toegenomen. De langst bestaande dienst met de meest uitgebreide bevoegdheden op het vlak van terrorisme, is het Agentschap voor Binnenlandse Veiligheid (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW)). Daarbinnen werd het Centrum voor Terrorismebestrijding (Centrum Antyterrorystyczne Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (CAT)) opgericht. Het staat in voor de identificatie, het voorkomen en de opsporing van terroristische misdrijven en het vervolgen van de daders van deze misdrijven. Zijn bevoegdheden zijn in dit kader niet beperkt tot het Poolse grondgebied, maar het kan ook daarbuiten optreden indien er een verband is met de activiteiten die binnen de Poolse landsgrenzen plaats gehad hebben. Andere belangrijke diensten zijn een interministerieel team voor terroristische dreigingen (Międzyresortowy Zespół do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych) en een algemeen inspecteur van financiële informatie (Generalny Inspektor Informacji Finansowej).¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, Dz.U. 2018 poz. 894; X, *Straż Graniczna otrzyma od linii lotniczych pełne dane o pasażerach*, <https://www.forbes.pl/wiadomosci/ustawa-o-przekazywaniu-przez-linie-lotnicze-danych-pasazerow/8zj8r1v> (consultatie 26 maart 2019).

¹⁶⁰ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. 2002 nr. 74 poz. 676; art. 3, 1. ustawa z 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; M. KACPRZYK en T. KŁYS, *Zjawisko terroryzmu w prawie polskim*, 2015, 1-9, <https://elc4u.org/publikacje/prace-badawcze/> (consultatie 15 juni 2018); Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-136; A. ZIEBA, “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, 72; W. ZUBRZYCKI,

92. **Internationale en Europese invloed** – Een meerderheid van deze wijzigingen was het gevolg van internationale en Europese ontwikkelingen op het vlak van terrorismebestrijding. In Polen werden er immers tot op heden nog geen aanslagen in het kader van islamitisch terrorisme gepleegd zoals in West-Europa.¹⁶¹ In het volgende deel zal daarom de Poolse en Belgische wetgeving met elkaar vergeleken worden. De omzetting van de internationale en Europese antiterrorismewetgeving is niet steeds identiek in beide landen, hoewel ze in de meeste gevallen vertrekken van dezelfde supranationale rechtsinstrumenten.

“Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, 80-81 en 84; X, *Centrum Antyterrorystyczne (CAT)*, <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-terroryzmu/centrum-antyterrorysty/62>, Centrum-Antyterrorystyczne-CAT.html (consultatie 2 april 2019); X, *Międzyresortowy Zespół ds. Zagrożeń Terrorystycznych*, <http://www.antyterrorizm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/miedzyresortowy-zespol/408>, MIEDZYRESORTOWY-ZESPOL-DS-ZAGROZEN-TERRORYSTYCZNYCH.html (consultatie 2 april 2019); X, *Generalny Inspektor Informacji Finansowej*, <https://www.gov.pl/web/finanse/generalny-inspektor-informacji-finansowej> (consultatie 2 april 2019).

¹⁶¹ Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3; Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21-22; Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 7-10; M. KACPRZYK en T. KŁYS, *Zjawisko terroryzmu w prawie polskim*, 2015, 1-9, <https://elc4u.org/publikacje/prace-badawcze/> (consultatie 15 juni 2018); A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 157 en 169; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 113; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-136; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 193-194; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 58-79.

DEEL V: GELIJKENISSEN EN VERSCHILLEN TUSSEN DE BELGISCHE EN POOLSE ANTITERRORISMEWETGEVING

93. **Vergelijking België vs. Polen** – Nadat in deel III de Belgische en deel IV de Poolse wetgeving die aangenomen is in het kader van terrorismebestrijding werd besproken, zullen in dit deel enkele elementen van deze wetgeving met elkaar vergeleken worden. Eerst moet echter kort de maatschappelijke context in beide landen geschetst worden vermits deze sterk verschillend is en daarom een (in)directe impact kan hebben op de aangenomen wetgeving. In het tweede hoofdstuk zullen de definities van ‘terroristische misdrijven’ en een ‘terroristische groep’ zoals aangenomen in het Belgische Strafwetboek en de Poolse Kodeks Karny (k.k.) vergeleken worden. In het derde hoofdstuk zullen de wijzigingen aan het Kaderbesluit van 2008 inzake terrorismebestrijding besproken worden, meer bepaald het publiekelijk uitlokken van en de werving en training voor terroristische misdrijven. In het voorlaatste hoofdstuk zal de bijkomende wijziging omtrent de strafbaarstelling van het reizen van of naar de Europese Unie voor terroristische doeleinden en het ontvangen van training hiervoor vergeleken worden. Tot slot zullen in het vijfde hoofdstuk nog een aantal bijkomende wetgevingen die relevant zijn in dit kader besproken worden, met name de financiering van terrorisme, de omzetting van de PNR-richtlijn en het vier-alarm-niveau voor de terrorismedreiging.

HOOFDSTUK I. CONTEXT EN TERRORISMEDREIGING IN BELGIË EN POLEN WAARBINNEN DEZE WETGEVING GEKADERD KAN WORDEN

94. **Verschillende maatschappelijke omstandigheden** – Alvorens verder in te gaan op de vergelijking tussen de wetgeving die in België en Polen werd aangenomen in het kader van terrorismebestrijding, is het interessant eerst kort de context te schetsen waarbinnen deze wetgeving tot stand is gekomen. Het islamitisch terrorisme staat in dit onderzoek centraal, daarom is het relevant om de situatie op het vlak van moslimpopulatie in beide landen te bespreken, omdat hier aanzienlijke verschillen aan te treffen zijn tussen beide landen.

95. **Moslimpopulatie** – Om te beginnen wordt de moslimpopulatie in veel Europese landen sterk overschat. Uit een onderzoek van 2016-2017 bleek dat de ondervraagde personen in België dachten dat 23% van de Belgische bevolking moslim was, terwijl dit in werkelijkheid slechts 7,6% is. Wel bleek dat in geconcentreerde grote steden zoals Brussel de moslimpopulatie 24,2% bedroeg, met als uitschieters nog hogere cijfers zoals 46,6% in Sint-Joost-ten-Node en

42,1% in Sint-Jans-Molenbeek. Met deze resultaten staat België op de derde plaats van landen met het hoogste percentage moslims in de Europese Unie in 2018. Daarenboven heeft België, na Zweden, de snelst groeiende moslimgemeenschap van Europa.¹⁶² In Polen blijkt de overschatting van de moslimpopulatie het grootst te zijn. De ondervraagde personen dachten dat 7% van de Poolse bevolking moslim was, terwijl dit in werkelijkheid minder dan 0,1% is.¹⁶³

96. Belangrijke achtergrond – Deze verschillende maatschappelijke omstandigheden dienen in het achterhoofd gehouden te worden voor de rechtsvergelijking die hieronder gemaakt zal worden tussen de Belgische en Poolse antiterrorismewetgeving. In de volgende hoofdstukken zullen op niet-exhaustieve wijze een aantal elementen uit beide wetgevingen worden vergeleken om een aantal gelijkenissen en verschillen tussen de Poolse en Belgische wetgeving aan te tonen. Meestal is deze wetgeving het resultaat van Europese harmoniserende maatregelen die omgezet moeten worden in het recht van de lidstaten. Onderstaande analyse zal echter aantonen dat deze omzetting niet steeds op dezelfde wijze gebeurt in alle lidstaten, meer bepaald in België en Polen. Ter verduidelijking van de onderstaande vergelijking kan al de relevante wetgeving teruggevonden worden in de tabellen in bijlage I tot IV.

---

¹⁶² E. BUTTER, *Hoeveel moslims wonen er in België?*, <http://www.republiekallochtonie.nl/blog/feiten/hoeveel-moslims-wonen-er-in-belgie> (consultatie 12 maart 2019); T. CHRISTIAANS, *1 op 10 Belgen straks moslim*, <https://www.nieuwsblad.be/cnt/g4335kfjt> (consultatie 13 maart 2019); T. LALLEMAND, *4 op 10 Belgen voelt zich vreemdeling in eigen land*, <https://scepter.net/2018/06/4-op-10-belgen-voelt-zich-vreemdeling-in-eigen-land/> (consultatie 13 maart 2019); P. LESAFFER, *Weet u hoeveel procent moslims er in ons land zijn? Veel Vlamingen zitten er ferm naast*, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180122_03315515 (consultatie 13 maart 2019); UNIA, *781.887 moslims in België?*, <https://www.unia.be/nl/artikels/781887-moslims-in-belgie-1> (consultatie 13 maart 2019); X, *Belgen overschatten aantal moslims in ons land*, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/belgen-overschatten-aantal-moslims-in-ons-land/article-normal-789807.html> (consultatie 13 maart 2019); X, *In Belgium, arguments about Islam grow louder*, <https://www.economist.com/erasmus/2017/10/15/in-belgium-arguments-about-islam-grow-louder> (consultatie 13 maart 2019); X, *781.887 musulmans vivent en Belgique: découvrez la carte, commune par commune*, <https://www.sudinfo.be/art/1580627/article/2016-05-24/781887-musulmans-vivent-en-belgique-decouvrez-la-carte-commune-par-commune> (consultatie 12 maart 2019); X, *“België heeft binnen 12 jaar een moslimmeerderheid”: Islam-partij kopstuk ziet z’n toekomstige winst al (maar vergist zich)*, <http://newsmonkey.be/article/88518> (consultatie 13 maart 2019).

¹⁶³ S. MANDHAI, *How big an issue is Islamophobia in Poland?*, <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/big-issue-islamophobia-poland-171113064903344.html> (consultatie 13 maart 2019); K. NARKOWICZ en K. PEDZIWIATR, *Why are Polish people so wrong about Muslims in their country?*, <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/why-are-polish-people-so-wrong-about-muslims-in/> (consultatie 13 maart 2019); F. VELASCO en N. GROVES, *Poland’s Muslim misconception*, <http://www.euroviews.eu/2017/2017/04/05/polands-muslim-misconception/> (consultatie 13 maart 2019).

HOOFDSTUK II. VERGELIJKING DEFINITIES TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN TERRORISTISCHE GROEP

97. **Cumulatieve vereisten in België** – Zoals in hoofdstuk 2 van het eerste deel reeds werd uitgelegd, worden in dit onderzoek de definities uit het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002 als centrale leidraad gebruikt. De omzetting van deze definities gebeurde in Polen echter op een andere manier dan in België (*zie bijlage I*). Art. 137 Strafwetboek (Sw.) werd hiertoe in de Belgische wetgeving ingevoerd, dat een bijna identieke omzetting is van de definitie in het Kaderbesluit. Het formuleert namelijk eerst het doel dat men beoogt te bereiken met het gepleegde misdrijf, en dus het oogmerk dat verplicht aanwezig moet zijn opdat er sprake zou zijn van een terroristisch misdrijf. Dit is *“het door zijn aard of context ernstig schaden van een land of internationale organisatie, en/of, een bevolking ernstige vrees aanjagen of de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze dwingen tot het verrichten van een handeling of zich daarvan te onthouden, of de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig ontwrichten of vernietigen.”* Daarnaast wordt als tweede een lijst met mogelijke gedragingen of pogingen daartoe weergegeven, die heel gelijkend is op de lijst van het Kaderbesluit.¹⁶⁴

98. **Oogmerk als criterium, niet de daad in Polen** – In de Poolse wetgeving daarentegen kan enkel het eerste deel dat handelt over het oogmerk teruggevonden worden, maar niet het tweede deel dat bestaat uit de lijst met gedragingen of pogingen daartoe. Volgens het Poolse artikel 115, §20 Kodeks Karny (k.k.) *“moet het misdrijf gepleegd zijn of een poging daartoe ondernomen worden met één of meer van de volgende drie oogmerken: om veel personen ernstige vrees aan te jagen, een overheidsorgaan van de Republiek Polen of van een andere Staat of internationale organisatie te dwingen om bepaalde handelingen te verrichten of zich daarvan te onthouden, of om een ernstige ontwrichting te veroorzaken van het politieke systeem of de economie van de Republiek Polen, een andere Staat of internationale organisatie”*, wat het materiële criterium omvat. In het tweede deel werd in de plaats van een lijst met vooropgestelde strafbare gedragingen, een algemeen objectief criterium opgenomen dat stelt dat het alle misdrijven betreft *“strafbaar met een gevangenisstraf waarvan de maximumduur minimaal vijf jaar is”*. Volgens deze definiëring wordt terrorisme dus gebruikt

---

¹⁶⁴ Art. 1 Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 137 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.

als een middel om een doel te bereiken, en zal niet de gedraging zelf, maar het oogmerk achter het plegen van het misdrijf hierdoor steeds een belangrijke en definiërende rol spelen. Men ging er immers van uit dat daden van terrorisme verschillende vormen kunnen aannemen zoals cyberterrorisme, waarbij er een inmenging in informaticasystemen plaatsvindt. Hierdoor is de Poolse definiëring breder dan deze voorzien in het Kaderbesluit en de bepaling in het Belgische strafwetboek.¹⁶⁵ Dit kan op zich leiden tot een betere bescherming van de burgers in Polen, maar kan voor problemen zorgen op Europees niveau, omdat gedragingen die in Polen wel als terroristisch misdrijf beschouwd zullen worden dit niet noodzakelijk zijn in andere EU-lidstaten.

99. **Terroristische groep** – Zowel in de Belgische als in de Poolse wetgeving vormt de omzetting van de definitie die opgesteld werd in het Kaderbesluit van 2002 ook hier het uitgangspunt. In België kan deze omzetting teruggevonden worden in art. 139 Sw. dat stelt dat *“iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die reeds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen”* een terroristische groep is. Daaropvolgend wordt in art. 140 Sw. de deelname aan of het leiden van zo’n groep, waaronder ook het bewust faciliteren van haar activiteiten, als een strafbaar feit beschouwd. Dit is mede het geval in de Poolse wetgeving, waarin vereist wordt dat het een *“gestructureerde vereniging”* moet betreffen die *“tot haar doel heeft om terroristische misdrijven te plegen”*. Beide omzettingswetgevingen zijn dus heel gelijkend op de formulering in het oorspronkelijke Kaderbesluit.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Art. 115, §20 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553; J. BARCIK, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, 3-4; M. KRZESNICKI, *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019); A. MICHALSKA-WARIAS, “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, 158-161 en 166-167; Ł. SENDEK, *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 130-136; K. WIAK, “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, 190; R. ZGORZAŁY, “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, 64-66 en 72 en 77.

¹⁶⁶ Art. 2 Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164; art. 139-140 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 258 Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553.

HOOFDSTUK III. VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING HET PUBLIEKELIJK UITLOKKEN VAN HET PLEGEN VAN TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN DE WERVING VOOR TERRORISME

100. Wijziging Kaderbesluit – In 2008 werd het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding voor een eerste keer gewijzigd om het in overeenstemming te brengen met de evoluties die zich voordeden op het vlak van terrorisme.¹⁶⁷ Hierbij werden drie nieuwe strafbare feiten ingevoerd, namelijk het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven, de werving en de training voor terrorisme (*rnr.* 38). Omdat de training voor terrorisme nog werd uitgebreid in 2017, zal dit misdrijf in het volgende hoofdstuk besproken worden. De twee andere misdrijven zullen hieronder besproken worden (*en zie bijlage II*).

101. Publiekelijk uitlokken terroristische misdrijven – Het eerste strafbaar feit dat het gewijzigde Europese Kaderbesluit invoert, is *“de verspreiding, of het anderszins beschikbaar maken, van een boodschap aan het publiek, met het oogmerk aan te zetten tot het plegen van een (terroristisch misdrijf), indien deze gedraging, ongeacht of daarmee al dan niet rechtstreeks terroristische misdrijven worden bepleit, het gevaar oplevert dat één of meer van dergelijke misdrijven zouden kunnen worden gepleegd.”* Ter omzetting hiervan werd aan het Belgische strafwetboek een nieuw artikel 140bis toegevoegd, waarmee *“iedere persoon die een boodschap verspreidt of anderszins publiekelijk ter beschikking stelt met het oogmerk rechtstreeks of onrechtstreeks aan te zetten tot het plegen van (terroristische) misdrijven, gestraft wordt”*, en dat bijna identiek is aan de Europese bepaling. Zo ook werd aan de Poolse Kodeks Karny een heel gelijkaardig artikel 255a, §1 toegevoegd, waardoor *“ieder die een boodschap verspreidt of publiekelijk voorstelt, waardoor het plegen van een terroristisch misdrijf vergemakkelijkt wordt, met het oogmerk dat zo'n misdrijf gepleegd zou worden”*, strafbaar is. Deze bepaling kan in sommige gevallen echter heel ruim worden opgevat, zoals in *rnr.* 82 werd aangetoond.¹⁶⁸

102. Werving voor terrorisme – Het tweede strafbaar feit dat met deze Europese wijziging werd ingevoerd, bestaat uit *“het aansporen van een andere persoon een (terroristisch misdrijf) te plegen (of een terroristische groep te leiden of aan haar activiteiten deel te nemen).”* Deze

---

¹⁶⁷ Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21.

¹⁶⁸ Art. 1, 1., 1., a) en 1, 1., 2., a) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21; art. 140bis Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 255a, §1 Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553.

bepaling werd bijna letterlijk overgenomen in het Belgische art. 140ter Sw., dat “*iedere persoon die een andere persoon werft voor het plegen van (terroristische) misdrijven*” strafbaar stelt. In de Poolse wetgeving kan zo’n bepaling echter niet onmiddellijk teruggevonden worden. Doorgaans wordt gesteld dat de werving voor terrorisme strafbaar gesteld kan worden als ‘medeplichtigheid aan een (terroristisch) misdrijf’ onder het algemene art. 18, §3 k.k. of onder het specifieke art. 240, §1 k.k. in het kader van ‘medeplichtigheid aan terroristische misdrijven’. Daarenboven wordt dit type misdrijf soms ook bestraft onder het hierboven besproken art. 255a, §1.¹⁶⁹

HOOFDSTUK IV. VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING REIZEN VAN OF NAAR DE EUROPESE UNIE VOOR TERRORISTISCHE DOELEINDEN EN DE TRAINING VOOR TERRORISME

103. Reizen voor terroristische doeleinden – In 2017 vaardigde de EU vervolgens een richtlijn uit die een antwoord moest bieden op de nieuwe ontwikkeling waarbij personen uit de EU naar jihadistische conflictzones reisden om zich daar aan te sluiten bij en steun te verlenen aan terroristische groeperingen, en eventueel daarna terugkeerden naar de EU. In art. 9 worden de lidstaten daarom verplicht de nodige maatregelen te nemen “*om ervoor te zorgen dat reizen naar een ander land dan die lidstaat, met als doel het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van een terroristisch misdrijf (...), met als oogmerk het deelnemen aan de activiteiten van een terroristische groepering in de wetenschap dat daarmee zal worden bijgedragen aan de criminele activiteiten van die groepering (...), of het geven of het ontvangen van training voor terrorisme (...), strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.*” Daarenboven moet volgens art. 10 ook “*iedere handeling van (een) organisatie of facilitering waarbij een persoon wordt geholpen bij het reizen met (een) terroristisch oogmerk (...), in de wetenschap dat de aldus verstrekte hulp dat doel dient, strafbaar worden gesteld indien er sprake is van opzet.*” In België gebeurde deze omzetting met de invoering van art. 140^{sexies} in het Strafwetboek. Hiermee “*wordt gestraft (...): 1° iedere persoon die het nationaal grondgebied verlaat met het oog op het plegen, in België of in het buitenland, van een (terroristisch) misdrijf; 2° iedere persoon die in het nationaal grondgebied binnenkomt met het oog op het plegen, in België of in het buitenland, van een (terroristisch) misdrijf.*” Ook in Polen werd deze bepaling omgezet

---

¹⁶⁹ Art. 1, 1., 1., b) en 1., 1., 2., b) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21; art. 140ter Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 18, §3 en 240, §1 en 255a, §1 Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553.

door de invoering van een nieuw artikel 259a in de Poolse Kodeks Karny, dat *“het oversteken van de grens van en naar de Republiek Polen met als doel: 1) het plegen van een terroristisch misdrijf in een andere Staat of; 2) het verspreiden van informatie om het plegen van dergelijk misdrijf te vergemakkelijken of; 3) deel te nemen aan een terroristische groep”*, strafbaar stelt (en zie bijlage III).¹⁷⁰ Hierbij werd echter enkel het plegen van een terroristisch misdrijf in het buitenland en dus niet op het grondgebied van de Republiek Polen strafbaar gesteld. Men wou hiermee de strijd aangaan met Europese burgers die naar jihadistische conflictzones reisden en beoogden om daar misdrijven te plegen. Misdrijven die op Pools grondgebied plaatsvinden, kunnen steeds door andere wetgeving, zoals deze omtrent terroristische misdrijven (*rnr. 75*), strafbaar gesteld worden.¹⁷¹

104. Training voor het plegen van terroristische misdrijven – In hetzelfde kader stelde deze Europese richtlijn het geven en ontvangen van training voor het plegen van terroristische misdrijven strafbaar. Het geven van dergelijke training werd in 2008 reeds met de eerste wijziging aan het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding strafbaar gesteld, maar nu werd bijkomend ook het ontvangen van dit soort training bestraft. Meer specifiek gaat het om *“het geven of ontvangen van instructie voor het vervaardigen of gebruiken van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, of voor andere specifieke methoden of technieken, met als doel het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van (terroristische) misdrijven, (in de wetenschap dat beoogd wordt de verstrekte vaardigheden daarvoor in te zetten), indien er sprake is van opzet.”* Deze bepaling werd in het Belgische strafwetboek met de nieuwe artikels 140*quater* en 140*quinquies* ingevoerd, waardoor *“iedere persoon die in België of in het buitenland onderrichtingen geeft of zich doet geven, of, aldaar een opleiding verschaft of volgt voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere*

---

¹⁷⁰ Art. 1, 1., 1., c) en 1, 1., 2., c) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21; art. 9 en 10 Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13; art. 140*sexies* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 259a Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553; S. WERNERT, “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, 136; X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).

¹⁷¹ Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), *UN Doc. S/RES/ 2178* (2014); art. 4 aanvullend protocol bij het verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme, *Pb.L.* 22 juni 2018; M. BYCZYK, “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, 76; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 108-111.

specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen van een (terroristisch) misdrijf, gestraft wordt.” In de Poolse wetgeving kan daarentegen één heel ruime allesomvattende bepaling terug gevonden worden in art. 255, §2 k.k. dat *“al wie deelneemt aan een opleiding die het mogelijk maakt een terroristisch misdrijf te plegen”* strafbaar stelt. Hieronder vallen zowel personen die deze opleiding geven als ontvangen (*rnr. 82*). Ook is er hier geen specifieke beschrijving van wat deze opleiding zou kunnen inhouden zoals in de Europese richtlijn en de Belgische wetgeving, waardoor dit artikel een bredere waaier aan daden kan strafbaar stellen (*en zie bijlage III*).¹⁷²

HOOFDSTUK V. VERGELIJKING BIJKOMENDE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT

105. Niet exhaustief – In dit laatste hoofdstuk zullen enkele bijkomende maatregelen in het kader van terrorismebestrijding in België en Polen, al dan niet in navolging van Europese wetgeving, vergeleken worden. Het is in dit hoofdstuk niet de bedoeling om een exhaustieve vergelijking van de wetgeving te maken, maar om enkele elementen uit de wetgeving aan te stippen en zo bepaalde gelijkenissen en verschillen weer te geven (*en zie bijlage IV*).

AFDELING I. STRAFBAARSTELLING FINANCIERING VAN TERRORISME

106. Ruime maatregel – De strafbaarstelling van de financiering van terrorisme is een ruime maatregel die vaak ook in samenhang met de bestrijding van het witwassen van geld aangenomen wordt. In deze paragraaf zal een korte vergelijking gemaakt worden tussen de Europese richtlijn 2015/849 van 20 mei 2015, de Belgische antiwitwaswet van 18 september 2017, het Poolse art. 165a k.k. en de Poolse wet van 1 maart 2018 ter bestrijding van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

107. Terrorismefinanciering – In de Europese richtlijn wordt terrorismefinanciering gedefinieerd als *“de verstrekking of verzameling van gelden en andere vermogensbestanddelen, op welke*

---

¹⁷² Art. 3, 1., c) en 3, 2., c) Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21; art. 7 en 8 Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13; art. 140*quater* en 140*quinquies* Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867; art. 255, §2 Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553.

wijze ook, rechtstreeks of onrechtstreeks, met de bedoeling of wetende dat deze geheel of gedeeltelijk dienen te worden gebruikt om strafbare feiten in de zin van de artikelen 1 tot en met 4 van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad (1) te plegen.” Hier wordt nog aan toegevoegd dat het “medeweten, (de) bedoeling of (het) opzet, (dat) vereist (is) als bestanddeel van de in de leden 3 en 5 bedoelde activiteiten, kunnen worden afgeleid uit objectieve feitelijke omstandigheden”. De formulering in de Belgische antiwitwaswetgeving is heel gelijkaardig en stelt dat “de verstrekking of verzameling van geldmiddelen en andere vermogensbestanddelen, op welke wijze ook, rechtstreeks of onrechtstreeks, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt door een terroristische organisatie, of door een terrorist die alleen handelt, zelfs zonder enige band met een bepaalde terroristische daad” als financiering van terrorisme beschouwd wordt. De Poolse omzettingwetgeving verwijst voor de definitie van terrorismefinanciering naar art. 165a k.k., dat in §1 stelt dat “al wie betaalmiddelen, financiële instrumenten, waardepapieren, valutawisselwaarden, eigendomsrechten of andere roerende of onroerende goederen verzamelt, overmaakt of aanbiedt met het voornemen om een terroristisch misdrijf te financieren (...) strafbaar wordt gesteld met een gevangenisstraf van 2 tot 12 jaar.” In de §§2-3 wordt deze strafbaarstelling nog verder uitgebreid voor personen “die de middelen uit §1 ter beschikking stellen aan een (terroristische) groep, een persoon die lid is van zo’n groep, of aan een (terroristische) groep of persoon die beoogt een (terroristisch) misdrijf te plegen” en voor personen die “kosten dekken voor een (terroristische) groep of een persoon die beoogt een (terroristisch) misdrijf te plegen, zonder dat zij hiertoe wettelijk verplicht zijn”. De omschreven misdrijven waarvoor deze bepalingen gelden in de Poolse wetgeving zijn ruimer dan enkel terrorisme, maar hier wordt de bespreking tot terroristische misdrijven en groepen beperkt. Zoals reeds in *rnr*: 89 uitgelegd werd, was het moeilijk te bewijzen dat de persoon in kwestie tegoeden ter beschikking stelde met het specifieke voornemen om een terroristisch misdrijf te financieren. Daarom werd in 2015 een vierde paragraaf toegevoegd aan art. 165a k.k. die stelt dat “deze strafbaarstelling ook van toepassing is op personen die zonder dit specifieke opzet handelden”.¹⁷³ Dergelijke wijziging heeft in

---

¹⁷³ Art. 1, 5. Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117; art. 3 wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017; art. 165a Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553, 1; art. 1, 1) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, *Dz.U.* 2015 poz. 1855; art. 2, 2., 6) ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,

België niet plaatsgevonden en daarom vereist het Belgische artikel wel nog steeds dit specifieke voornemen.

108. Verbod anonieme bankrekeningen – Een maatregel uit de richtlijn die moet bijdragen tot deze doelstelling bestaat erin dat *“de lidstaten hun kredietinstellingen en financiële instellingen (moeten) verbieden anonieme rekeningen of anonieme spaarboekjes bij te houden.”* In de Belgische wetgeving kan dit verbod teruggevonden worden in art. 20 van de omzettingwet, waardoor *“de onderworpen entiteiten (...) geen anonieme rekeningen of rekeningen onder een valse naam of een pseudoniem mogen openen.”* De Poolse omzettingwetgeving stelt niet letterlijk dat anonieme bankrekeningen verboden zijn, zoals de richtlijn en de Belgische wetgeving, maar vereist dat *“de financiële veiligheidsmaatregelen een klantidentificatie en een verificatie van zijn identiteit moeten omvatten”*. Bij deze identificatie moet men, indien het een natuurlijke persoon betreft, *“zijn naam, voornaam, nationaliteit, Rijksregisternummer, geboorteplaats en -datum, thuisadres en het serienummer van zijn identificatiedocument”* controleren *“alvorens met deze persoon tot financiële relaties en transacties over te gaan”*. Deze meer specifieke bepaling omtrent de vereiste gegevens kan in de Belgische omzettingwetgeving ook in art. 21, §1, 1° en 26, §2, 1° teruggevonden worden.¹⁷⁴

109. Cliëntenonderzoek – Een tweede maatregel uit de richtlijn zet in art. 11 de omstandigheden uiteen waarin de meldingsplichtige entiteiten (voornamelijk krediet- en financiële instellingen) cliëntenonderzoeksmaatregelen moeten toepassen. Dit is *“wanneer zij een zakelijke relatie aangaan; wanneer zij een occasionele transactie ten bedrage van €15 000 of meer, of, een geldovermaking ten bedrage van meer dan €1 000 verrichten; wanneer personen die in goederen handelen occasionele transacties verrichten in contanten ten bedrage van €10 000 of meer; wanneer aanbieders van kansspeldiensten transacties ten bedrage van €2 000 of meer verrichten; wanneer er een vermoeden van (...) terrorismefinanciering bestaat, en wanneer er*

Dz.U. 2018 poz. 723; A. MICHALSKA-WARIAS, “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, 111-113.

¹⁷⁴ Art. 10, 1. Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117; art. 20 en 21, §1, 1° en 26, §1 en §2, 1° wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017; art. 34, 1., 1) en 36, 1., 1) en 37 en 39, 1. ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, Dz.U. 2018 poz. 723; X, *Anonimowe konto bankowe. Przegląd legalnych metod zwiększenia anonimowości transakcji*, <https://www.najlepszekonto.pl/anonimowe-konto-bankowe> (consultatie 29 maart 2019).

twijfel bestaat of de eerder verkregen cliëntidentificatiegegevens waarheidsgetrouw of toereikend zijn.” De Belgische bepaling die dit artikel omzet is bijna identiek, enkel ligt het bedrag voor de occasionele transacties waarvoor een cliëntenonderzoek vereist is lager, namelijk op *“bedragen van €10 000 of meer”* in plaats van €15 000. Daarenboven wordt in de laatste bepaling gesteld dat een cliëntenonderzoek vereist is, wanneer er twijfel bestaat of de eerder verkregen cliëntidentificatiegegevens waarheidsgetrouw of *“juist”* zijn. De Poolse omzettingwetgeving is ook heel gelijkaardig aan de richtlijn. Er kan in de laatste bepaling wel een klein verschil worden opgemerkt, omdat er gesteld wordt dat een cliëntenonderzoek vereist is wanneer er twijfel bestaat over de waarheidsgetrouwheid of *“de volledigheid”* van de tot dan toe verkregen cliëntidentificatiegegevens.¹⁷⁵

AFDELING II. OMZETTING EUROPESE PASSENGER NAME RECORD (PNR) RICHTLIJN

110. Ruimer toepassingsgebied – Bij de vergelijking van beide omzettingwetgevingen valt op dat het toepassingsgebied zowel in België als in Polen verruimd is ten opzichte van de oorspronkelijke Europese richtlijn. De richtlijn stelt namelijk in art. 1, 1. dat het de verzameling, het gebruik en de opslag van *“persoonsgegevens van passagiers van vluchten van of naar derde landen betreft”*. De Belgische omzettingwetgeving verruimt dit toepassingsgebied naar *“persoonsgegevens van passagiers van, naar en op doorreis over nationaal grondgebied”*, waarin dus ook de EU-lidstaten omvat zijn, en niet slechts passagiers uit derde landen, zoals de richtlijn initieel bepaalt. Dezelfde verruiming kan in de Poolse omzettingwetgeving teruggevonden worden die stelt dat het persoonsgegevens betreft van *“passagiers die met het luchtvervoer de grens van de Republiek Polen overschrijden en waarbij het opstijgen of landen op het grondgebied van de Republiek Polen plaatsvindt”*. De Europese richtlijn bevat in artikel 2 wel de mogelijkheid voor de lidstaten om, indien zij dit wensen, de bepalingen uit deze richtlijn ook toe te passen op passagiers die enkel binnen de EU-lidstaten reizen.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ Art. 2 en 11 Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117; art. 21, §1 en §2 wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017; art. 35, 1. ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, *Dz.U.* 2018 poz. 723.

¹⁷⁶ Art. 1, 1. en 2 Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 136-137; art. 3, §1 wet van 25 december

111. Niet enkel terrorisme – De Europese richtlijn stelt in art. 1, 2. dat de *“verzamelde PNR-gegevens uitsluitend mogen worden verwerkt om terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit te voorkomen, op te sporen, te onderzoeken en te vervolgen (...)”*. In Bijlage II van de PNR-richtlijn wordt verduidelijkt wat verstaan wordt onder *“ernstige criminaliteit”*. De Belgische wetgeving zet dit in eerste instantie letterlijk om door te stellen dat de verzamelde persoonsgegevens mogen worden verwerkt *“met het oog op het voorkomen, opsporen, onderzoeken of vervolgen van terroristische misdrijven of ernstige criminaliteit”*. De lijst van Bijlage II van de Europese richtlijn kan teruggevonden worden in art. 8, §1 van de Belgische omzettingswetgeving. Hier wordt echter nog bijkomend gesteld dat dit ook mogelijk is *“met het oog op de verbetering van de controles van personen aan de buitengrenzen en met het oog op de bestrijding van de illegale immigratie”*, wat een verruiming van de Europese bepaling inhoudt. Om dit mogelijk te maken worden daarom niet enkel de gegevens van vliegtuigpassagiers verzameld en verwerkt, maar ook van alle *“personen (die vervoerd worden) door de lucht, over het water, over het spoor of over de weg”*. De Poolse wetgeving daarentegen spreekt, net als de Europese richtlijn, enkel over *“de overdracht van persoons- en vlieggegevens van passagiers door luchtvaartmaatschappijen en de verwerking daarvan om terroristische misdrijven, andere strafbare feiten en belastingmisdrijven op te sporen, te bestrijden en te voorkomen, en om daders van deze misdrijven te vervolgen”*. In de Poolse versie kan dan weer opgemerkt worden dat de omschreven misdrijven waarvoor persoonsgegevens verzameld en verwerkt mogen worden een omzetting zijn van de ruime lijst die vooropgesteld wordt in Bijlage II van de PNR-richtlijn. De Poolse lijst bestaat namelijk uit 28 opgesomde misdrijven waarop een gevangenisstraf met een maximumduur van minimaal drie jaar moet staan, waaronder *“terroristische misdrijven, belastingmisdrijven, deelname aan een georganiseerde groep die tot zijn doel heeft (belasting)misdrijven te plegen, mensenhandel, drugshandel, wapenhandel, omkoping, fraude, illegale organenhandel, namaak, handel in vervalste documenten, verkrachting, sabotage, gestolen autohandel etc.”*.¹⁷⁷

112. Verzamelde gegevens – De gegevens die verzameld worden over passagiers zijn in de Belgische en Poolse wetgeving een bijna exacte omzetting van de Europese richtlijn. Het gaat

---

2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, BS 25 januari 2017; art. 2, 6) ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, Dz.U. 2018 poz. 894.

¹⁷⁷ Art. 1-2 en 3, 4. Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, Pb.L. 4 mei 2016, afl. 119, 136-138; art. 4, 1°, 3°-6°, 10° en 8 en 28, §1 en 37, §2 wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, BS 25 januari 2017; art. 1, 1. en 2, 1) en 3 ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, Dz.U. 2018 poz. 894.

hierbij voornamelijk over persoonlijke gegevens, zoals de naam, nationaliteit, geboortedatum, adres en contactgegevens van de passagier, maar ook zijn exacte zitplaats en informatie over het type bagage dat hij bij zich heeft.¹⁷⁸ Strikt persoonlijke informatie (ook wel gevoelige informatie genoemd) mag niet worden verzameld en verwerkt. Deze informatie heeft betrekking op ras, etniciteit, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, politieke opvattingen, vakbondslidmaatschap, de passagier zijn gezondheidstoestand, seksuele oriëntatie en geaardheid. Zowel de Poolse als de Belgische wetgeving hebben deze restrictie uitdrukkelijk in hun wetgeving opgenomen.¹⁷⁹

AFDELING III. VIER-ALARMNIVEAU-SYSTEEM

113. Vier-alarmniveau-systeem – België en Polen beschikken allebei over een vier-alarmniveau-systeem om de terreurdreiging in hun land te beoordelen. Dit alarmniveau kan worden aangepast naargelang de situatie verandert. De vier mogelijke dreigingsniveaus in Polen zijn: (1) in het geval informatie verkregen wordt over de mogelijkheid van een gebeurtenis met een terroristisch karakter, waarvan de aard en reikwijdte moeilijk te voorspellen is; (2) in het geval van een verhoogde en voorspelbare dreiging van een gebeurtenis met een terroristisch karakter, waarvan het concrete doel van de aanslag echter niet geïdentificeerd is; (3) in het geval een gebeurtenis zich voordoet die de waarschijnlijkheid van een terroristische aanslag bevestigt, of het verkrijgen van betrouwbare en bevestigde informatie over een geplande terroristische aanslag; (4) in het geval een terroristische aanslag gebeurt, of wanneer de informatie waarover men beschikt duidt op een vergaande fase in de voorbereiding van een gebeurtenis met een terroristisch karakter. Hieraan werd een systeem gekoppeld dat de mogelijkheid biedt om defensie in te schakelen wanneer een terroristische aanslag plaatsvindt en de politie-eenheden niet in staat zijn om effectief te reageren of op te treden. De politie draagt echter steeds de verantwoordelijkheid in het geval van een terreuraanslag, waardoor zij de situatie opnieuw onder controle moet krijgen en de rust moet laten terugkeren. In dat geval kan zij haar wapens

---

¹⁷⁸ Bijlage I Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 148; art. 9 wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, *BS* 25 januari 2017; art. 4, 1. ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, *Dz.U.* 2018 poz. 894.

¹⁷⁹ Art. 6, 4. en 13, 4. Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 136-144; art. 10 en 25, §3 wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, *BS* 25 januari 2017; art. 4, 2. en 24, 3. ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, *Dz.U.* 2018 poz. 894.

ook gebruiken zonder bijkomende vereisten, maar slechts indien dit noodzakelijk is en enkel tegen een persoon die een aanslag pleegt of iemand gijzelt die daardoor in levensgevaar verkeert. Dit wordt het ‘speciale gebruik van hun wapen’ genoemd.¹⁸⁰ De vier niveaus die daarentegen in België gehanteerd worden, zijn: (1) of laag: wanneer de persoon, groepering of gebeurtenis waarover de dreigingsanalyse gaat, niet bedreigd is; (2) of gemiddeld: wanneer de dreiging weinig waarschijnlijk is; (3) of ernstig: wanneer de dreiging mogelijk en waarschijnlijk is; (4) of zeer ernstig: wanneer de dreiging ernstig en zeer nabij is. Bij niveau 3 kunnen extra militairen en politie ingezet worden om de veiligheid te verzekeren.¹⁸¹ Het duidelijke verschil tussen de Poolse en Belgische dreigingsniveaus is dat er in Polen reeds op het eerste niveau sprake is van een mogelijke dreiging, waarvan men echter de omvang nog niet kan inschatten. In België is er op het eerste niveau geen terrorismedreiging. De Poolse dreigingsniveaus worden dus enkel ingevoerd wanneer er *“informatie verkregen wordt over de mogelijkheid van een gebeurtenis met een terroristisch karakter”* en variëren dan naargelang de informatie waarover men beschikt. In België is hier geen sprake van en bestaat er pas een terrorismedreiging vanaf niveau twee. België bevindt zich dus op niveau 1 wanneer er geen terrorismedreiging is, terwijl Polen zich op geen enkel dreigingsniveau bevindt in datzelfde geval.

---

¹⁸⁰ Art. 15-17 en 22-23 ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904; W. ZUBRZYCKI, “Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, 88-89; X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 31 maart 2019); X, *Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/stopnie-alarmowe/858,Stopnie-alarmowe-i-stopnie-alarmowe-CRP.html> (consultatie 27 maart 2019).

¹⁸¹ J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 196; X, *Terrorisme*, <https://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/terrorisme> (consultatie 24 maart 2019); X, *Wat betekenen de dreigingsniveaus?*, <https://www.canvas.be/antwoordennarijs/wat-betekenen-de-dreigingsniveaus> (consultatie 31 maart 2019).

BESLUIT

Terrorisme is een verschijnsel van alle tijden en neemt verschillende vormen aan. Dit zorgt voor veel problemen om een concrete definitie van het verschijnsel te formuleren. Wat wel duidelijk is, is dat het alleen effectief bestreden kan worden door goede samenwerking tussen verschillende landen en politiediensten. Zeker in de Europese Unie, waar er geen controles meer zijn aan de binnengrenzen en burgers vrij kunnen reizen van de ene naar de andere lidstaat, wordt criminaliteit, en in het bijzonder terrorisme, al snel een grensoverschrijdend probleem. Bij de oprichting van de Schengenzone was men zich hier reeds van bewust en regelde men daarom de criminaliteitsproblematiek mee in de overeenkomst, waarbij onder meer het Schengen Information System (SIS) moest zorgen voor een vlotte informatie-uitwisseling tussen de lidstaten. Daaropvolgend werd in de Europese Gemeenschap TREVI gelanceerd en nam het Verdrag van Maastricht in haar derde pijler verschillende maatregelen op omtrent justitie en politie, dat evolueerde tot politie en justitiesamenwerking in strafzaken met het Verdrag van Amsterdam. De aanslagen in New York in 2001 schokten de wereld en maakten nog maar eens duidelijk hoe belangrijk en noodzakelijk het is om dit fenomeen gezamenlijk te bestrijden.

De Europese Unie vaardigde tal van maatregelen en wetgeving uit om de strijd met het terrorisme aan te gaan, zoals de oprichting van Europol en de oprichting van één supranationaal wetgevend systeem om meer harmonisatie in de wetgeving van de lidstaten te bekomen. Het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002 werd zo in 2017 vervangen door een richtlijn die bindend is voor alle lidstaten. Deze is echter nog niet omgezet in België en Polen, maar bevat in grote mate gelijkaardige bepalingen aan die van het Kaderbesluit. België werd in 2016 getroffen door de zwaarste terroristische aanslag in zijn geschiedenis op de luchthaven van Zaventem en het metrostation Maalbeek te Brussel. Polen werd daarentegen nog niet getroffen door aanslagen geïnspireerd door het jihadistisch terrorisme. Beide landen beogen daarom iets andere doeleinden met hun wetgeving en gegeven hun verschillende historische en maatschappelijke achtergrond werden de Europese antiterrorismemaatregelen de ene keer restrictiever en de andere keer ruimer omgezet. De gelijkenissen en verschillen tussen deze omzettingswetgeving staan in dit onderzoek centraal.

De definities die als leidraad worden gebruikt in dit onderzoek zijn deze van het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 2002. Zoals wordt aangetoond, hanteert Polen een bredere definitie van “terroristische misdrijven” dan België door gebruik te maken van een algemene categorie die alle

misdrijven omvat “welke strafbaar zijn met een gevangenisstraf waarvan de maximumduur minimaal vijf jaar is”. België hanteert daarentegen een lijst met specifiek opgenoemde misdrijven zoals voorzien in het Kaderbesluit. Oorspronkelijk was ik voorstander van de algemene categorie die Polen gebruikt, omdat terrorisme een “evoluerend en verschillend” verschijnsel is in tijd en ruimte, waardoor een open definitie zich beter leent om zich aan te passen aan veranderingen. Het interview met mv. Els Leemans en Ann Fransen van de Antiterrorisme sectie in Brussel heeft mij echter doen inzien dat de Belgische definitie niet alleen op een brede manier geïnterpreteerd kan worden, maar ook meer waarborgen inhoudt door de restrictieve formulering ervan. Vooreerst is er naast de lijst met opgesomde misdrijven in §2 van art. 137 Sw., een andere lijst met strafbare gedragingen opgenomen in §3 die heel breed geïnterpreteerd kan worden en zo ook nieuwe vormen van terrorisme, zoals cyberterrorisme, kan omvatten. Daarenboven heeft de Antiterrorisme sectie sinds de invoering van de wet betreffende terroristische misdrijven in 2003 nog met geen enkele situatie te maken gehad die niet binnen het toepassingsgebied van de bestaande definitie gesitueerd kon worden. Ten tweede stelt de Belgische definitie uitdrukkelijk dat de toepassing van deze wetgeving beperkt moet blijven tot de meest zwaarwichtige misdrijven, waartoe een restrictieve formulering en een strikte regeling bijdragen. Daarom gaat mijn voorkeur na deze bevindingen toch ook uit naar de Belgische definitie van terroristische misdrijven. De definities voor een “terroristische groep” vormen zowel in België als in Polen een omzetting van de vooropgestelde definitie in het Kaderbesluit waar geen noemenswaardige verschillen op te merken zijn.

In 2008 werd het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding voor een eerste keer gewijzigd om het in overeenstemming te brengen met de wijzigingen die hadden plaatsgevonden op het vlak van terrorisme. Hierbij werden drie nieuwe strafbare feiten ingevoerd, namelijk het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven, de werving en de training voor terrorisme. De omzetting van de strafbaarstelling van het “publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven” gebeurt zowel in België als in Polen volgens de bepalingen van het Kaderbesluit, waardoor beide bepalingen heel gelijkaardig zijn. Het tweede nieuwe strafbaar feit, namelijk de “werving voor terrorisme”, wordt echter enkel in België omgezet en niet in Polen. In Polen stelt men dat deze gedraging reeds strafbaar is onder de algemene bepaling die “medeplichtigheid” bestraft. Ik ben echter van mening dat een specifieke bepaling die de werving voor terrorisme strafbaar stelt nuttig kan zijn. Medeplichtigheid aan een (terroristisch) misdrijf is volgens mij niet hetzelfde als “het aansporen van een andere persoon om een (terroristisch) misdrijf te plegen”. Daarom zouden naar mijn mening niet noodzakelijk alle feiten van “aansporen” zich ook binnen de categorie “medeplichtigheid” situeren. Mv. Els Leemans en Ann Fransen van de Antiterrorisme sectie in

Brussel deelden deze mening en stelden bijkomend dat de Belgische bepaling toelaat op te treden voordat het misdrijf plaatsvindt. Bij ‘medeplichtigheid’ kan men enkel nadien optreden, wanneer het misdrijf al heeft plaatsgevonden. Een aparte bepaling hieromtrent zou voor de Poolse wetgeving dus ook nuttig kunnen zijn. Het derde strafbaar feit, namelijk de training voor terrorisme, werd in 2017 nog verder aangepast. In 2008 werd enkel het “geven” van deze training strafbaar gesteld. Daarom heeft men dit in 2017 uitgebreid tot niet enkel het “geven”, maar ook het “ontvangen” van training voor terrorisme. De Belgische wetgeving volgt de bewoordingen van het Kaderbesluit waarbij “het geven of zich doen geven van onderrichtingen, of, het verschaffen of volgen van een opleiding voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken” strafbaar wordt gesteld indien dit plaatsvindt met het oog op het plegen van terroristische misdrijven. In de Poolse wetgeving wordt een ruimere en algemene bepaling ingevoerd die “al wie deelneemt aan een opleiding die het plegen van een terroristisch misdrijf mogelijk maakt” bestraft. Ik ben voorstander van de Poolse bepaling, omdat hierdoor elk type deelname aan een opleiding voor terroristische doeleinden strafbaar wordt gesteld. Daarenboven kan het een bredere waaier aan daden omvatten waaruit deze opleiding kan bestaan, omdat het geen lijst van mogelijke daden omvat. Uit het interview bleek wel dat “andere specifieke methoden en technieken” heel breed geïnterpreteerd kan worden en daarom analoog is aan de Poolse bepaling. Mv. Els Leemans en Ann Fransen waren van mening dat een vooraf bepaalde lijst ook hier ruim genoeg is en toch waarborgen biedt, zodat de lijst op een restrictieve manier geformuleerd, maar toch indien nodig breed geïnterpreteerd kan worden.

Bijkomend werd in 2017 het reizen van of naar de Europese Unie voor terroristische doeleinden strafbaar gesteld. Deze maatregel dient een antwoord te bieden op de nieuwe omstandigheden waarin *Foreign Terrorist Fighters* naar jihadistische conflictzones reizen om zich aan te sluiten bij en steun te verlenen aan terroristische groeperingen. In Polen wordt deze bepaling omgezet volgens de bewoordingen van het Kaderbesluit, namelijk “het reizen naar een ander land dan die lidstaat (hier: de Republiek Polen) met als doel daar terroristische misdrijven te plegen”. In België daarentegen is “iedere persoon strafbaar die het nationaal grondgebied verlaat, met als doel het plegen van een terroristisch misdrijf in België of in het buitenland”. Naar mijn mening kan deze verruiming in België te maken hebben met het aantal teruggekeerde *Foreign Terrorist Fighters* in België. Vanuit Polen zijn er immers minder personen vertrokken om in jihadistische conflictzones te vechten dan vanuit België.¹⁸² Daarenboven keert een groot aantal van deze *Foreign Terrorist Fighters* ook terug naar

---

¹⁸² P. GACKA, “Foreign Terrorist Fighters from the Perspective of Polish and European Criminal Law”, *Studia Iuridica* 2017, afl. 17, 32-33.

België.¹⁸³ Het is daarom denkbaar dat deze personen voor België niet enkel een gevaar kunnen vormen wanneer zij naar het buitenland reizen voor terroristische doeleinden, maar ook wanneer zij terugkeren. Mv. Els Leemans en Ann Fransen deelden deze mening en stelden dat de zaak Verviers (rnr. 47) en de zaak Nemouche (*de dader van de schietpartij in het Joods Museum in Brussel in 2014*; rnr. 43) deze stellingname ondersteunden. Polen heeft hier in mindere mate mee te maken en daarom is het begrijpelijk dat het de maatregel heeft omgezet zoals gesteld in het Kaderbesluit. Terroristische misdrijven die gepleegd worden op Pools grondgebied kunnen immers strafbaar gesteld worden volgens de algemene bepaling die dit feit bestraft. Dit kan in België ook, maar gelet op de verschillende omstandigheden is het aannemelijk deze uitbreiding in de Belgische wetgeving wel aan te nemen. Naar mijn mening is het daarom begrijpelijk dat België een ruimere bepaling heeft aangenomen, maar voor Polen zou ik dit niet aanraden.

Op het Kaderbesluit inzake terrorismebestrijding (dat vervangen werd door de Richtlijn inzake terrorismebestrijding van 2017) na, worden nog drie bijkomende maatregelen kort vergeleken in het laatste deel. Vooreerst kan worden vastgesteld dat bij de regelgeving omtrent de strafbaarstelling van de financiering van terrorisme het Kaderbesluit en de Belgische wetgeving een specifiek oogmerk hiertoe vereist. De persoon in kwestie moet het voornemen hebben om een terroristisch misdrijf te financieren. In Polen ondervond men echter moeilijkheden om dit te bewijzen, zoals in de bespreking wordt aangetoond, en daarom heeft men deze strafbaarstelling uitgebreid naar “personen die zonder dit specifieke opzet handelen”. Naar mijn mening houdt dergelijke uitbreiding echter een risico in, omdat het wetens en willens financieren van terrorisme niet hetzelfde is als het onwetend financieren hiervan. Mijn voorkeur gaat daarom uit naar de Belgische (en Europese) bepaling die deze handeling enkel strafbaar stelt wanneer de persoon in kwestie weet of zou moeten weten dat hij daarmee terrorisme financiert. Deze stellingname werd ondersteund tijdens het interview met de Antiterrorisme sectie in Brussel. Een andere maatregel in de strijd tegen de financiering van terrorisme is het verbod op anonieme bankrekeningen, waarvoor in beide landen geen noemenswaardige verschillen op te merken zijn. Tot slot wordt aan de meldingsplichtige entiteiten (voornamelijk krediet- en financiële instellingen) ook een plicht tot cliëntenonderzoek opgelegd wanneer zij, onder meer, “occasionele transacties aangaan ten bedrage van €15 000 of meer”. In België is deze drempel echter verlaagd tot “€10 000 of meer”. De Poolse wetgeving is een bijna

---

¹⁸³ J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 17; A. SHERRER, *European Parliamentary Research Service: The return of foreign fighters to EU soil: Ex-post evaluation*, 25-34, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU\(2018\)621811_EN .pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU(2018)621811_EN.pdf) (consultatie 30 april 2019).

identieke omzetting van de Europese wetgeving en naar mijn mening zou België er dan ook goed aan doen om zijn wetgeving ook in overeenstemming te brengen hiermee en dus het bedrag op €15 000 te brengen.

Ten tweede wordt de Passenger Name Record (PNR) Richtlijn in beide landen omgezet, waardoor persoonsgegevens van passagiers verzameld, gebruikt en opgeslagen kunnen worden. Deze richtlijn bepaalt dat het gegevens van passagiers betreft die van of naar derde landen reizen. Er wordt wel een mogelijkheid geboden om dit uit te breiden naar passagiers die binnen de EU reizen, waar zowel België en Polen gebruik van hebben gemaakt. Deze gegevens mogen volgens de richtlijn uitsluitend verzameld, gebruikt en opgeslagen worden “met het oog op het voorkomen, opsporen, onderzoeken of vervolgen van terroristische misdrijven of ernstige criminaliteit”, waarbij de inhoud van deze laatste verduidelijkt wordt in Bijlage II van de PNR-richtlijn. De Poolse wetgeving heeft deze bepaling zo goed als identiek overgenomen, maar de Belgische wetgeving heeft het toepassingsgebied ervan aanzienlijk verruimd. Hierbij wordt gesteld dat het verzamelen, het gebruiken en het opslaan van deze gegevens ook mogelijk is “met het oog op de bestrijding van illegale migratie”. De richtlijn viseert enkel luchtvaartpassagiers, maar de Belgische wetgeving viseert alle passagiers, die “zowel door de lucht, over het water, over het spoor of over de weg vervoerd worden”. Naar mijn mening heeft deze uitbreiding in België plaatsgevonden, omdat het als een transitland beschouwd wordt door migranten, die op doorreis zijn naar bijvoorbeeld Groot-Brittannië.¹⁸⁴ J. KERKHOFS stelt dat deze maatregel is aangenomen ten gevolge van de rechtstreekse dreiging die teruggekeerde Syriëstrijders (Foreign Terrorist Fighters) vormen, omdat zij van verschillende transportmiddelen gebruikmaken.¹⁸⁵ Daarenboven is Brussel een centraal knooppunt van waaruit men gemakkelijk naar andere Europese landen kan reizen. Deze reizen gebeuren niet enkel met het vliegtuig, maar ook met bussen of treinen. In deze context is het begrijpelijk dat België een ruimer toepassingsgebied heeft aangenomen dan oorspronkelijk voorzien door de richtlijn, maar dergelijke verruiming zou ik voor Polen niet aanraden.

Ten derde wordt het vier-alarmniveau-systeem voor terreurdreiging van beide landen vergeleken. Het verschil tussen beide systemen bevindt zich voornamelijk in de omschrijving van het eerste niveau (geen of lage dreiging). In Polen is er op het eerste niveau reeds sprake van een mogelijk dreiging, waarvan men echter de omvang nog niet kan inschatten. In België is er op het eerste niveau

---

¹⁸⁴ VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN VZW, *Migranten op doortocht in België: aanbevelingen voor een meer menselijke aanpak*, 5, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/jan2019_migranten_op_doortocht_in_belgie_0.pdf (consultatie 30 april 2019).

¹⁸⁵ J. KERKHOFS, A. SCHOTSAERT en P. VAN LINTHOUT, *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 271-272.

daarentegen geen sprake van een terrorismedreiging. De invoering van de overige dreigingsniveaus is in beide landen afhankelijk van de concrete informatie waarover men beschikt.

In deze masterthesis wordt aangetoond dat verschillende landen verschillend omgaan met het aannemen en omzetten van antiterrorismewetgeving. Dit is deels afhankelijk van de concrete situatie op het vlak van terrorismedreiging binnen hun grondgebied. De invoering van Europese harmoniserende wetgeving is daarom nog geen garantie voor een identiek gezamenlijk optreden. Er wordt immers aangetoond dat deze wetgeving niet steeds identiek wordt omgezet in elk van de lidstaten. De informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de EU-lidstaten zijn wel een belangrijk element in de strijd tegen het terrorisme en kunnen daarom niet sterk genoeg benadrukt worden. Om de ‘War on Terror’ te kunnen winnen, of minstens de schade zoveel mogelijk te beperken, zullen de lidstaten elkaar moeten leren vertrouwen en als één blok hiertegen moeten optreden.

BIBLIOGRAFIE

WETGEVING

Europese wetgeving

Draft Comprehensive Convention on International Terrorism van 28 augustus 2000, Verenigde Naties, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/622/60/pdf/N0062260.pdf>.

Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (24 september 2014), *UN Doc. S/RES/2178* (2014).

Aanvullend protocol bij het verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme, *Pb.L.* 22 juni 2018.

Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), *BS* 19 augustus 1955.

Verdrag van 25 maart 1957 betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306.

Europees Verdrag van 27 januari 1977 tot bestrijding van terrorisme, *BS* 5 februari 1986.

Richtlijn 91/477/EEG van de Raad van 18 juni 1991 inzake de controle op de verwerving en het voorhanden hebben van wapens, *Pb.L.* 13 september 1991, afl. 256, 51-58.

Verdrag van 7 februari 1992 betreffende de Europese Unie (VEU), *Pb.C.* 17 december 2007, afl. 306.

Besluit 2002/187/JBZ van 28 februari 2002 van de Raad betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken, *Pb.L.* 6 maart 2002, afl. 63, 1-13.

Kaderbesluit 2002/465/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake gemeenschappelijke onderzoeksteams, *Pb.L.* 20 juni 2002, afl. 162, 1-3.

Kaderbesluit 2002/475/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 22 juni 2002, afl. 164, 3-7.

Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 van de Raad betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *Pb.L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-18.

Oud Verdrag betreffende de Europese Unie, *Pb.C.* 24 december 2002, afl. 325, 5-30.

Besluit 2003/659/JBZ van 18 juni 2003 van de Raad tot wijziging van Besluit 2002/187/JBZ betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken, *Pb.L.* 29 september 2003, afl. 245, 44-45.

Richtlijn 2004/82/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verplichting voor vervoerders om passagiersgegevens door te geven, *Pb.L.* 6 augustus 2004, afl. 261, 24-27.

Besluit 2005/671/JBZ van de Raad van 20 september 2005 betreffende informatie-uitwisseling en samenwerking in verband met strafbare feiten van terroristische aard, *Pb.L.* 29 september 2005, afl. 253, 22-24.

Kaderbesluit 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding, *Pb.L.* 9 december 2008, afl. 330, 21-23.

Richtlijn 2010/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende meldingsformaliteiten voor schepen die aankomen in en/of vertrekken uit havens van de lidstaten en tot intrekking van Richtlijn 2002/6/EG, *Pb.L.* 29 oktober 2010, afl. 283, 1-10.

Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, *Pb.L.* 14 november 2012, afl. 315, 57-73.

Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117.

Resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2015 over het voorkomen van de radicalisering en werving van Europese burgers door terroristische organisaties, *2015/2063(INI)*.

Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119, 132-149.

Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 6-21.

Richtlijn (EU) 2017/853 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 91/477/EEG van de Raad inzake de controle op de verwerving en het voorhanden hebben van wapens, *Pb.L.* 24 mei 2017, afl. 137, 22-39.

Verordening (EU) 2018/1727 van 14 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Agentschap van de Europese Unie voor justitiële samenwerking in strafzaken (Eurojust), en tot vervanging en intrekking van Besluit 2002/187/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 21 november 2018, afl. 295.

Verordening (EU) 2018/1860 van 28 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende het gebruik van het Schengeninformatiesysteem voor de terugkeer van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, *Pb.L.* 7 december 2018, afl. 312.

Verordening (EU) 2018/1861 van 28 november 2018 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de instelling, de werking en het gebruik van het Schengeninformatiesysteem (SIS) op het gebied van grenscontroles, tot wijziging van de Overeenkomst ter uitvoering van het Akkoord van Schengen en tot wijziging en intrekking van Verordening (EG) nr. 1987/2006, *Pb.L.* 7 december 2018, afl. 312.

Europese programma's, actieplannen, overeenkomsten e.a.

Akkoord tussen de Regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, van de Bondsrepubliek Duitsland en van de Franse Republiek betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 29 april 1986.

Overeenkomst van 19 juni 1990 ter uitvoering van het tussen de regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, *BS* 15 oktober 1993.

Europese Raad van Tampere 15 en 16 oktober 1999, Conclusies van het voorzitterschap, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm (consultatie 20 februari 2019).

Conclusies en actieplan van de buitengewone Europese Raad op 21 september 2001, <https://www.consilium.europa.eu/media/20970/concl-bxln11.pdf> (consultatie 26 februari 2019).

Raad van Europa, Guidelines on human rights and the fight against terrorism, 2002, https://www.coe.int/t/dlapil/cahdi/Source/Docs2002/H_2002_4E.pdf (consultatie 20 februari 2019).

EU-actieplan ter bestrijding van terrorisme, Aanbeveling van het Europees Parlement aan de Europese Raad en de Raad betreffende het EU-actieplan ter bestrijding van het terrorisme (2004/2214(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NON SGML+TA+P6-TA-2005-0219+0+DOC+PDF+V0//NL> (consultatie 2 maart 2019).

Haags Programma – versterking van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie van de Raad van 2005, *Pb.C.* 3 maart 2005, afl. 53, 1-14.

The Council of Europe Guidelines, Human rights and the fight against terrorism, 2005, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/CoE-Human-rights-and-fight-against-terrorism.pdf> (consultatie 20 februari 2019).

De terrorismebestrijdingsstrategie van de Europese Unie van 30 november 2005, Raad van de Europese Unie, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?f=ST+14469+2005+REV+4&l=nl> (consultatie 2 maart 2019).

EUROPEAN COMMISSION, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Framework Decision 2008/919/JHA amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism*, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/general/docs/report_on_the_implementation_of_cfd_2008-919-jha_and_cfd_2002-475-jha_on_combating_terrorism_sw_d_en.pdf (consultatie 21 maart 2019).

Het programma van Stockholm - Een open en veilig Europa ten dienste en ter bescherming van de burger, *Pb.L.* 4 mei 2010.

Belgische wetgeving

Wetboek van Strafvordering, *BS* 27 november 1808.

Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.

Gerechtelijk Wetboek, *BS* 31 oktober 1967.

Wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of aanhouding mag worden verricht, *BS* 28 juni 1969.

Wetboek Belgische Nationaliteit, *BS* 12 juli 1984.

Wet van 2 september 1985 houdende goedkeuring van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme, opgemaakt te Straatsburg op 27 januari 1977 en van de Overeenkomst betreffende

de toepassing van het Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, opgemaakt te Dublin op 4 december 1979, *BS* 5 februari 1986.

Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *BS* 9 februari 1993.

Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, *BS* 18 december 1998.

Wet van 21 juni 2001 tot wijziging van verscheidene bepalingen inzake het federaal parket, *BS* 20 juli 2001.

Wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003.

Wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven, *BS* 29 december 2003.

Wet van 12 januari 2004 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *BS* 23 januari 2004.

Wet van 18 januari 2010 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, *BS* 26 januari 2010.

Wet van 18 februari 2013 tot wijziging van het boek II, titel I ter van het Strafwetboek, *BS* 4 maart 2013.

Wet van 25 april 2014 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 14 mei 2014.

Wet van 20 juli 2015 tot versterking van de strijd tegen het terrorisme, *BS* 5 augustus 2015.

Wet van 14 april 2016 inzake aanvullende maatregelen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 9 mei 2016.

Wet van 27 april 2016 inzake aanvullende maatregelen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 9 mei 2016.

Wet van 3 augustus 2016 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme, *BS* 11 augustus 2016.

Wet van 14 december 2016 tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de bestraffing van terrorisme, *BS* 22 december 2016.

Wet van 25 december 2016 houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicaties en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken, *BS* 17 januari 2017.

Wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, *BS* 25 januari 2017.

Wet van 30 maart 2017 tot wijziging van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst en van artikel 259bis van het Strafwetboek, *BS* 28 april 2017.

Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017.

Koninklijk besluit van 28 december 2006 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen de financiering van het terrorisme, *BS* 17 januari 2007.

Koninklijk besluit van 12 oktober 2010 houdende uitvoering van diverse bepalingen van de wet 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, *BS* 8 november 2010.

Koninklijk besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters, *BS* 22 september 2016.

Koninklijk besluit van 23 april 2018 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Haatpropagandisten en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis "Het informatiebeheer" van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt, *BS* 30 mei 2018.

Koninklijk besluit van 23 april 2018 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis "Het informatiebeheer" van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt en tot omvorming van de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters naar de gemeenschappelijke gegevensbank Terrorist Fighters, *BS* 30 mei 2018.

Belgische omzendbrieven, memories van toelichting e.a.

Interministeriële omzendbrief van 10 december 1998 over de gevolgen van de Schengen-overeenkomst in het domein van de grenscontrole en de politieke en gerechtelijke samenwerking, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1998121056&table_name=wet (consultatie 22 februari 2019).

Omzendbrief van 21 augustus 2015 betreffende de informatie-uitwisseling rond en de opvolging van de Foreign Terrorist Fighters afkomstig uit België ter vervanging van de omzendbrief van 25 september 2014.

Omzendbrief (bevrozing van tegoeden) van 7 september 2015 van de minister van Justitie en de minister van Financiën betreffende de uitvoering van de artikelen 3 en 5 van het koninklijk besluit van 28 december 2006 betreffende specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen de financiering van het terrorisme.

MvT bij het wetsontwerp betreffende terroristische misdrijven, *Parl.St.* Kamer 2003, nr. 51-259/001, 5-17.

MvT bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen ter bestrijding van terrorisme (III), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1951/001, 7.

Omzendbrief van 18 juli 2016 betreffende de informatie-uitwisseling en de opvolging van de haatpredikers, in werking sinds 1 augustus 2016.

Poolse wetgeving

Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553.

Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. 2002 nr. 74 poz. 676.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2004 nr. 93 poz. 889.

Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. 2009 nr. 166 poz. 1317.

Ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. nr. 191 poz. 1135.

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015 poz. 1855.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz.U. 2016 poz. 904.

Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 768.

Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, Dz.U. 2018 poz. 723.

Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, Dz.U. 2018 poz. 894.

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Poz. 840, ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI z dnia 1 czerwca 2016 r. w sprawie przywrócenia tymczasowo kontroli granicznej osób przekraczających granicę państwową stanowiącą granicę wewnętrzną, <https://www.msz.gov.pl/resource/57cf1a38-cf9d-4214-8efd-2da252b69282:JCR> (consultatie 22 maart 2019).

RECHTSPRAAK

Europese Unie

IGH 20 juli 2012, België / Senegal, *NJB* 2012, afl. 38, 2698.

EHRM 28 februari 2008, Saadi / Italië, *Juristenkrant* 2008, afl. 168, 6, *JDE* 2008, afl. 150, 193, *Rev.dr.étr.* 2008, afl. 147, 123, *RW* 2010-11, afl. 12, 50, *T.Strafr.* 2008, afl. 3, 232, *T.Vreemd.* 2008, afl. 4, 301, *Vigiles* 2008, afl. 3, 156.

EHRM 2 oktober 2008, Leroy / Frankrijk, *AM* 2008, afl. 6, 478, *Juristenkrant* 2008, afl. 176, 6, *JDE* 2008, afl. 153, 287, *T.Strafr.* 2008, afl. 6, 482.

EHRM 12 januari 2010, Gillan en Quinton / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2010, afl. 9, 561, *Vigiles* 2012, afl. 4, 372.

EHRM 17 januari 2012, Othman (Abu Qatada) / Verenigd Koninkrijk, *NJB* (NL) 2012, afl. 11, 744.

EHRM 31 januari 2012, M.S. / België, *JT* 2012, afl. 6477, 351, *NJB* 2012, afl. 16, 1111, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 167, 135, *T.Strafr.* 2012, afl. 2, 108, *T.Vreemd.* 2012, afl. 2, 169.

EHRM 12 september 2012, Nada / Zwitserland, *JDE* 2012, afl. 192, 260, *JT* 2012, afl. 6495, 726, *NJB* 2012, afl. 39, 2771, *Rev.dr.étr.* 2012, afl. 169, 505, *RW* 2014-15, afl. 8, 315.

EHRM 13 december 2012, El-Masri / de voormalige Joegoslavische republiek van Macedonië, *RW* 2014-15, afl. 8, 318.

EHRM 24 juli 2014, Al Nashiri & Husayn / Polen, *NJB* 2014, afl. 40, 2867, *T.Strafr.* 2014, afl. 5, 330.

EHRM 4 november 2014, Tarakhel / Zwitserland, *Juristenkrant* 2014, afl. 299, 5 en 12, *NJB* 2015, afl. 5, 318, *Rev.dr.étr.* 2014, afl. 180, 665, *RW* 2015-16, afl. 36, 1437, *T.Vreemd.* 2015, afl. 2, 115.

EHRM 2 juni 2015, Ouabour / België, *Juristenkrant* 2015, afl. 314, 3, *Rev.dr.étr.* 2015, afl. 183, 295, *RW* 2016-17, afl. 11, 436, *T.Vreemd.* 2015, afl. 4, 334.

EHRM 23 maart 2016, F.G. / Zweden, *Juristenkrant* 2016, afl. 327, 3, *NJB* 2016, afl. 26, 1842, *RW* 2016-17, afl. 36, 1434, *T.Vreemd.* 2016, afl. 3, 390.

EHRM 30 maart 2016, Armani Da Silva / Verenigd Koninkrijk, *NJB (NL)* 2016, afl. 27, 1924, *RW* 2016-17, afl. 38, 1519.

EHRM 13 december 2016, Paposhvili / België, *JLMB* 2017, afl. 17, 780, *NJB* 2017, afl. 9, 592, *Rev.dr.étr.* 2016, afl. 190, 555 en 648, *Rev.dr.étr.* 2017, afl. 192, 148, *RW* 2017-18, afl. 28, 1118, *Soc.Kron.* 2017, afl. 5, 209, *T.Vreemd.* 2017, afl. 2, 204.

EHRM 9 januari 2018, X / Zweden, <http://www.agii.be/europees-hof-voor-de-rechten-van-de-mens-09-01-2018> (consultatie 15 juni 2018).

EHRM 1 februari 2018, M.A. / Frankrijk, <http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/ecthr-ma-v-france-application-no-937315-article-3-article-13-echr-1-february-2018> (consultatie 15 juni 2018).

H.v.J. 13 september 2005, Commissie en Parlement / Raad, *Amén.* 2006, afl. 1, 27, *APM* 2005, afl. 8, 195, *Juristenkrant* 2005, afl. 120, 3, *Eur.Vervoerr.* 2005, afl. 5, 605, *J.T.dr.eur.* 2006, afl. 128, 120, *NJB* 2005, afl. 36, 1897, *NJW* 2005, afl. 121, 943, *Pb.C.* 2005, afl. 315, 2, *Rec.CJCE* 2005, afl. 8-9 (A), I, 7879, *Rev.trim.dr.eur.* 2006, afl. 2, 369, *RW* 2006-07, afl. 17, 736, *SEW*

2005, afl. 10, 434, *SEW* 2006, afl. 2, 78, *TBH* 2006, afl. 1, 139, *TMR* 2006, afl. 1, 58, *T.Strafr.* 2005, afl. 8, 578.

H.v.J. 23 oktober 2007, Commissie / Raad, *Amén.* 2008, afl. 2, 121, *Juristenkrant* 2007, afl. 157, 9, *MER* 2008, afl. 1, 93, *NJB* 2007, afl. 41, 2644, *Pb.C.* 2007, afl. 315, 9, *Rec.CJCE* 2007, afl. 10 (B), I, 9097, *RW* 2008-09, afl. 40, 1707, *SEW* 2007, afl. 11, 466, *TMR* 2008, afl. 3, 312, *T.Strafr.* 2008, afl. 4, 265.

Ger.EU 30 september 2010, Kadi / Commissie, *JDE* 2010, afl. 173, 290, *Pb.C.* 2010, afl. 317, 29, *Rec.CJCE* 2010, afl. 9-10, II, 5177.

België

Grondwettelijk Hof 28 januari 2015, *BS* 19 maart 2015, *TVW* 2015, afl. 2, 179.

Grondwettelijk Hof 18 januari 2018, vzw Ligue des Droits de l'Homme, *BS* 12 oktober 2018, 77052, *NJW* 2018, afl. 380, 299, *TVW* 2018, afl. 2, 106.

Grondwettelijk Hof 7 februari 2018, *APT* 2018, afl. 3, 271, *BS* 29 mei 2018, 44952, *Rev.dr.étr.* 2018, afl. 197, 65, *RW* 2017-18, afl. 30, 1199.

Grondwettelijk Hof 15 maart 2018, vzw Ligue des Droits de l'Homme, *BS* 13 juni 2018, 49138, *JLMB* 2018, afl. 26, 1227, *NJW* 2018, afl. 384, 477, *RW* 2017-18, afl. 34, 1360, *RW* 2018-19, afl. 4, 140.

Cass. 24 juni 2008, Federale Procureur, Turkse Staat / M.A., K.S. e.a., *Arr.Cass.* 2008, afl. 6-8, 1654, *Pas.* 2008, afl. 6-8, 1649, *T.Strafr.* 2009, afl. 1, 20.

Cass. 1 december 2015, YAHOO! Inc., *Arr.Cass.* 2015, afl. 12, 2777, *Juristenkrant* 2015, afl. 319, 5, *Pas.* 2015, afl. 12, 2727, *RABG* 2016, afl. 7, 485, *Vigiles* 2016, afl. 2, 69.

Cass. 24 mei 2016, M.E.Y. / O.R.V., F.B. / Politiezone nr. 5340 Brussel-West, D.B., O.R.V., J.B., <http://www.cass.be> (9 juni 2016).

Cass. 13 september 2016, H.B, A.I., S.B., e.a., *Juristenkrant* 2016, afl. 338, 7, *NC* 2018, afl. 4, 384, *RABG* 2017, afl. 7, 556, *RW* 2017-18, afl. 11, 421, *TGR-TWVR* 2016, afl. 5, 388.

Cass. 31 januari 2018, België / M.I.S., *JLMB* 2018, afl. 10, 446.

RvS 28 september 2017, X. / België, *Rev.dr.étr.* 2017, afl. 194, 409.

RvS 8 februari 2018, X. / België, <http://agii.be/raad-van-state-08-02-2018> (consultatie 18 juni 2018).

Luik 18 oktober 2017, *JLMB* 2017, afl. 39, 1878.

Corr. Brugge 28 februari 2006, *Juristenkrant* 2006, afl. 133, 4, *Juristenkrant* 2007, afl. 148, 4, *T.Strafr.* 2006, afl. 3, 159.

Rb. West-Vlaanderen 14 juli 2016, *TGR-TWVR* 2016, afl. 5, 386.

Corr. Limburg 23 juni 2017, *Limb.Rechtsl.* 2018, afl. 1, 51.

Corr. Oost-Vlaanderen 16 oktober 2017, *Juristenkrant* 2017, afl. 357, 2, *NJW* 2017, afl. 371, 805.

Raad voor Vreemdelingenbetwistingen 29 maart 2018, nr. 201.891, http://www.rvv-cce.be/sites/default/files/arr/a201891.an_.pdf.

Raad voor Vreemdelingenbetwistingen 6 april 2018, nr. 202.098, http://www.rvv-cce.be/sites/default/files/arr/a202098.an_.pdf.

Polen

P 1/05, 42/4/A/2005, Trybunał Konstytucyjny, 27.04.2005.

III K 113/16, Sąd Okręgowy w Białymstoku, 07.08.2017.

II K 796/17 D. D., Sąd Rejonowy w Myszkowie, 20.12.2017.

V K 52/18 OSK. MOURAD T., Sąd Okręgowy w Katowicach, 22.03.2019.

RECHTSLEER

Boeken

AUVRET-FINCK, J., *L'Union européenne et la lutte contre le terrorisme*, Brussel, Larcier, 2010, 331 p.

BOUTEN, G., *De bende van Nijvel en de CIA*, Leuven, Van Halewyck, 2011, 344 p.

BOUTEN, G., *De Bende van Nijvel: verraad, manipulatie, geheime diensten*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 276 p.

CENTRE DE DROIT INTERNATIONAL en ASSOCIATION BELGE DES JURISTES DEMOCRATES, *Réflexions sur la définition et la répression du terrorisme*, Brussel, ULB, 1974, 292 p.

CHALIAND, G. en BLIN, A., *The history of terrorism: from antiquity to al-Qaeda*, Berkeley, University of California press, 2007, 474 p.

COMBS, C., *Terrorism in the twenty-first century*, New Jersey, Upper Saddle River, 2006, 334 p.

CONSEIL DE L'EUROPE, *La lutte contre le terrorisme: les normes du Conseil de l'Europe*, Straatsburg, Conseil de l'Europe, 2007, 630 p.

CUNHA, A., SILVA, M. en FREDERICO, R., *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, 195 p.

DAVIS, P. en JENKINS, B., *Deterrence and influence in counterterrorism: a component in the war on al Qaeda*, Santa Monica, Rand, 2002, 86 p.

DE NAUW, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2003, 310 p.

- FERNANDEZ-SANCHEZ, P. A., *International Legal Dimension of Terrorism*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, 512 p.
- FIJNOUT, C., *De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bij de bestrijding van het internationale islamitisch terrorisme*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 2004, 76 p.
- FIJNOUT, C., *Een vreedzame revolutie*, Mortsel, Intersentia, 2018, 1068 p.
- FORST, B., *Terrorism, crime and public policy*, Cambridge, Cambridge university press, 2008, 495 p.
- INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION, *International terrorism: legal challenges and responses: a report by the International bar association's task force on international terrorism*, Londen, International bar association, 2003, 186 p.
- JALATA, A., *Phases of terrorism in the age of globalization: From Christopher Columbus to Osama bin Laden*, New York, Palgrave Macmillan, 2016, 272 p.
- KERKHOFS, J., SCHOTSAERT, A., VAN LINTHOUT, P., *Contra-Terrorisme: De gerechtelijke aanpak van terrorisme in België*, Brussel, Larcier, 2018, 403 p.
- LETSCHERT, R., PEMBERTON, A. en STAIGER, I., *Assisting Victims of Terrorism*, Nederland, Springer, 2010, 375 p.
- OFFERGELD, J. en SOURIS, C., *Euroterrorisme: la Belgique étranglée*, Montigny-le-Tilleul, Scaillet, 336 p.
- PONSAERS, P., *Jihadi's in België: De route van Zaventem en Maalbeek*, Antwerpen, Maklu, 2017, 252 p.
- SMIT, W., *Terrorisme en rechtvaardige oorlog: recht en onrecht in tijden van terreur*, Antwerpen, Garant, 2007, 206 p.

TEMMERMAN, K., *Terreurbestrijding in België en Europa: de interactie tussen inlichtingendiensten, politie en justitie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 205 p.

VAN DOORSLAER, R. en VERHOEYEN, E., *De moord op Lahaut: het communisme als binnenlandse vijand*, Leuven, Kritak, 233 p.

VAN LEEUWEN, M., *Confronting terrorism: European experiences, threat perceptions and policies*, Boston, Kluwer Academic, 2003, 236 p.

Artikels

ARGOMANIZ, J. en REES, W., “The EU and counter-terrorism: Politics, Policy and Policies after 9/11”, 2011, www.academia.edu/download/31691600/Chapter_20_Argomaniz__Rees_final.doc.

ARTHUR, P. en COWELL-MEYERS, K., “Irish Republican Army (IRA)”, *Britannica Academic, Encyclopædia Britannica* 28 Dec. 2017.

BARCIK, J., “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w świetle polskiego kodeksu karnego”, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN* 2007, afl. 32, p. 1-13.

BERNARD, F., “La Cour européenne des droits de l’homme et la lutte contre le terrorisme”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme* 2016, afl. 1, p. 43-59.

BORGERS, M., “Implementing framework decisions”, *Common Market Law Review* 2007, afl. 44(5), p. 1361-1386.

BORKOWSKI, R., “Kontrterroryzm i antyterroryzm (aspekty teoretyczne i praktyczne)”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka* 2016, afl. XXIV(3), p. 39-50.

BYCZYK, M., “Walka z terroryzmem jako zadanie prawa karnego – uwagi na marginesie wprowadzenia do kodeksu karnego art. 259a”, *Ruch Prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny* 2017, afl. Rok LXXIX – zeszyt 1, p. 73-84.

- BYMAN, D., "The Jihadist Returnee Threat: Just How Dangerous?", *Political Science Quarterly* 2016, afl. 131(1), p. 69-99.
- CASSESE, A., "The Multifaceted Criminal Notion Of Terrorism In International Law", *Journal of International Criminal Justice* 2006, afl. 4(5), p. 933-958.
- DE GRAAF, B. A., "Terrorisme- en radicaliseringsstudies: Een explosief onderzoeksveld", *Justitiële Verkenningen* 2017, afl. 43(3), p. 8-30.
- DENYS, L., "De onverwijderbare vreemde terrorist", *RW* 2017-18, nr. 39, 1522.
- DERLUGUIAN, G., "Terroryzm, broń słabych organizacyjnie", *Polski Przegląd Dyplomatyczny* 2003, afl. 14(4), p. 69-104.
- EIJKMAN, Q., "Preventive counter-terrorism and non-discrimination assessment in the European Union", *Security and Human Rights* 2011, afl. 22(2), p. 89-101.
- FABBRINI, F. en LARIK, J., "The Past, Present and Future of the Relation between the European Court of Justice and the European Court of Human Rights", *Yearbook of European Law* 2016, afl. 35(1), p. 145-179.
- FIJNOUT, C., "The Schengen Treaties and European Police Co-operation", *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1993, afl. 1(1), p. 37-56.
- GACKA, P., "Foreign Terrorist Fighters from the Perspective of Polish and European Criminal Law", *Studia Iuridica* 2017, afl. 17, p. 25-49.
- GILLET, M. en SCHUSTER, M., "Fast-Track Justice: The Special Tribunal For Lebanon Defines Terrorism", *Journal of International Criminal Justice* 2011, afl. 9(5), p. 989-1020.
- GUZIK-MAKARUK, E. M., "Czy w świadomości Polaków terroryzm stanowi zagrożenie dla polskiego społeczeństwa? Wyniki badań własnych", *Archiwum Kryminologii* 2011, afl. XXXIII, p. 227-244.

- HILLS, A., “Responding to Catastrophic Terrorism” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(4), p. 245-261.
- HOFFMAN, B., “Rethinking Terrorism and Counterterrorism Since 9/11” in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(5), p. 303-316.
- INDECKI, K., “Polish Substantive Penal Law Against Terrorism (Selected Issues)”, *American Behavioral Scientist* 2005, afl. 48(3), p. 710-742.
- JANSSENS, C., “Het beginsel van wederzijdse erkenning in de interne markt van de EU en de justitiële strafrechtelijke samenwerking in de EU: Een analyse vanuit een beleidsoverschrijdende benadering”, *RW* 2011-2012, p. 1830-1842.
- KUIJPER, P. J., “The evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: institutional aspects”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(2), p. 609-626.
- LABOTT, E. en BROWNE, R., “European nations' counterterrorism tools are limited”, *CNN Wire* 2016.
- MAHMOOD, S., “The Schengen information system: An inequitable data protection regime”, *International Journal of Refugee Law* 1995, afl. 7(2), p. 179-200.
- MELLINGER, L., “Illusion of security: why the amended EU framework decision criminalizing “incitement to terrorism” on the Internet fails to defend Europe from terrorism”, *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 2010, afl. 37(2), p. 339-368.
- MICHALSKA-WARIAS, A., “Fighting Terrorism in Polish Criminal Law – the Influence of EU Legislation”, *Białostockie Studia Prawnicze* 2011, afl. 10, p. 157-170.
- MICHALSKA-WARIAS, A., “New Terrorist Offences in Polish Criminal Law” in *Annales universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Lublin, 2018, p. 103-114.

- MICKOLUS, E., "How Do We Know We're Winning the War Against Terrorists? Issues in Measurement" in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2002, afl. 25(3), p. 151-160.
- MITSILEGAS, V., "EU Criminal law competence after Lisbon: from securitised to functional criminalisation" in ACOSTA ARCARAZO, D. en MURPHY, C.C. (ed.), *EU Security and justice law after Lisbon and Stockholm*, Oxford, Hart, 2014, p. 110-128.
- NACOS, B., "The Terrorist Calculus behind 9-11: A Model for Future Terrorism?" in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(1), p. 1-16.
- NEVITT, L., "The spirit of America lives here: US pro-wrestling and the post-9/11 War on Terror", *Journal of War and Culture Studies* 2011, afl. 3(3), p. 319-334.
- NUGENT, N., "Chapter 5 – From Rome to Amsterdam", *The government and politics of the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2006, p. 79-103.
- OSTANT, W., "Współczesny terroryzm – wymiar teoretyczny i ewolucja zjawiska, Contemporary Terrorism – Theoretical Dimension and Evolution of the Phenomenon", *Przegląd Zachodni* 2010, afl. 4, p. 65-87.
- RESZTAK, I., "Zjawisko terroryzmu", *Prokuratura i Prawo* 2012, afl. 7-8, p. 148-159.
- RICHMOND, O., "Realizing Hegemony? Symbolic Terrorism and the Roots of Conflict" in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(4), p. 289-309.
- SACRAMENTO, O., "Schengen and the security obsession, Selective citizenship, exclusion and the ironies of control" in CUNHA, A., SILVA, M. en FREDERICO, R., *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, p. 115-127.
- SCHBLEY, A., "Defining Religious Terrorism: A Causal and Anthological Profile" in *Studies in Conflict & Terrorism*, UK, Informa Ltd, 2003, afl. 26(2), p. 105-134.

- SIO-LOPEZ, C. B., “Dialogues beyond the ‘Fortress Europe’: Tracing back the genesis and evolution of the ‘free circulation of persons’ concept through EP Schengen Area debates, 1985-2015” in CUNHA, A., SILVA, M. en FREDERICO, R., *The borders of Schengen*, Brussel, P.I.E. Peter Lang, 2015, p. 33-50.
- SULLIVAN, C., “Real Irish Republican Army”, *Britannica Academic, Encyclopædia Britannica* 24 Mar. 2017.
- SYMONIDES, J., “International Law and the Struggle against Terrorism”, *Pol. Q. Int’l Aff.* 2001, afl. 10, p. 22-39.
- TEICHMAN, J., “How to define terrorism” in GEARTY, C., *Terrorism*, Aldershot, Dartmouth, 1996, p. 3-15.
- VAN KEMPEN, P.H.P.H.M.C., “Communautaire doorwerking en straf(proces)recht. Over toepassing van directe werking, conforme interpretatie en staatsaansprakelijkheid in strafzaken en het belang bij ruimere implementatiemarges” in BORGERS, M.J., KRISTEN, F.G.H. en SIMMELINK, J.B.H.M. (eds.), *Implementatie van kaderbesluiten*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2006, p. 73-104.
- VAN OOIK, R. H., “Het Verdrag van Lissabon: structuur en overzicht” in VAN OOIK, R.H. en WESSEL, R.A. (ed.), *De Europese Unie na het Verdrag van Lissabon*, Deventer, Kluwer, 2009, p. 3-13.
- WERNERT, S., “L’Union européenne et la lutte contre le terrorisme”, *Politique étrangère* 2018, afl. 2, p. 133-144.
- WHELEHAN, N., “Terrorism: A History”, *European Review of History: Revue européenne d'histoire* 2011, afl. 18(4), p. 627-629.
- WIAK, K., “Counter-terrorism Measures in the Polish Penal Code”, *Law of Ukraine* 2011, afl. 9-10, p. 187-194.

WOUTERS, J. en NAERT, F., “Of arrest warrants, terrorist offences and extradition deals: An appraisal of the EU's main criminal law measures against terrorism after ‘11 September’”, *Common Market Law Review* 2004, afl. 41(4), p. 909-935.

WOUTERS, J. en NAERT, F., “De aanpak van internationaal terrorisme in de VS en Europa”, Beknopte samenvattende nota voor de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, hoorzitting van 24 mei 2004 over de strijd tegen het internationaal terrorisme, Instituut voor Internationaal Recht, Universiteit Leuven, p. 1-3.

ZGORZAŁY, R., “Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w polskim prawie karnym”, *Prokuratura i Prawo* 2007, afl. 7-8, p. 58-79.

ZIEBA, A., “Counterterrorism systems of Spain and Poland: Comparative Studies”, *Przegląd Politologiczny* 2015, afl. 3, p. 65-78.

ZIMMERMANN, D., “The European Union and Post-9/11 Counterterrorism: A Reappraisal” in *Studies in Conflict & Terrorism*, Switzerland, Taylor & Francis Group, 2006, afl. 29(2), p. 123-145.

ZUBRZYCKI, W., “Combating terrorism in Republic of Poland”, *Public security and public order* 2017, afl. 18, p. 77-90.

Masterproeven

DE BRUYNE, K., *De juridische evolutie van het begrip terrorisme*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2016-2017, 120 p.

DE CLERCQ, L., *Terrorismelijsten en mensenrechten. Een contradictio in terminis?*, masterthesis Rechten Universiteit Gent, 2015-2016, 78 p.

MASSET, A., *La répression du terrorisme: réponses en droit belge, en droit pénal comparé, et en droit pénal international*, doctoraatsthesis Rechten Université de Liège, 1994, 328 p.

SENDEK, Ł., *Zjawisko terroryzmu oraz walka z nim w Unii Europejskiej*, masterthesis Internationale Betrekkingen Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modreńskiego, 2009, 186 p.

Websites

ADAMSON, J., *Jozef Pilsudski*, http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Jozef_Pilsudski (consultatie 8 juni 2018).

BUTTER, E., *Hoeveel moslims wonen er in België?*, <http://www.republiekallochtonie.nl/blog/feiten/hoeveel-moslims-wonen-er-in-belgie> (consultatie 12 maart 2019).

CARDOEN, S., PAELINCK, G. en SEGERS, F., *2 doden bij antiterreuractie in Verviers*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2209594> (consultatie 21 juni 2018).

CHRISTIAANS, T., *1 op 10 Belgen straks moslim*, <https://www.nieuwsblad.be/cnt/g4335kfjt> (consultatie 13 maart 2019).

DE GREEF, J., *Terreur in België, een overzicht*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2609157#> (consultatie 4 juni 2018).

DEWINTER, F., *Radicale islam*, <http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-B082-900-1384-2015201610066.xml> (consultatie 13 april 2019).

DRABEK, P., *Marokańczyk który mieszkał na Śląsku oskarżony o współpracę z ISIS – koniec procesu [WYROK]*, <http://rybnik.naszemiasto.pl/artykul/marokanczyk-ktory-mieszkal-na-slasku-oskarzony-o-wspolprace,5047715,artgal,t,id,tm.html> (consultatie 1 april 2019).

EUROPAHUIS RYCKEVELDE, *Dossier EU en terreur*, https://www.europahuis.be/media/dossier_eu_en_terreur.pdf (consultatie 19 februari 2019).

EUROPEAN COMMISSION, *Security Union: new rules on reinforced Schengen Information System enter into force*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6921_en.htm (consultatie 23 februari 2019).

- GOOSSENS, J., CANNOOT, P., *et al.*, *Zetten antiterreurmaatregelen onze fundamentele rechten en vrijheden onder druk?*, https://www.knack.be/nieuws/belgie/zetten-antiterreurmaatregelen-onze-fundamentele-rechten-en-vrijheden-onder-druk/article-opinion-725129.html?cookie_check=1550665449 (consultatie 20 februari 2019).
- KACPRZYK, M. en KŁYS, T., *Zjawisko terroryzmu w prawie polskim*, 2015, <https://elc4u.org/publikacje/prace-badawcze/> (consultatie 15 juni 2018).
- KNITTER, A., *Ida po znajomych Stefana W. Nowy watek ws. Zabójstwa Adamowicza*, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/trojmiasto/atak-na-pawla-adamowicza-prezydent-gdanska-zmarl/mnfbm0c> (consultatie 14 maart 2019).
- KOZŁOWSKI, B., *Artykuł 255a kodeksu karnego – kolejne bezsensowne ograniczenie wolności słowa*, <http://bartlomiejkozowski.pl/255a.pdf> (consultatie 20 maart 2019).
- KRZESNICKI, M., *Terroryzm a kodeks karny*, <https://bezprawnik.pl/co-grozi-terrorystom-polsce/> (consultatie 19 maart 2019).
- LALLEMAND, T., *4 op 10 Belgen voelt zich vreemdeling in eigen land*, <https://scepter.net/2018/06/4-op-10-belgen-voelt-zich-vreemdeling-in-eigen-land/> (consultatie 13 maart 2019).
- LEMMENS, L., *KB preciseert werking databank 'Foreign Terrorist Fighters'*, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300462411&lang=nl> (consultatie 4 juni 2018).
- LEMMENS, L., *Nu ook info over haatpredikers en 'homegrown terrorist fighters' bijgehouden in databanken*, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300618521&lang=nl> (consultatie 9 maart 2019).
- LEMMENS, L., *OCAD krijgt meer personeel*, <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300619619&lang=nl> (consultatie 9 maart 2019).

- LEMMENS, L., *Herziene BIM-wet geeft inlichtingendiensten meer armslag, vooral bij terrorisme*, <https://polinfo.kluwer.be/newsview.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300522606&lang=nl> (consultatie 4 juni 2018).
- LESAFFER, P., *Weet u hoeveel procent moslims er in ons land zijn? Veel Vlamingen zitten er ferm naast*, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180122_03315515 (consultatie 13 maart 2019).
- MANDHAI, S., *How big an issue is Islamophobia in Poland?*, <https://www.aljazeera.com/news/2017/11/big-issue-islamophobia-poland-171113064903344.html> (consultatie 13 maart 2019).
- METSU, K., *Trainingskampen voor moslims in België*, <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b082-900-1387-2015201610073.xml> (consultatie 13 april 2019).
- MILANOVIC, M., *France Derogates from ECHR in the Wake of the Paris Attacks*, <https://www.ejiltalk.org/france-derogates-from-echr-in-the-wake-of-the-paris-attacks/> (consultatie 20 februari 2019).
- NARKOWICZ, K. en PEDZIWIATR, K., *Why are Polish people so wrong about Muslims in their country?*, <https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/why-are-polish-people-so-wrong-about-muslims-in/> (consultatie 13 maart 2019).
- PAS, B., *Het onder huisarrest plaatsen van haatpredikers*, <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b100-900-1851-2016201713789.xml> (consultatie 13 april 2019).
- PAS, B., *De screening van haatpredikers*, <https://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b102-866-1572-2016201713357.xml> (consultatie 13 april 2019).
- PAS, B., *Databank in de strijd tegen radicalisering*, <http://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b091-900-1598-2015201611487.xml> (consultatie 13 april 2019).

- PAS, B., *Het sluiten van haatwebstekken*, <https://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-b098-866-1478-2016201712616.xml> (consultatie 13 april 2019).
- SHERRER, A., *European Parliamentary Research Service: The return of foreign fighters to EU soil: Ex-post evaluation*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU\(2018\)621811_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/621811/EPRS_STU(2018)621811_EN.pdf) (consultatie 30 april 2019).
- STEVENS, G., *Themsche: het zinloze bloedbad dat Antwerpen blijvend tekende*, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20160511_02283627 (consultatie 4 juni 2018).
- STURTEWAGEN, B., *22 maart 2016, een scharnierdatum*, http://www.standaard.be/cnt/dmf20160322_02196634 (consultatie 4 juni 2018).
- SZUMIEC-ZIELINSKA, E., *Wybuch w Cytadeli*, <http://www.polska1918-89.pl/pdf/wybuch-w-cytadeli-,1835.pdf> (consultatie 8 juni 2018).
- SZYNKARCZYN, J., *Prezydent Gdanska dzgniety nozem podczas finalu WOSP-u. Holenderskie media reaguja*, <https://www.mojaniderlandia.pl/aktualnosci/prezydent-gdanska-dzgniety-nozem-podczas-finalu-wospu-holenderskie-media-reaguja-3665.html> (consultatie 14 maart 2019).
- TESAT EUROPOL, *European Union: Terrorism Situation and Trend Report 2018*, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf (consultatie 3 april 2019).
- UNIA, *781.887 moslims in België?*, <https://www.unia.be/nl/artikels/781887-moslims-in-belgie-1> (consultatie 13 maart 2019).
- VELASCO, F. en GROVES, N., *Poland's Muslim misconception*, <http://www.euroviews.eu/2017/2017/04/05/polands-muslim-misconception/> (consultatie 13 maart 2019).

- VERVOORN, L. en NEVE, R., *Contraterrorismewetgeving. Een overzicht van negentien EU lidstaten*, https://www.wodc.nl/binaries/werkdocument-7-wetgeving-overige-landen_tcm28-68939.pdf (consultatie 19 februari 2019).
- VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN VZW, *Migranten op doortocht in België: aanbevelingen voor een meer menselijke aanpak*, https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/jan2019_migranten_op_doortocht_in_belgie_0.pdf (consultatie 30 april 2019).
- ŻYWOLEWSKI, W., *Wyrok w sprawie czterech obywateli narodowości czeczeńskiej oskarżonych w finansowanie terroryzmu*, <http://bialystok.so.gov.pl/aktualnosci/778-komunikat-20170807-1.html> (consultatie 1 april 2019).
- X, *What measures is the EU taking to combat terrorism?*, <https://epthinktank.eu/2017/02/09/what-measures-is-the-eu-taking-to-combat-terrorism/> (consultatie 9 juni 2018).
- X, *Schengen Information System: full force to catch criminals in the EU*, <https://www.eppgroup.eu/newsroom/news/sis-full-force-to-catch-criminals-in-the-eu> (consultatie 23 februari 2019).
- X, *Commission takes steps to strengthen EU cooperation in the fight against terrorism, organised crime and cybercrime*, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4865_en.htm (consultatie 25 februari 2019).
- X, *France: New Emergency Powers Threaten Rights*, <https://www.hrw.org/news/2015/11/24/france-new-emergency-powers-threaten-rights> (consultatie 20 februari 2019).
- X, *European Judicial Network (EJN)*, https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCou.aspx?CountryId=351 (consultatie 21 maart 2019).
- X, *In Belgium, arguments about Islam grow louder*, <https://www.economist.com/erasmus/2017/10/15/in-belgium-arguments-about-islam-grow-louder> (consultatie 13 maart 2019).
- X, *Hoe terrorisme te stoppen: wat zijn de EU-maatregelen?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/security/20180316STO99922/hoer-terrorisme-te-stoppen-wat-zijn-de-eu-maatregelen> (consultatie 19 februari 2019).

- X, *De uitwisseling van passagiersgegevens is zonet geland*, https://multimedia.europarl.europa.eu/nl/on-the-arrivals-board-airline-passenger-data-sharing_N005-160413-002_ev (consultatie 19 februari 2019).
- X, *Welke landen zijn Schengenlanden?*, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/europese-unie/vraag-en-antwoord/welke-landen-zijn-schengenlanden> (consultatie 3 april 2019).
- X, *EU-strategie voor terrorismebestrijding*, <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/fight-against-terrorism/eu-strategy/> (consultatie 26 februari 2019).
- X, *Terrorismebestrijding*, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/terrorismen-en-nationale-veiligheid/terrorismebestrijding> (consultatie 19 februari 2019).
- X, *Europees Hof van Mensenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/europees-hof-van-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie/article-belga-1154731.html> (consultatie 14 juni 2018).
- X, *Hof voor Mensenrechten veroordeelt Litouwen en Roemenië voor “geheime CIA-gevangenis”*, <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/hof-voor-mensenrechten-veroordeelt-litouwen-en-roemenie-voor-geheime-cia-gevangenis-abc45238/> (consultatie 14 juni 2018).
- X, *Litouwen en Roemenië hadden geheime CIA-martelgevangenis*, http://m.standaard.be/cnt/dmf20180531_03540027 (consultatie 14 juni 2018).
- X, *Mag terrorismebestrijding ten koste gaan van mensenrechten?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/world/20120410STO42634/mag-terrorismebestrijding-ten-koste-gaan-van-mensenrechten> (consultatie 9 juni 2018).
- X, *EU verscherpt regels om nieuwe vormen van terrorisme te voorkomen*, <http://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2017/03/07/rules-to-prevent-new-forms-of-terrorism/> (consultatie 3 juni 2018).
- X, *Politieke moorden in België*, <https://www.gva.be/cnt/oid191350/archief-politieke-moorden-in-belgie> (consultatie 4 juni 2018).

- X, *Aanslag Joods Museum*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/2.33642> (consultatie 21 juni 2018).
- X, *Politici reageren geschokt op schietpartij Joods Museum*, http://www.standaard.be/cnt/dmf20140524_029 (consultatie 21 juni 2018).
- X, *Overzicht aanslagen en grote schietpartijen in België*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/overzicht-aanslagen-en-grote-schietpartijen-in-belgie~a1d2d67d/> (consultatie 4 juni 2018).
- X, *Wat we weten over de antiterreuroperatie in Verviers*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/wat-we-weten-over-de-antiterreuroperatie-in-verviers~add50f15/> (consultatie 21 juni 2018).
- X, *Vijf doden en 123 gewonden bij aanslag in Luik*, <http://www.knack.be/nieuws/belgie/vijf-doden-en-123-gewonden-bij-aanslag-in-luik/article-normal-34427.html> (consultatie 21 juni 2018).
- X, *Aantal doden aanslag Luik loopt op tot vijf*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.1175834> (consultatie 21 juni 2018).
- X, *Aanslagen Zaventem en Brussel: alles wat we weten*, <https://www.hln.be/nieuws/aanslagen-zaventem-en-brussel-alles-wat-we-weten~a55300aa/> (consultatie 4 juni 2018).
- X, *Teruglezen: 22 maart 2016, een gitzwarte dag voor België*, <https://www.hln.be/nieuws/teruglezen-22-maart-2016-een-gitzwarte-dag-voor-belgie~acf621be/> (consultatie 4 juni 2018).
- X, *Antiterreurmaatregelen*, <https://www.koengeens.be/policy/antiterreurmaatregelen> (consultatie 3 juni 2018).
- X, *12 maatregelen: nieuwe omzendbrief foreign terrorist fighters*, <http://jambon.belgium.be/nl/12-maatregelen-nieuwe-omzendbrief-foreign-terrorist-fighters> (consultatie 14 juni 2018).
- X, *Databank Syriëstrijders uitgebreid naar 'homegrown terrorists' en haatpredikers*, <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/databank-syriestrijders-uitgebreid-naar-homegrown-terrorists-en-haatpredikers~a8072637/> (consultatie 16 maart 2019).

- X, *Polen houdt tijdelijk grenscontroles*, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/399020/polen-houdt-tijdelijk-grenscontroles> (consultatie 22 maart 2019).
- X, *Polen brengt tijdelijke EU grenscontroles terug*, <https://www.polennieuws.nl/2016/04/polen-brengt-tijdelijke-eu-grenscontroles-terug/> (consultatie 22 maart 2019).
- X, *Belgen overschatten aantal moslims in ons land*, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/belgen-overschatten-aantal-moslims-in-ons-land/article-normal-789807.html> (consultatie 13 maart 2019).
- X, *“België heeft binnen 12 jaar een moslimmeerderheid”: Islam-partij kopstuk ziet z’n toekomstige winst al (maar vergist zich)*, <http://newsmonkey.be/article/88518> (consultatie 13 maart 2019).
- X, *Terrorisme*, <https://www.belgium.be/nl/justitie/veiligheid/terrorisme> (consultatie 24 maart 2019).
- X, *Wat betekenen de dreigingsniveaus?*, <https://www.canvas.be/antwoordennaparijs/wat-betekenen-de-dreigingsniveaus> (consultatie 31 maart 2019).
- X, *781.887 musulmans vivent en Belgique: découvrez la carte, commune par commune*, <https://www.sudinfo.be/art/1580627/article/2016-05-24/781887-musulmans-vivent-en-belgique-decouvrez-la-carte-commune-par-commune> (consultatie 12 maart 2019).
- X, *Józef Piłsudski*, https://en.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Pi%C5%82sudski (consultatie 8 juni 2018).
- X, *25 września 1921 r. Zamach na Józefa Piłsudskiego*, <http://nowahistoria.interia.pl/kartka-z-kalendarza/news-25-wrzesnia-1921-r-zamach-na-jozefa-pilsudskiego,nId,2278038> (consultatie 8 juni 2018).
- X, *Wybuch w Cytadeli*, <http://www.ekartkazwarszawy.pl/kartka/wybuch-w-cytadeli/> (consultatie 8 juni 2018), gebaseerd op P. OSEKA, *Dlaczego wybuchła Cytadela?*, Ale Historia, 2013.
- X, *Największy zamach terrorystyczny w historii Polski, czyli zamach w Cytadeli*, <http://o-historii.pl/najwiekszy-zamach-terrorystyczny-historii-polski-zamach-cytadeli/> (consultatie 8 juni 2018).

- X, *Zamach bombowy na tarnowskim dworcu kolejowym*, <http://www.it.tarnow.pl/pol/Atrakcje/TARNOW/Ciekawostki/Taka-jest-historia/Zamach-bombowy-na-tarnowskim-dworcu-kolejowym> (consultatie 8 juni 2018).
- X, *“Wojna zaczęła się w Tarnowie”. Zamach bombowy na dworcu*, <http://nowahistoria.interia.pl/polska-walczaca/news-wojna-zaczela-sie-w-tarnowie-zamach-bombowy-na-dworcu,nId,1490932> (consultatie 8 juni 2018).
- X, *28 sierpnia 1939 r. – zamach bombowy na dworcu w Tarnowie. Czy tak zaczęła się II wojna światowa?*, <http://tarnow.in/28-sierpnia-zamach-bombowy-na-dworcu-w-tarnowie-czy-tak-zaczela-sie-ii-wojna-swiatowa/> (consultatie 8 juni 2018).
- X, *Tak ABW zapobiegła zamachom. Szczegóły operacji „Miecz”*, <https://www.tvp.info/18104257/tak-abw-zapobiegla-zamachom-szczegoly-operacji-miecz> (consultatie 25 maart 2019).
- X, *Udaremnione zamachy podczas pasterek. Dlaczego akcję “Miecz” przypomniano po 11 latach?*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/operacja-miecz-dlaczego-mowi-sie-o-niej-teraz,500229.html> (consultatie 25 maart 2019).
- X, *Kolejne zarzuty dla Brunona K. Grozi mu do 15 lat więzienia*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/kolejne-zarzuty-dla-brunona-k-grozi-mu-do-15-lat-wiezienia,340780.html> (consultatie 25 maart 2019).
- X, *Czego nie wiemy w sprawie Brunona K.*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1532843,1,czego-nie-wiemy-w-sprawie-brunona-k.read> (consultatie 25 maart 2019).
- X, *Moment ataku na prezydenta Gdańska*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/prezydent-gdanska-pawel-adamowicz-zaatakowany,900170.html> (consultatie 13 maart 2019).
- X, *Wszystko rozegrało się w niecałe 90 sekund. Rekonstrukcja ataku na Adamowicza*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/atak-na-prezydenta-adamowicza-rekonstrukcja-wydarzen,900208.html> (consultatie 14 maart 2019).

- X, *Rząd znówelizował Kodeks karny: będą większe kary za terroryzm*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/521258,rzad-znowelizowal-kodeks-karny-beda-wieksze-kary-za-terroryzm.html> (consultatie 20 maart 2019).
- X, *Ustawa o działaniach antyterrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/ustawa-o-dzialaniach-an/1273,USTAWA-O-DZIALANIACH-ANTYTERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 1 april 2019).
- X, *W związku ze szczytem NATO i SDM tymczasowo wracają kontrole graniczne*, <https://rcb.gov.pl/w-zwiazku-ze-szczytem-nato-i-sdm-tymczasowo-wracaja-kontrole-graniczne/> (consultatie 22 maart 2019).
- X, *Straż Graniczna otrzyma od linii lotniczych pełne dane o pasażerach*, <https://www.forbes.pl/wiadomosci/ustawa-o-przekazywaniu-przez-linie-lotnicze-danych-pasazerow/8zj8r1v> (consultatie 26 maart 2019).
- X, *Centrum Antyterrorystyczne (CAT)*, <https://www.abw.gov.pl/pl/zadania/zwalczanie-terroryzmu/centrum-antyterrorysty/62,Centrum-Antyterrorystyczne-CAT.html> (consultatie 2 april 2019).
- X, *Międzyresortowy Zespół ds. Zagrożeń Terrorystycznych*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/ochrona-antyterrorysty/miedzyresortowy-zespol/408,MIEDZYRESORTOWY-ZESPOL-DS-ZAGROZEN-TERRORYSTYCZNYCH.html> (consultatie 2 april 2019).
- X, *Generalny Inspektor Informacji Finansowej*, <https://www.gov.pl/web/finanse/generalny-inspektor-informacji-finansowej> (consultatie 2 april 2019).
- X, *Anonimowe konto bankowe. Przegląd legalnych metod zwiększenia anonimowości transakcji*, <https://www.najlepszekonto.pl/anonimowe-konto-bankowe> (consultatie 29 maart 2019).
- X, *Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP*, <http://www.antyterroryzm.gov.pl/CAT/stopnie-alarmowe/858,Stopnie-alarmowe-i-stopnie-alarmowe-CRP.html> (consultatie 27 maart 2019).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: VERGELIJKING DEFINITIES TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN TERRORISTISCHE GROEP

	Europese wetgeving	Belgische wetgeving ¹⁸⁶	Poolse wetgeving ¹⁸⁷
Terroristische misdrijven	Zie tabel deel I	<p>Art. 137: § 1. Als terroristisch misdrijf wordt aangemerkt het misdrijf bepaald in de §§ 2 en 3 dat door zijn aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kan schaden en opzettelijk gepleegd is met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.</p> <p>§ 2. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1, aangemerkt :</p> <p>1° het opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen (...);</p> <p>2° de gijzelneming (...);</p> <p>3° de ontvoering (...);</p> <p>4° de grootschalige vernieling of beschadiging (...), waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;</p> <p>5° het kapen van vliegtuigen (...);</p> <p>6° het zich door bedrog, geweld of bedreiging jegens de kapitein meester maken van een schip, (...);</p> <p>7° de strafbare feiten bedoeld in het koninklijk besluit van 23 september 1958 houdende algemeen reglement betreffende het fabriceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 1 februari 2000, en die strafbaar zijn gesteld door de artikelen 5 tot 7 van de wet van 28 mei 1956 betreffende ontplofbare en voor de deflagratie vatbare stoffen en mengsels en de daarmee geladen tuigen;</p> <p>8° de strafbare feiten bedoeld in de artikelen 510 tot 513, 516 tot 518, 520,</p>	<p>Art. 115, §20: Przystępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu:</p> <p>1) poważnego zastraszenia wielu osób,</p> <p>2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,</p> <p>3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu.</p>

¹⁸⁶ Strafwetboek, BS 9 juni 1867.

¹⁸⁷ Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553.

		<p>547 tot 549, en (...), waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht; 9° de strafbare feiten bedoeld in de wet (...) houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens; 10° de strafbare feiten bedoeld in (...) de wet (...) houdende goedkeuring van het Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens, (...); 11° de poging, (...), tot het plegen van de in deze paragraaf bedoelde wanbedrijven.</p> <p>§ 3. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in §1 eveneens aangemerkt :</p> <p>1° andere dan in §2 bedoelde grootschalige vernieling of beschadiging, of het veroorzaken van een overstroming van een infrastructurele voorziening, een vervoerssysteem, een publiek of privaat eigendom, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht; 2° het kapen van andere transportmiddelen dan bedoeld in het 5° en 6° van §2; 3° het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren, of leveren van kernwapens of chemische wapens, het gebruik van kernwapens, biologische of chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek in en het ontwikkelen van chemische wapens; 4° het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht; 5° het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of andere essentiële natuurlijke hulpbronnen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht; 6° de bedreiging met het plegen van één van de strafbare feiten bedoeld in §2 of in deze paragraaf.</p>	
<p>Terroristische groep</p>	<p>Zie tabel deel I</p>	<p>Art. 139: Met terroristische groep wordt bedoeld iedere gestructureerde vereniging van meer dan twee personen die sinds enige tijd bestaat en die in onderling overleg optreedt om terroristische misdrijven te plegen, als bedoeld in artikel 137. (...)</p> <p>Art. 140: § 1. Iedere persoon die deelneemt aan enige activiteit van een terroristische groep, zij het ook door het verstrekken van gegevens of materiële middelen aan een terroristische groep of door het in enigerlei vorm financieren van</p>	<p>Art. 258: §1. Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.</p> <p>§2. Jeżeli grupa albo związek określone w §1 mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym,</p>

		<p>enige activiteit van een terroristische groep, terwijl hij wist of moest weten dat zijn deelname zou kunnen bijdragen tot het plegen van een misdad of wanbedrijf door de terroristische groep, wordt gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro.</p> <p>§ 2. Iedere leidende persoon van een terroristische groep wordt gestraft met opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar en met geldboete van duizend euro tot tweehonderdduizend euro.</p>	<p>sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.</p> <p>§3. Kto grupę albo związek określone w §1 w tym mające charakter zbrojny zakłada lub taką grupą albo związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.</p> <p>§4. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupą lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.</p>
--	--	--	---

BIJLAGE II: VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING HET PUBLIEKELIJK UITLOKKEN VAN HET PLEGEN VAN TERRORISTISCHE MISDRIJVEN EN DE WERVING VOOR TERRORISME

	Europese wetgeving	Belgische wetgeving ¹⁸⁸	Poolse wetgeving ¹⁸⁹
Publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven	<p>Art. 1: Kaderbesluit 2002/475/JBZ wordt als volgt gewijzigd:</p> <p>1. Artikel 3 wordt vervangen door: „Artikel 3 Strafbare feiten die verband houden met terroristische activiteiten</p> <p>1. In dit kaderbesluit wordt verstaan onder:</p> <p>a) „publiekelijk uitlokken van het plegen van een terroristisch misdrijf”: de verspreiding, of het anderszins beschikbaar maken, van een boodschap aan het publiek, met het oogmerk aan te zetten tot het plegen van een (terroristisch misdrijf), indien deze gedraging, ongeacht of daarmee al dan niet rechtstreeks terroristische misdrijven worden bepleit, het gevaar oplevert dat één of meer van dergelijke misdrijven zouden kunnen worden gepleegd.</p> <p>2. Iedere lidstaat neemt de maatregelen die noodzakelijk zijn om de volgende opzettelijke gedragingen als strafbare feiten die verband houden met terroristische activiteiten aan te merken:</p> <p>a) het publiekelijk uitlokken van het plegen van terroristische misdrijven.</p>	<p>Art. 140bis: (...), wordt iedere persoon die een boodschap verspreidt of anderszins publiekelijk ter beschikking stelt met het oogmerk rechtstreeks of onrechtstreeks aan te zetten tot het plegen van (terroristische) misdrijven, (...), gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro</p>	<p>Art. 255a, §1: Kto rozpowszechnia lub publicznie prezentuje treści mogące ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym w zamiarze, aby przestępstwo takie zostało popełnione, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.</p>
Werving voor terrorisme	<p>Art. 1: Kaderbesluit 2002/475/JBZ wordt als volgt gewijzigd:</p>	<p>Art. 140ter: (...),wordt iedere persoon die een andere persoon werft voor het plegen van een (terroristisch)</p>	<p>Art. 18, §3: Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu</p>

¹⁸⁸ Strafwetboek, BS 9 juni 1867.

¹⁸⁹ Kodeks Karny, Dz.U. 1997 nr. 88 poz. 553.

	<p>1. Artikel 3 wordt vervangen door: „Artikel 3 Strafbare feiten die verband houden met terroristische activiteiten</p> <p>1. In dit kaderbesluit wordt verstaan onder:</p> <p>b) „werving voor terrorisme”: het aansporen van een andere persoon een (terroristische) handeling te plegen (of een terroristische groep te leiden of aan haar activiteiten deel te nemen).</p> <p>2. Iedere lidstaat neemt de maatregelen die noodzakelijk zijn om de volgende opzettelijke gedragingen als strafbare feiten die verband houden met terroristische activiteiten aan te merken:</p> <p>b) werving voor terrorisme.</p>	<p>misdrijf, (...), gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro.</p>	<p>zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawnemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.</p> <p>Art. 240, §1: Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. (...) lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, niezawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.</p>
--	---	---	--

BIJLAGE III: VERGELIJKING STRAFBAARSTELLING REIZEN VAN OF NAAR DE EUROPESE UNIE VOOR TERRORISTISCHE DOELEINDEN EN DE TRAINING VOOR TERRORISME

	Europese wetgeving ¹⁹⁰	Belgische wetgeving ¹⁹¹	Poolse wetgeving ¹⁹²
Reizen van of naar de EU voor terroristische doeleinden	<p>Art. 9: 1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat reizen naar een ander land dan die lidstaat, met als doel het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van een terroristisch misdrijf (...), met als oogmerk het deelnemen aan de activiteiten van een terroristische groepering in de wetenschap dat daarmee zal worden bijgedragen aan de criminele activiteiten van die groepering (...), of het geven of het ontvangen van training voor terrorisme (...), strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.</p> <p>2. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de volgende handelingen strafbaar worden gesteld indien er sprake is van opzet:</p> <p>a) reizen naar die lidstaat met als oogmerk het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van een terroristisch misdrijf (...), het deelnemen aan de activiteiten van een terroristische groepering in de wetenschap dat daarmee zal worden bijgedragen aan de criminele activiteiten van die groepering (...), of het geven of ontvangen van training voor terrorisme (...), of</p> <p>b) voorbereidende handelingen van een persoon die die lidstaat binnenkomt met het voornemen een terroristisch misdrijf (...) te</p>	<p>Art. 140sexies: (...), wordt gestraft met opsluiting van 5 jaar tot 10 jaar en met geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro :</p> <p>1° iedere persoon die het nationaal grondgebied verlaat met het oog op het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 137, 140 tot 140quinquies en 141, (...);</p> <p>2° iedere persoon die in het nationaal grondgebied binnenkomt met het oog op het plegen, in België of in het buitenland, van een misdrijf bedoeld in de artikelen 137, 140 tot 140quinquies en 141, (...).</p>	<p>Art. 259a: Kto przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej w celu popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art.255a lub art.258 §2 lub 4, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.</p>

¹⁹⁰ Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad, *Pb.L.* 31 maart 2017, afl. 88, 13.

¹⁹¹ Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867.

¹⁹² Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553.

	<p>plegen of daaraan bij te dragen.</p> <p>Art. 10: De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat iedere handeling van organisatie of facilitering waarbij een persoon wordt geholpen bij het reizen met terroristisch oogmerk (...), in de wetenschap dat de aldus verstrekte hulp dat doel dient, strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.</p>		
<p>Training voor terrorisme</p>	<p>Art. 7: De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat het geven van instructie voor het vervaardigen of gebruiken van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, of voor andere specifieke methoden of technieken, met als doel het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van (terroristische) misdrijven, in de wetenschap dat beoogd wordt de verstrekte vaardigheden daarvoor in te zetten, strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.</p> <p>Art. 8: De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat het ontvangen van instructie voor het vervaardigen of gebruiken van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, of voor andere specifieke methoden of technieken, met als doel het plegen, of het bijdragen aan het plegen, van (terroristische) misdrijven, strafbaar wordt gesteld indien er sprake is van opzet.</p>	<p>Art. 140quater: (...), wordt iedere persoon die onderrichtingen geeft of een opleiding verschaft voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen van (terroristische) misdrijven, (...), gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro.</p> <p>Art. 140quinquies: (...), wordt iedere persoon die zich in België of in het buitenland onderrichtingen doet geven of aldaar een opleiding volgt die worden bedoeld in artikel 140quater met het oog op het plegen van (terroristische) misdrijven, (...), gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met een geldboete van honderd euro tot vijfduizend euro.</p>	<p>Art. 255: (...), podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.</p> <p>§2.Tej samej karze podlega, kto w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym uczestniczy w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa.</p>

BIJLAGE IV: VERGELIJKING BIJKOMENDE WETGEVING RELEVANT VOOR DE DOELSTELLINGEN VAN HET KADERBESLUIT

Afdeling I. Strafbaarstelling financiering van terrorisme

	Europese wetgeving¹⁹³	Belgische wetgeving¹⁹⁴	Poolse wetgeving¹⁹⁵
Definiëring financiering van terrorisme	<p>Art. 1, 5.: Voor de toepassing van deze richtlijn wordt onder „terrorismedinanciering” verstaan: de verstrekking of verzameling van gelden en andere vermogensbestanddelen, op welke wijze ook, rechtstreeks of onrechtstreeks, met de bedoeling of wetende dat deze geheel of gedeeltelijk dienen te worden gebruikt om strafbare feiten in de zin van de artikelen 1 tot en met 4 van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad (1) te plegen.</p>	<p>Art. 3: Voor de toepassing van deze wet en de besluiten en reglementen genomen ter uitvoering ervan, wordt beschouwd als "financiering van terrorisme": de verstrekking of verzameling van geldmiddelen en andere vermogensbestanddelen, op welke wijze ook, rechtstreeks of onrechtstreeks, met het oogmerk dat deze worden gebruikt of in de wetenschap dat zij, geheel of gedeeltelijk, zullen worden gebruikt door een terroristische organisatie, of door een terrorist die alleen handelt, zelfs zonder enige band met een bepaalde terroristische daad.</p>	<p>Art. 2, 2., 6): Ilekroć w ustawie jest mowa o: finansowaniu terroryzmu – rozumie się przez to czyn określony w art.165a ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks karny.</p> <p>Art. 165a k.k.¹⁹⁶: §1. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w zamiarze sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym (...), podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.</p> <p>§2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia mienie określone w §1 zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w tym przepisie, osobie biorącej udział w takiej grupie lub związku lub osobie, która ma zamiar popełnienia takiego przestępstwa.</p> <p>§3. Kto, nie będąc do tego obowiązany na mocy ustawy, pokrywa koszty związane z zaspokojeniem potrzeb lub wykonaniem zobowiązań finansowych grupy, związku lub osoby, o których mowa w</p>

¹⁹³ Richtlijn (EU) 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismedinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 2005/60/EG van het Europees Parlement en de Raad en Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie, *Pb.L.* 5 juni 2015, afl. 141, 73-117.

¹⁹⁴ Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 6 oktober 2017.

¹⁹⁵ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, *Dz.U.* 2018 poz. 723.

¹⁹⁶ Kodeks Karny, *Dz.U.* 1997 nr. 88 poz. 553.

			<p>§2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.</p> <p>§4. Tej samej karze podlega sprawca czynu określonego w §1 lub 2, który działa nieumyślnie.</p>
<p style="text-align: center;">Verbod anonieme bankrekening en</p>	<p>Art. 10, 1.: De lidstaten verbieden hun kredietinstellingen en financiële instellingen anonieme rekeningen of anonieme spaarboekjes bij te houden. De lidstaten verlangen in alle gevallen dat eigenaren en begunstigden van bestaande anonieme rekeningen of anonieme spaarboekjes, zo spoedig mogelijk en in ieder geval voordat dergelijke rekeningen of spaarboekjes op enigerlei wijze worden gebruikt, worden onderworpen aan cliëntenonderzoeksmatregelen.</p>	<p>Art. 20: De onderworpen entiteiten bedoeld in artikel 5, §1, 3° tot en met 22°, mogen geen anonieme rekeningen openen of rekeningen openen onder een valse naam of een pseudoniem. Ze nemen alle gepaste maatregelen om de naleving van dit verbod te verzekeren.</p> <p>Art. 21, §1: De onderworpen entiteiten identificeren en verifiëren de identiteit van de cliënten: 1° met wie ze zakelijke relaties aangaan.</p> <p>Art. 26, §1: Teneinde te voldoen aan hun verplichting tot identificatie van de personen (...), verzamelen de onderworpen entiteiten relevante informatie over deze personen om ze met voldoende zekerheid te kunnen onderscheiden van elke andere persoon, (...). § 2. (...), is de relevante informatie bedoeld in paragraaf 1: 1° wanneer de identificatieverplichting betrekking heeft op een natuurlijke persoon, zijn naam, voornaam, geboortedatum en -plaats en, in de mate van het mogelijke, zijn adres.</p>	<p>Art. 34, 1.: Środki bezpieczeństwa finansowego obejmują: 1) identyfikację klienta oraz weryfikację jego tożsamości.</p> <p>Art. 36, 1.: Identyfikacja klienta polega na ustaleniu w przypadku: 1) osoby fizycznej: a) imienia i nazwiska, b) obywatelstwa, c) numeru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub daty urodzenia –w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL, oraz państwa urodzenia, d) serii i numeru dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby, e) adresu zamieszkania –w przypadku posiadania tej informacji przez instytucję obowiązującą, f) nazwy (firmy), numeru identyfikacji podatkowej (NIP) oraz adresu głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej –w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą.</p> <p>Art. 37: Weryfikacja tożsamości klienta (...) polega na potwierdzeniu ustalonych danych identyfikacyjnych na podstawie dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby fizycznej, dokumentu zawierającego aktualne dane z wyciągu z właściwego rejestru lub innych dokumentów, danych lub informacji pochodzących z wiarygodnego i niezależnego źródła.</p> <p>Art. 39, 1.: Weryfikacja tożsamości klienta (...) następuje przed nawiązaniem stosunków gospodarczych lub</p>

			przeprowadzeniem transakcji okazjonalnej.
Clïenten- onderzoek	<p>Art. 11: De lidstaten zorgen ervoor dat de meldingsplichtige entiteiten in de volgende omstandigheden cliëntenonderzoeksmaatregelen toepassen:</p> <p>a) wanneer zij een zakelijke relatie aangaan;</p> <p>b) wanneer zij een occasionele transactie verrichten:</p> <p>i) ten bedrage van 15 000 EUR of meer, ongeacht of de transactie in één verrichting plaatsvindt dan wel in verscheidene verrichtingen waartussen een verband lijkt te bestaan, of</p> <p>ii) die een geldovermaking vormt (...) ten bedrage van meer dan 1 000 EUR;</p> <p>c) in het geval van personen die in goederen handelen, wanneer zij occasionele transacties in contanten ten bedrage van 10 000 EUR of meer verrichten, ongeacht of de transactie in één verrichting plaatsvindt dan wel in verscheidene verrichtingen waartussen een verband lijkt te bestaan;</p> <p>d) voor aanbieders van kansspeldiensten, wanneer zij bij het ophalen van prijs, het aangaan van een weddenschap, of beide, transacties ten bedrage van 2 000 EUR of meer verrichten, ongeacht of de transactie in één verrichting plaatsvindt dan wel in verscheidene verrichtingen waartussen een verband lijkt te bestaan;</p> <p>e) wanneer er een vermoeden van witwassen of terrorismefinanciering bestaat, ongeacht of er sprake is van enigerlei afwijking, vrijstelling of drempel;</p> <p>f) wanneer wordt betwijfeld of de eerder verkregen cliëntidentificatiegegevens waarheidsgetrouw of toereikend zijn.</p>	<p>Art. 21, §1: De onderworpen entiteiten identificeren en verifiëren de identiteit van de cliënten :</p> <p>1° met wie ze zakelijke relaties aangaan;</p> <p>2° die occasioneel, buiten een zakelijke relatie bedoeld in 1°:</p> <p>a) één of meerdere verrichtingen uitvoeren waartussen een verband lijkt te bestaan, voor een bedrag van 10 000 euro of meer; of</p> <p>b) (...), één of meerdere overschrijvingen of geldovermakingen verrichten, (...), waartussen een verband lijkt te bestaan, en voor een bedrag van meer dan 1 000 euro, of ongeacht het bedrag, wanneer de betrokken geldmiddelen door de onderworpen entiteit contant of in anoniem elektronisch geld zijn ontvangen. (...)</p> <p>3° in het geval van exploitanten van kansspelen (...), die een verrichting uitvoeren die bestaat uit het plaatsen van een inzet voor een bedrag van 2 000 euro of meer, of het zich laten uitbetalen van een winst voor een bedrag van 2 000 euro of meer, in het geval de identificatie en de verificatie van de identiteit van de cliënt nog niet plaatsvond, ongeacht of de verrichting in één dan wel in verscheidene verrichtingen waartussen een verband lijkt te bestaan, plaatsvindt.</p> <p>4° die niet onder de bepalingen onder 1° tot en met 3° vallen en ten aanzien van wie er een vermoeden van witwassen van geld of van financiering van terrorisme bestaat;</p> <p>5° voor dewelke er wordt betwijfeld of de eerder verkregen cliëntidentificatiegegevens waarheidsgetrouw of juist</p>	<p>Art. 35, 1.: Instytucje obowiązane stosuj środki bezpieczestwa finansowego w przypadku:</p> <p>1) nawizywania stosunków gospodarczych;</p> <p>2) przeprowadzania transakcji okazjonalnej:</p> <p>a) o równowartoci 15 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane, lub</p> <p>b) która stanowi transfer srodków piniżnych na kwotę przekraczającą równowartoc 1 000 euro;</p> <p>3) przeprowadzania gotówkowej transakcji okazjonalnej o równowartoci 10 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obiwanych, (...);</p> <p>4) obstawiania stawek oraz odbioru wygranych o równowartoci 2 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obiwanych, (...);</p> <p>5) podejrzenia prania pinidzy lub finansowania terroryzmu;</p> <p>6) wtpliwoci co do prawdziwoci lub kompletnoci dotychczas uzyskanych danych identyfikacyjnych klienta.</p>

		<p>zijn.</p> <p>§ 2. Voor de toepassing van paragraaf 1, 3°, moet onder "verrichtingen waartussen een verband bestaat" worden verstaan verrichtingen die door een en dezelfde persoon worden uitgevoerd, die betrekking hebben op een en dezelfde verrichting van dezelfde aard die hetzelfde of een gelijkaardig doel hebben en die op dezelfde plaats worden uitgevoerd, ongeacht of die verrichtingen tegelijkertijd dan wel met korte tussenpozen worden uitgevoerd.</p>	
--	--	--	--

Afdeling II. Omzetting Europese Passenger Name Record (PNR) Richtlijn

	Europese wetgeving ¹⁹⁷	Belgische wetgeving ¹⁹⁸	Poolse wetgeving ¹⁹⁹
Toepassings gebied	<p>Art. 1, 1.: Bij deze richtlijn worden voorschriften vastgesteld inzake:</p> <p>a) de doorgifte door luchtvaartmaatschappijen van persoonsgegevens van passagiers (Passenger Name Record — PNR) van vluchten naar of vanuit derde landen.</p>	<p>Art. 3, § 1: Deze wet bepaalt de verplichtingen van de vervoerders en de reisoperatoren inzake de doorgifte van gegevens van passagiers van, naar en op doorreis over het nationaal grondgebied.</p>	<p>Art. 2: Użyte w ustawie określenia i skróty oznaczają:</p> <p>6) lot PNR – lot statku powietrznego wykonującego przewóz lotniczy pasażerów, podczas którego następuje przekroczenie granicy państwowej, a start albo lądowanie statku powietrznego następuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
Niet enkel terrorisme	<p>Art. 1, 2.: Overeenkomstig deze richtlijn verzamelde PNR-gegevens mogen uitsluitend worden verwerkt om terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit te voorkomen, op te sporen, te onderzoeken en te vervolgen (...).</p> <p>Art. 3, 9.: „ernstige criminaliteit”, de in bijlage II bedoelde strafbare feiten, waarop in het nationale recht van een lidstaat een vrijheidsbenemende straf of een tot detentie strekkende maatregel met een maximumduur van ten minste drie jaar staat.</p> <p>Bijlage II: Lijst van de in artikel 3, punt 9, bedoelde strafbare feiten</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. deelneming aan een criminele organisatie, 2. mensenhandel, 3. seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, 4. illegale handel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, 5. illegale handel in wapens, munitie en explosieven, 6. corruptie, 	<p>Art. 37, §2: De verzoekende PIE (...) motiveert de aanvraag door het feit dat het noodzakelijk is om deze gegevens in een precies geval te verkrijgen met het oog op het voorkomen, opsporen, onderzoeken of vervolgen van terroristische misdrijven of ernstige criminaliteit.</p> <p>Art. 28, §1: Dit hoofdstuk is van toepassing op de verwerking van de passagiersgegevens door de politiediensten belast met de grenscontroles en door de Dienst Vreemdelingenzaken, met het oog op de verbetering van de controles van personen aan de buitengrenzen en met het oog op de bestrijding van de illegale immigratie.</p> <p>Art. 8, § 1: De passagiersgegevens worden verwerkt met het oog op :</p> <p>1° het opsporen en vervolgen, met inbegrip van de uitvoering van straffen of vrijheidsbepalende maatregelen, met betrekking tot misdrijven bedoeld in artikel 90ter, § 2, 2°, 3°, 7°, 8°, 11°, 14°, 17° à 20°, 22°, 24° à</p>	<p>Art. 1, 1.: Ustawa określa zasady i warunki przekazywania przez przewoźników lotniczych danych dotyczących przelotu pasażera oraz przetwarzania tych danych w celu wykrywania i zwalczania przestępstw o charakterze terrorystycznym i innych przestępstw lub przestępstw skarbowych oraz zapobiegania im i ścigania ich sprawców, a także podmioty właściwe w tych sprawach.</p> <p>Art. 3: Dane PNR przekazane przez przewoźników lotniczych mogą być przetwarzane w celu zapobiegania, wykrywania i zwalczania oraz ścigania sprawców:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przestępstw o charakterze terrorystycznym; 2) przestępstw lub przestępstw skarbowych: <ol style="list-style-type: none"> a) udziału w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw lub przestępstw skarbowych, b) handlu ludźmi,

¹⁹⁷ Richtlijn (EU) 2016/681 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en ernstige criminaliteit, *Pb.L.* 4 mei 2016, afl. 119.

¹⁹⁸ Wet van 25 december 2016 betreffende de verwerking van passagiersgegevens, *BS* 25 januari 2017.

¹⁹⁹ Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o przetwarzaniu danych dotyczących przelotu pasażera, *Dz.U.* 2018 poz. 894.

	<p>7. fraude, met inbegrip van fraude ten nadele van de financiële belangen van de Unie,</p> <p>8. witwassen van opbrengsten van criminaliteit en valsemunterij, met inbegrip van namaak van de euro,</p> <p>9. computercriminaliteit / cybercriminaliteit,</p> <p>10. milieumisdrijven, met inbegrip van de illegale handel in bedreigde diersoorten en de illegale handel in bedreigde planten- en boomsoorten,</p> <p>11. hulp bij illegale binnenkomst en illegaal verblijf,</p> <p>12. moord, zware mishandeling,</p> <p>13. illegale handel in menselijke organen en weefsels,</p> <p>14. ontvoering, wederrechtelijke vrijheidsberoving en gijzeling,</p> <p>15. georganiseerde en gewapende diefstal,</p> <p>16. illegale handel in cultuurgoederen, waaronder antiques en kunstvoorwerpen,</p> <p>17. namaak van producten en productpiraterij,</p> <p>18. vervalsing van administratieve documenten en handel in valse documenten,</p> <p>19. illegale handel in hormonale stoffen en andere groeibevorderaars,</p> <p>20. illegale handel in nucleaire of radioactieve stoffen,</p> <p>21. verkrachting,</p> <p>22. misdrijven die onder de rechtsmacht van het Internationaal Strafhof vallen,</p> <p>23. kaping van vliegtuigen/schepen,</p> <p>24. sabotage,</p> <p>25. handel in gestolen voertuigen,</p> <p>26. industriële spionage.</p>	<p>28°, 30°, 32°, 33°, 34°, 36° à 39°, 43° à 45° et § 3, van het Wetboek van straffondering;</p> <p>2° het opsporen en vervolgen, met inbegrip van de uitvoering van straffen of vrijheidsbeperkende maatregelen, met betrekking tot misdrijven bedoeld in de artikelen 196, voor wat betreft valsheid in authentieke en openbare geschriften, 198, 199, 199bis, 207, 213, 375 en 505 van het Strafwetboek;</p> <p>3° de preventie van ernstige inbreuken op de openbare veiligheid in het kader van gewelddadige radicalisering door het toezien op fenomenen en groeperingen overeenkomstig artikel 44/5, § 1, 2° en 3° en § 2, van de wet van 5 augustus 1992 op het politiebureau;</p> <p>4° het toezien op activiteiten bedoeld in de artikelen 7, 1° en 3°/1, en 11, § 1, 1° tot 3° en 5°, van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst;</p> <p>5° het opsporen en vervolgen van de misdrijven bedoeld in artikel 220, § 2, van de algemene wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen, in artikel 45, derde lid, van de wet van 22 december 2009 betreffende de algemene regeling inzake accijnzen, in artikel 5 van de wet van 15 mei 2007 betreffende de bestraffing van namaak en piraterij van intellectuele eigendomsrechten, in artikel 26 van het decreet van de Duitstalige gemeenschap van 20 februari 2017 ter bescherming van roerende cultuurgoederen van uitzonderlijk belang alsook in artikel 24 van het decreet van de Vlaamse gemeenschap van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang, het ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 7 februari 2012</p>	<p>c) tegenwoordig wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego,</p> <p>d) nielegalnego wytwarzania, przetwarzania, przemytu środków odurzających, prekursorów, środków zastępczych lub substancji psychotropowych lub obrotu nimi,</p> <p>e) nielegalnego obrotu bronią, amunicją lub materiałami wybuchowymi,</p> <p>f) łapownictwa i płatnej protekcji,</p> <p>g) oszustwa, w tym oszustwa przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej,</p> <p>h) wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, fałszowania oraz obrotu fałszywymi pieniędzmi lub innymi środkami płatniczymi,</p> <p>i) przeciwko ochronie danych gromadzonych, przechowywanych, przetwarzanych lub przekazywanych w systemie informatycznym,</p> <p>j) przeciwko środowisku naturalnemu, w tym nielegalnego obrotu zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin,</p> <p>k) udzielenia pomocy w nielegalnym przekroczeniu granicy państwowej lub pobycie,</p> <p>l) zabójstwa, spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,</p> <p>m) nielegalnego obrotu organami i tkankami ludzkimi,</p> <p>n) bezprawnego pozbawienia człowieka wolności, uprowadzenia człowieka dla okupu, wzięcia lub przetrzymywania zakładnika,</p> <p>o) rozboju z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia, wymuszenia rozbojniczego z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia,</p> <p>p) nielegalnego handlu dobrami kultury,</p>
--	---	--	--

		<p>waarbij de invoer van goederen van oorsprong of van herkomst uit Syrië, aan een vergunning onderworpen wordt, zoals gewijzigd bij het ministerieel besluit van 1 juli 2014, het ministerieel besluit van 23 maart 2004 tot opheffing van het ministerieel besluit van 17 januari 2003 waarbij de in-, uit- en doorvoer van goederen van oorsprong of van herkomst uit of met bestemming Irak, aan een voorafgaande machtiging onderworpen wordt en waarbij de in-, uit- en doorvoer van zekere goederen van oorsprong, van herkomst uit of met bestemming Irak aan een vergunning onderworpen wordt alsook het opsporen van misdrijven bedoeld in artikel 5 van de wet van 28 juli 1981 houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten, en van de Bijlagen, opgemaakt te Washington op 3 maart 1973, alsmede van de Wijziging van de Overeenkomst, aangenomen te Bonn op 22 juni 1979.</p> <p>§ 2. (...), worden de passagiersgegevens eveneens verwerkt ter verbetering van de controles van personen aan de buitengrenzen en ter bestrijding van illegale immigratie.</p>	<p>q) podrabiania oraz obrotu podrobionymi wyrobami, r) fałszowania oraz obrotu sfalszowanymi dokumentami, s) nielegalnego obrotu hormonami lub podobnymi substancjami, t) nielegalnego obrotu materiałami radioaktywnymi, u) zgwałcenia, v) należących do właściwości Międzynarodowego Trybunału Karnego, w) porwania statku wodnego lub powietrznego, x) sabotażu, y) obrotu kradzionymi pojazdami mechanicznymi, z) szpiegostwa przemysłowego</p> <p>– których górna granica ustawowego zagrożenia wynosi przynajmniej 3 lata pozbawienia wolności.</p>
<p>(Lucht) vervoer</p>	<p>Art. 1, 1.: Bij deze richtlijn worden voorschriften vastgesteld inzake: a) de doorgifte door luchtvaartmaatschappijen van persoonsgegevens van passagiers (Passenger Name Record – PNR) van vluchten naar of vanuit derde landen.</p> <p>Art. 3, 4.: In deze richtlijn wordt verstaan onder: „passagier”, iedere persoon, met inbegrip van de transferpassagiers en transitpassagiers en met uitsluiting van de bemanningsleden, die met</p>	<p>Art. 4: Voor de toepassing van deze wet (...) wordt verstaan onder:</p> <p>1°: "vervoerder": elke natuurlijke of rechtspersoon die het beroepsmatige vervoer van personen door de lucht, over het water, over het spoor of over de weg verricht.</p> <p>4°: "vervoer over de weg": het geregeld internationaal busvervoer wanneer het vertrek, de aankomst of de doorreis op het nationaal grondgebied plaatsheeft, (...).</p> <p>5°: "vervoer over het spoor": elke internationale</p>	<p>Art. 1, 1.: Ustawa określa zasady i warunki przekazywania przez przewoźników lotniczych danych dotyczących prze-lotu pasażera oraz przetwarzania tych danych w celu wykrywania i zwalczania przestępstw o charakterze terrorystycznym i innych przestępstw lub przestępstw skarbowych oraz zapobiegania im i ścigania ich sprawców, a także podmioty właściwe w tych sprawach.</p> <p>Art. 2, 1): Użyte w ustawie określenia i skróty oznaczają:</p>

	<p>toestemming van de luchtvaartmaatschappij in een luchtvaartuig wordt vervoerd of zal worden vervoerd, en waarbij die toestemming blijkt uit de vermelding van die persoon op de passagierslijst.</p>	<p>reizigersvervoerdienst (...) geëxploiteerd op een hogesnelheidslijn (...). 6°: "vervoer over het water": een internationale zeereis met een passagierschip waarbij de haven van vertrek, aankomst of doorreis in België is gelegen. 10°: "passagier": iedere persoon, met inbegrip van de transferpassagiers en transitpassagiers en met uitsluiting van de bemanningsleden, die wordt vervoerd of moet worden vervoerd door een vervoerder, met de toestemming van deze laatste, wat zich vertaalt door de inschrijving van deze persoon op de passagierslijst.</p>	<p>dane PNR – dane dotyczące przelotu pasażera, w tym dane osobowe, które są przetwarzane w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej przez przewoźników lotniczych w celu dokonania rezerwacji lub realizacji lotu w ramach przewozu lotniczego, podlegające przekazaniu przez przewoźnika lotniczego do JIP.</p>
<p style="text-align: center;">PNR-gegevens</p>	<p>Bijlage I: PNR-gegevens verzameld door luchtvaartmaatschappijen: 1. PNR-bestandslocatie 2. Datum van reservering/afgifte van het biljet 3. Geplande reisdatum (-data) 4. Naam/namen 5. Adres en contactgegevens (telefoonnummer, e-mailadres) 6. Alle betalingsinformatie, met inbegrip van het factuuradres 7. Volledige reisroute voor dit specifieke PNR 8. Informatie betreffende reizigers die gebruikmaken van een loyaliteitsprogramma voor frequent reizen 9. Reisbureau/reisagent 10. Reisstatus van de passagier, met inbegrip van bevestigingen, check-in-status en „no-show” of „go-show”-informatie 11. Opgesplitste / opgedeelde PNR-informatie 12. Algemene opmerkingen (met inbegrip van alle beschikbare informatie over niet-begeleide minderjarigen jonger dan 18 jaar, zoals naam en geslacht van de minderjarige, leeftijd, talen die de minderjarige spreekt, naam en contactgegevens van de persoon die de minderjarige begeleidt naar het vertrek en de aard van de relatie van deze</p>	<p>Art. 9, § 1.: Wat de reservatiegegevens betreft, bevatten de passagiersgegevens maximaal: 1° de PNR-bestandslocatiecode; 2° de datum van reservering en afgifte van het biljet; 3° de geplande reisdata; 4° de namen, voornamen en geboortedatum; 5° het adres en de contactgegevens (telefoonnummer, e-mailadres); 6° de betalingsinformatie, met inbegrip van het factureringsadres; 7° de volledige reisroute voor de betrokken passagier; 8° de informatie over de "geregistreeerde reizigers", met name de reizigers die gebruikmaken van een loyaliteitsprogramma voor frequent reizen; 9° het reisbureau of de reisagent; 10° de status van de reiziger, met inbegrip van de bevestigingen, check-in-status, no-show- of go-show-informatie; 11° de aanwijzingen over de opgesplitste of opgedeelde PNR-informatie; 12° de algemene opmerkingen, met inbegrip van alle</p>	<p>Art. 4.1.: Przetwarza się następujące kategorie danych PNR: 1) kod identyfikacyjny danych PNR; 2) datę dokonania rezerwacji lub wystawienia biletu na lot PNR; 3) datę planowanego przelotu; 4) imię i nazwisko pasażera; 5) adres, numer telefonu i adres e-mail pasażera; 6) informacje dotyczące płatności za bilet, obejmujące numer karty płatniczej, informacje o płatności gotówką, informacje znajdujące się na fakturze albo na innym dowodzie płatności za bilet oraz informacje zawarte w poleceniu przelewu: numery rachunków bankowych nadawcy i odbiorcy, imiona i nazwiska lub nazwy nadawcy i odbiorcy, kwotę i walutę przelewu, datę i czas wykonania przelewu oraz jego tytuł; 7) trasę przelotu pasażera; 8) informacje o programach lojalnościowych; 9) nazwę, numer telefonu, adres e-mail i adres biura podróży lub agencji turystycznej; 10) dane o statusie podróży pasażera obejmujące: a) potwierdzenia etapów rezerwacji,</p>

	<p>persoon met de minderjarige, naam en contactgegevens van de persoon die de minderjarige afhaalt bij aankomst en de aard van de relatie van deze persoon met de minderjarige, functionaris voor vertrek en aankomst) 13. Informatie uit de biljetuitgifte („ticketing field”-informatie), waaronder het biljetnummer, de uitgiftedatum van het reisbiljet, biljetten voor enkele reizen en geautomatiseerde prijsnotering van reisbiljetten</p> <p>14. Zitplaatsinformatie, waaronder het zitplaatsnummer</p> <p>15. Informatie over gemeenschappelijke vluchtnummers</p> <p>16. Alle bagage-informatie</p> <p>17. Aantal en namen van de andere reizigers in het PNR</p> <p>18. Alle verzamelde API-gegevens (Advance Passenger Information) (onder meer soort, nummer, land van afgifte en geldigheidsdatum van een identiteitsdocument, nationaliteit, familienaam, voornaam, geslacht, geboortedatum, luchtvaartmaatschappij, vluchtnummer, datum van vertrek, datum van aankomst, luchthaven van vertrek, luchthaven van aankomst, tijdstip van vertrek, tijdstip van aankomst)</p> <p>19. Alle vroegere wijzigingen in de onder de punten 1 tot en met 18 genoemde PNR-gegevens.</p>	<p>beschikbare informatie over de niet-begeleide minderjarigen onder 18 jaar, zoals de naam en het geslacht van de minderjarige, zijn leeftijd, de taal/talen die hij spreekt, de naam en de contactgegevens van de voogd die de minderjarige begeleidt bij het vertrek en de aard van zijn relatie met de minderjarige, de naam en de contactgegevens van de voogd aanwezig bij de aankomst en de aard van zijn relatie met de minderjarige, de ambtenaar die bij het vertrek en de aankomst aanwezig is;</p> <p>13° de informatie betreffende de biljetuitgifte, waaronder het biljetnummer, de uitgiftedatum, de biljetten voor enkele reizen en de geautomatiseerde prijsnotering van de biljetten;</p> <p>14° het zitplaatsnummer en andere informatie over de zitplaats;</p> <p>15° de informatie over gezamenlijke vluchtnummers;</p> <p>16° alle bagage-informatie;</p> <p>17° het aantal en de namen van de andere reizigers in het PNR;</p> <p>18° alle voorafgaande passagiersgegevens (API-gegevens) die werden verzameld en worden opgesomd in § 2;</p> <p>19° alle vroegere wijzigingen van de onder 1° tot 18° opgesomde gegevens;</p> <p>§ 2. Wat de gegevens van de check-in-status en het instappen betreft, zijn de voorafgaande gegevens bedoeld in §1, 18°, de volgende:</p> <p>1° soort reisdocument;</p> <p>2° nummer van het document;</p> <p>3° nationaliteit;</p> <p>4° land van afgifte van het document;</p> <p>5° vervaldatum van het document;</p> <p>6° familienaam, voornaam, geslacht, geboortedatum;</p> <p>7° vervoerder / reisoperator;</p> <p>8° nummer van het vervoer;</p> <p>9° datum van vertrek, datum van aankomst;</p>	<p>b) stan odprawy biletowo-bagażowej,</p> <p>c) informacje o tym, czy pasażer stawił się osobiście do tej odprawy lub nabył bilet wczase odprawy biletowo-bagażowej bez wcześniejszej rezerwacji;</p> <p>11) informacje o:</p> <p>a) rozdzieleniu danych PNR, obejmujące informacje o zmianie rezerwacji dokonanej dla więcej niż jednej osoby w zakresie wskazania nowego kierunku lotu dla co najmniej jednej z nich, albo</p> <p>b) podzieleniu danych PNR, obejmujące informacje o zmianie rezerwacji dokonanej dla więcej niż jednej osoby w zakresie wskazania nowego kierunku lotu dla wszystkich osób nią objętych;</p> <p>12) informacje dotyczące osoby małoletniej podróżującej bez opieki statkiem powietrznym, obejmujące:</p> <p>a) imię i nazwisko osoby małoletniej, jej płeć, wiek oraz języki, którymi włada,</p> <p>b) imię i nazwisko opiekuna osoby małoletniej w momencie startu tego statku, jego adres, numer telefonu, adres e-mail, rodzaj i numer dokumentu tożsamości oraz rodzaj więzi łączącej go z osobą małoletnią,</p> <p>c) imię i nazwisko opiekuna osoby małoletniej w momencie lądowania tego statku, jego adres, numer telefonu, adres e-mail, rodzaj i numer dokumentu tożsamości oraz rodzaj więzi łączącej go z osobą małoletnią,</p> <p>d) imię i nazwisko przedstawiciela przewoźnika lotniczego obecnego przy odlocie i przylocie;</p> <p>13) numer biletu, datę jego wystawienia i informację, czy został wystawiony w jedną stronę, oraz informację o automatycznie skalkulowanej taryfie służącej do ustalenia ceny biletu;</p> <p>14) numer miejsca na pokładzie statku powietrznego</p>
--	--	--	---

		<p>10° plaats van vertrek, plaats van aankomst;</p> <p>11° tijdstip van vertrek, tijdstip van aankomst;</p> <p>12° totaal aantal vervoerde personen;</p> <p>13° zitplaatsnummer;</p> <p>14° PNR-bestandslocatiecode;</p> <p>15° aantal, gewicht en identificatie van de bagagestukken;</p> <p>16° grensdoorlaatpost van binnenkomst op het nationaal grondgebied.</p>	<p>i inne informatie dotyczące tego miejsca;</p> <p>15) informatie o wspólnej obsłudze połączeń;</p> <p>16) informacje dotyczące liczby, rodzaju i wagi bagażu;</p> <p>17) liczba oraz imiona i nazwiska innych pasażerów wymienionych w danych PNR dotyczących dokonanej rezerwacji;</p> <p>18) informacje dotyczące przelotu pasażera, przekazane przez przewoźnika lotniczego przed podróżą, obejmujące:</p> <p>a) rodzaj, numer, kraj wydania i datę ważności dokumentu tożsamości,</p> <p>b) obywatelstwo,</p> <p>c) imię i nazwisko,</p> <p>d) płeć,</p> <p>e) datę urodzenia,</p> <p>f) nazwę linii lotniczych, numer lotu PNR oraz datę i godzinę startu i lądowania statku powietrznego,</p> <p>g) nazwę portu lotniczego, w którym nastąpił start oraz lądowanie – zwane dalej „danymi API”;</p> <p>19) zmiany danych PNR zawartych w kategoriach, o których mowa w pkt 1-18.</p>
<p>Strikt persoonlijke gegevens</p>	<p>Art. 6, 4.: Het beoordelen van passagiers vóór hun geplande aankomst in of gepland vertrek uit de lidstaat op grond van lid 3, onder b), volgens vooraf bepaalde criteria wordt op niet-discriminerende wijze verricht. (...) Deze criteria mogen onder geen beding gebaseerd zijn op ras, etnische afstamming, religieuze, levensbeschouwelijke of politieke overtuiging, vakbondslidmaatschap, gezondheid, seksleven of seksuele geaardheid van de betrokkene.</p> <p>Art. 13, 4.: De lidstaten verbieden dat uit de verwerking van PNR-gegevens ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging,</p>	<p>Art. 10: De passagiersgegevens mogen geen betrekking hebben op de raciale of etnische oorsprong van een persoon, zijn religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, zijn politieke opvattingen, zijn vakbondslidmaatschap, zijn gezondheidstoestand of zijn seksleven of seksuele geaardheid.</p> <p>Art. 25, §3: Deze criteria mogen niet gebaseerd zijn op gegevens die de raciale of etnische oorsprong van een persoon, zijn religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, zijn politieke opvattingen, zijn vakbondslidmaatschap, zijn gezondheidstoestand, zijn seksleven of zijn seksuele geaardheid onthullen.</p>	<p>Art. 4, 2.: Nie przetwarza się danych PNR ujawniających rasę, pochodzenie etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych, stan zdrowia, życie seksualne lub orientację seksualną danej osoby.</p> <p>Art. 24, 3.: Kryteria przetwarzania danych PNR nie opierają się na rasie, pochodzeniu etnicznym, poglądach politycznych, przekonaniach religijnych lub światopoglądowych, przynależności do związków zawodowych, stanie zdrowia, życiu seksualnym ani orientacji seksualnej danej osoby.</p>

	vakbondslidmaatschap, gezondheid of seksuele geaardheid van de betrokkene blijkt. Indien de PIE PNR-gegevens ontvangt waaruit dergelijke informatie blijkt, worden deze onmiddellijk gewist.		
--	--	--	--

Afdeling III. Vier-alarmniveau-systeem

	België	Polen
Dreigingsniveaus	<p>(1) of laag: wanneer de persoon, groepering of gebeurtenis waarover de dreigingsanalyse gaat, niet bedreigd is;</p> <p>(2) of gemiddeld: wanneer de dreiging weinig waarschijnlijk is;</p> <p>(3) of ernstig: wanneer de dreiging mogelijk en waarschijnlijk is;</p> <p>(4) of zeer ernstig: wanneer de dreiging ernstig en zeer nabij is.</p>	<p>(1) in het geval informatie verkregen wordt over de mogelijkheid van een gebeurtenis met een terroristisch karakter, waarvan de aard en reikwijdte moeilijk te voorspellen is;</p> <p>(2) in het geval van een verhoogde en voorspelbare dreiging van een gebeurtenis met een terroristisch karakter, waarvan het concrete doel van de aanslag echter niet geïdentificeerd is;</p> <p>(3) in het geval een gebeurtenis zich voordoet die de waarschijnlijkheid van een terroristische aanslag bevestigt, of het verkrijgen van betrouwbare en bevestigde informatie over een geplande terroristische aanslag;</p> <p>(4) in het geval een terroristische aanslag gebeurt, of wanneer de informatie waarover men beschikt duidt op een vergaande fase in de voorbereiding van een gebeurtenis met een terroristisch karakter.</p>

BIJLAGE V: VRAGEN GEBRUIKT BIJ HET INTERVIEW MET DE SECTIE ANTITERRORISME IN BRUSSEL OP 2 MEI 2019

1. **Definitie ‘terroristische misdrijven’;** In België worden terroristische misdrijven gedefinieerd in art. 137 Sw. volgens het Europese Kaderbesluit, en dus bestaande uit drie delen: het materieel, moreel en contextueel element. Het materieel element bestaat uit een lijst met mogelijke gedragingen of pogingen daartoe (bv. het opzettelijk doden of toebrengen van slagen en verwondingen). In de Poolse wetgeving heeft men dit materieel element echter vervangen door een brede categorie van “misdrijven die bestraft worden met een gevangenisstraf waarvan de bovengrens minimaal 5 jaar is”, en is het doel dat men met de daad probeert te bereiken dus doorslaggevend. De reden die hiervoor aangegeven wordt, is dat terrorisme verschillende vormen kan aannemen (bv. Cyberterrorisme) en op die manier de definitie universeler is. Daar is echter ook kritiek op, omdat sommige misdrijven die duidelijk geen terrorisme zijn wel zo gekwalificeerd kunnen worden omdat ze met de vooropgestelde gevangenisstraf gesanctioneerd worden.

Denkt u dat zo een brede definitie als in Polen gebruikt wordt ook relevant of beter zou kunnen zijn voor België? Of is er in België een andere manier om nieuwe vormen van terrorisme toch binnen het toepassingsgebied van art. 137 Sw. te brengen zodat ze als terroristische misdrijven bestraft kunnen worden?

2. **Werving voor terrorisme;** In België wordt de werving van personen voor het plegen van terroristische misdrijven specifiek strafbaar gesteld in art. 140ter Sw. In Polen heeft men zo’n bepaling echter niet ingevoerd, maar stelt men de werving voor terrorisme strafbaar volgens het algemene artikel over medeplichtigheid aan (terroristische) misdrijven.

Denkt u dat zo’n specifiek artikel een meerwaarde biedt voor het strafbaar stellen van dit misdrijf? Of denkt u dat een algemene strafbaarstelling onder ‘medeplichtigheid’ hiervoor ook voldoende kan zijn?

3. **Reizen voor terroristische doeleinden;** In België wordt in art. 140sexies Sw. het verlaten van of binnenkomen in het Belgische grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf in België of in het buitenland strafbaar gesteld. In Polen heeft men dit echter enkel strafbaar gesteld wanneer men beoogt een terroristisch misdrijf te plegen in het buitenland,

maar niet in Polen zelf. De reden die hiervoor gegeven wordt, is dat met deze wetgeving specifiek beoogd wordt 'Foreign Terrorist Fighters' te straffen, en dat terroristische misdrijven die in Polen zouden gepleegd worden reeds op andere gronden bestraft kunnen worden.

Zou het kunnen dat de oorzaak hiervoor is dat er in België een groter risico is dan in Polen dat teruggekeerde 'Foreign Terrorist Fighters' ook op Belgisch grondgebied terroristische misdrijven plegen, en niet enkel in het buitenland waar zij naartoe reizen?

4. **Training voor het plegen van terroristische misdrijven;** Het ontvangen of geven van een opleiding "voor de vervaardiging of het gebruik van explosieven, vuurwapens of andere wapens of schadelijke of gevaarlijke stoffen, dan wel voor andere specifieke methoden en technieken met het oog op het plegen van een (terroristisch) misdrijf" wordt uitdrukkelijk in art. 140^{quater} en 140^{quinquies} van het Belgisch Strafwetboek strafbaar gesteld. In de Poolse wetgeving heeft men echter ruim gesteld dat "al wie deelneemt aan een opleiding die het mogelijk maakt een terroristisch misdrijf te plegen" strafbaar gesteld kan worden.

Denkt u dat zo een ruim geformuleerde definitie als in de Poolse wetgeving voor België ook relevant of beter zou zijn? Of denkt u dat de Belgische formulering 'andere specifieke methoden en technieken' op zich wel ruim genoeg is om alle mogelijke 'opleidingsvormen' te omvatten?

5. **Financiering van terrorisme;** De Belgische wetgeving vereist in navolging van de Europese bepaling hieromtrent, dat personen strafbaar gesteld kunnen worden voor de financiering van terrorisme "wanneer dit gebeurt met het oogmerk of in de wetenschap dat het gebruikt zal worden voor terroristische doeleinden". In Polen was het soms echter moeilijk om te bewijzen dat de persoon in kwestie tegoeden ter beschikking stelde met het specifieke voornemen om een terroristisch misdrijf te financieren. Daarom heeft men deze bepaling aangepast, en is "deze strafbaarstelling nu ook van toepassing op personen die zonder dit specifieke opzet handelen".

Denkt u dat zo'n toevoeging in België ook nuttig zou kunnen zijn? Of is het mogelijk om personen die zonder dit specifieke oogmerk handelen toch strafbaar te stellen op andere gronden in België?

Indien andere gronden mogelijk zijn, denkt u dat die even effectief zijn als de specifieke bepaling omtrent de financiering van terrorisme?

6. **Passenger Name Record (PNR) Richtlijn;** De PNR-richtlijn van de EU over het verzamelen van passagiersgegevens viseert enkel vliegtuigpassagiers. Bij de omzetting ervan in België werd het toepassingsgebied echter uitgebreid tot “alle personen die vervoerd worden door de lucht, over het water, over het spoor of over de weg”. Daarenboven worden deze gegevens in België ook gebruikt om illegale migratie te bestrijden. Deze uitbreiding gebeurde niet in Polen.

Zou het mogelijk zijn dat deze uitbreiding het gevolg is van het feit dat België ook als transitland beschouwd kan worden voor migranten (bv. naar Groot-Brittannië) en dat Brussel een centraal knooppunt is van waaruit men makkelijk naar andere Europese landen kan reizen (Nederland, Duitsland, Frankrijk, ...)? En dat deze reizen niet enkel met het vliegtuig, maar ook met bussen of treinen gebeuren?

Zou het kunnen dat Polen deze verstrengde wetgeving niet heeft ingevoerd, omdat dat land minder als transitland gebruikt wordt?

7. **Vier-alarmniveau-systeem;** De vier dreigingsniveaus die in België en Polen gebruikt worden zijn, volgens mijn bevindingen, niet geheel dezelfde. Het eerste dreigingsniveau wordt in Polen immers ingevoerd wanneer men informatie verkrijgt over een mogelijke terroristische aanslag, waarvan de aard en reikwijdte echter moeilijk te voorspellen is. Er moet dus al een min of meer concrete dreiging zijn. In België omvat het eerste niveau “of laag: wanneer de persoon, groepering of gebeurtenis waarover de dreigingsanalyse gaat, niet bedreigd is”.

Betekent dit dus dat wanneer er in België geen terrorismedreiging is, het dreigingsniveau steeds één is? Of bestaat er ook een niveau nul?

8. **Doelstelling;** Met deze vragen werd beoogd om de bevindingen en conclusies uit dit onderzoek te toetsen aan de praktijk.